

INFINITY SPACE

СЭЛЭНГЭ АЙМГИЙН ЕРӨӨ СУМЫН НУТАГТ ОРШИХ ХАНДГАЙТ ТӨМРИЙН
ХҮДРИЙН УУРХАЙН 2025 ОНД ХЭРЭГЖҮҮЛСЭН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ
МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ТАЙЛАН

/АШИГТ МАЛТМАЛЫН ТУСГАЙ ЗӨВШӨӨРЛИЙН ДУГААР: MV-016947, MV-022128/

/АЖ АХУЙН НЭГЖИЙН РЕГИСТРИЙН ДУГААР: 5467268/

2025 ОН

ГАРЧИГ

ОРШИЛ	1
НЭГ. ТУХАЙН ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА	2-5
ХОЁР. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	5-45
ГУРАВ. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	46-55
ДӨРӨВ. БИОЛОГИЙН ОЛОН ЯНЗ БАЙДЛЫГ ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	55-55
ТАВ. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	55
ЗУРГАА. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	55
ДОЛОО. ОСОЛ ЭРСДЭЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ.....	55-64
НАЙМ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	65-72
ЕС. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН БИЕЛЭЛТ	73-79
АРАВ. АЙМАГ, НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ШААРДЛАГААР БИЕЛҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ БИЕЛЭЛТ	80-81
АРВАН НЭГ. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХ УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	82-87
АРВАН ХОЁР. ТУХАЙН ЖИЛИЙН БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ, ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ХЭРЭГЖИЛТИЙГ НӨЛӨӨЛӨЛД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧДАД ТАЙЛАГНАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ	87-89
БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ЗАРДЛЫН НЭГТГЭЛ.....	90
ДҮГНЭЛТ	91-92
ТЭРБУМ МОД ТӨСЛИЙН ХҮРЭЭНД ХИЙГДСЭН АЖЛЫН ТАЙЛАН	93

ОРШИЛ

“Инфинити Спэйс” ХХК-ийн Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын нутагт орших “Баянголын төмрийн хүдрийн ордын төв хэсгийн зүүн биетийг ашиглах” төсөл нь MV-016947, MV-022128 тоот ашиглалтын тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Уг төсөл нь Монгол улсын Байгаль орчныг хамгаалах тухай, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай, Засгийн газар, Байгаль орчны болон бусад холбогдох яамнаас гаргасан зохих заавар журмуудыг мөрдөн ажиллаж байна.

Тухайн жилийн Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг /БОМТ/ төслийн үйл ажиллагааны улмаас байгаль орчин болон хүмүүст нөлөөлж болзошгүй сөрөг нөлөөллүүдийн эсрэг хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ, урьдчилан сэргийлэх болон бууруулах арга хэмжээнүүд, нөхөн сэргээлт, орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр /ОХШХ/ зэрэгт шаардлагатай зардал, тооцоо, мөрдөж ажиллах хууль тогтоомж стандартуудыг тусгалаа.

“Инфинити Спэйс” ХХК нь Баянголын төмрийн хүдрийн ордын төв хэсгийн зүүн хойд үргэлжлэл дээр хайгуулын ажлын үр дүнгийн тайланг боловсруулан бичиж улмаар 2011 оны 7 дугаар сарын 8-нд боломжтой болон бодитой /В+С/ зэрэглэлээн 41818,972 мянган тонн хүдрийн нөөц АМГ-ын Геологи судалгааны хэлтэс, ЭБМЗ-р батлуулсан. 2022 оны 1 дүгээр сарын 6-нд АМГ-ын Геологи судалгааны хэлтэс, ЭБМЗ-ээр батлуулсан болно. Үүнээс жилд дунджаар 3.000.000 тн олборлохоор тооцоолоход 15 жил зарцуулагдахаар ТЭЗҮ-д тусгагдсан байна. Баянголын төмрийн ордод хийгдсэн хайгуулын ажлын үед олон жилийн цэвдэг илрээгүй нь ордыг ил аргаар олборлох таатай нөхцөлийг бүрдүүлж байна.

“Инфинити Спэйс” ХХК-ний 2025 оны Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг Байгаль орчин, аялал жуулчлалын сайдын 2019 оны 10 дугаар сарын 29-ны өдрийн А/618 дугаар журмын дагуу боловсруулав.

БҮЛЭГ НЭГ. ТУХАЙН ОНЫ УУЛЫН АЖЛЫН ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Ашигт Малтмал Газрын Тосны газраас “Инфинити Спэйс” ХХК-д Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын нутагт дахь “Хандгайт” нэртэй газарт орших 935.65 гектар талбай бүхий уурхайн эдэлбэрт ашигт малтмал ашиглах эрхийг олгож MV-016947 дугаар бүхий гэрчилгээг 2011 оны 11 сарын 10-ний өдөр олгосон байна. 2014 оны 9-р сарын 12-нд 9019007019 тоот улсын бүртгэлийн дугаартай “Болд төмөр ерөө гол” ХХК-д 275.01 га хэсэгчлэн шилжүүлж 660.64 га талбай үлдсэн. 2022 оны 09 сарын 09нд Усны сан бүхий газрын онцгой хамгаалалтын бүстэй давхцалтай 11.63 га талбайг хэсэгчлэн буцаан өгч лицензийн талбайгаас хасалт хийлгэн **649.01га** талбайд үйл ажиллагаа явуулж байна.

ЭБЭХЯ-ны дэргэдэх АМГТГ-ын Эрдэс Баялгийн Мэргэжлийн Зөвлөлийн 2011 оны 07 сарын 08-ны өдрийн хурлын хуралдааны ХХ-13-01 дугаар дүгнэлтийг үндэслэн (Ордын нөөц 2011 оны 05-р дугаар сарын 25-ны байдлаар) Хандгайт нэртэй MV-016947 тоот тусгай зөвшөөрөлтэй талбайд хамрагдах төмрийн хүдрийн бодитой болон боломжтой (В+С) нөөцийг 41818.97 мян.тн-оор, үүнээс бодитой (В) нөөцийг 32447.43 мян.тн-оор, боломжтой (С) нөөцийг 9371.54 тн-оор хүлээн авсан байна. 2022 оны 1 дүгээр сарын 6-нд АМГ-ын Геологи судалгааны хэлтэс, ЭБМЗ-ээр батлуулсан болно. Үүнээс жилд дунджаар 3.000.000 тн олборлохоор тооцоолоход 15 жил зарцуулагдахаар ТЭЗҮ-д тусгагдсан байна. Баянголын төмрийн ордод хийгдсэн хайгуулын ажлын үед олон жилийн цэвдэг илрээгүй нь ордыг ил аргаар олборлох таатай нөхцөлийг бүрдүүлж байна.

2025 оны уулын ажлын төлөвлөгөөнд заасан хөрс хуулалт, хүдэр олборлолтын хэмжээ болон гүйцэтгэлийг 2025 оны 10 сарын 23-ны байдлаар хүснэгт-1-т үзүүлэв.

Хүснэгт 1.1 2025 оны уулын ажлын гүйцэтгэлийн үзүүлэлт

Д/д	Үзүүлэлт	Улсын төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	%
1	Уулын цул мян.м3	5612.6	3217.5	57.3
2	Хөрс хуулалт мян.м3	5066.0	2993.8	59.1
3	Хүдэр олборлолт мян.тн	2460.3	790.1	32.1

Дэд бүтэц, зам харилцаа: Тус орд газар нь Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын нутагт Баянгол болон Булаг голын бэлчир орчим Дархан хотоос зүүн хойш 120 км, Сүхбаатар хотоос зүүн урагш 200 км, Ерөө сумын төвөөс зүүн урагш 30 км, Бугант сууринаас баруун урагш 20 км-д байрлана.

Цахилгаан хангамжийн хувьд “Болдтөмөр Ерөө гол” ХХК-ийн шинээр тавьсан 110 квт-ын өндөр хүчдэлийн шугамаас 4 км, цахилгааны Баянгол дэд станцаас 3 км, Хандгайт дахь дэд станцаас 6 км зайд байрладаг. Мобикомын суурин антенн Баянголын ордоос баруун хойш 4.5 км-т байрлах ба гар утсаар чөлөөтэй холбогдоно. Дулаанхаан өртөөн дэх УБТЗ-ын Ерөө өртөөнөөс Баянголын төмрийн хүдрийн орд хүртэл “Болдтөмөр Ерөө гол” ХХК-ийн тавьсан 98 км төмөр замын төгсгөл болох шинээр баригдсан Хандгайт өртөөн дэхь төмрийн хүдэр ачиж буулгах хэсэг нь Баянголын ордоос хойшоо 8 км зайтай байрладаг.

Төслийн хүчин чадал: “Инфинити Спэйс” ХХК нь үндэсний үйлдвэрлэлээ дэмжих үйл ажиллагааны хүрээнд төмрийн хүдрийг олборлох, баяжуулах зорилгоор ордыг ашиглахаар төлөвлөсөн. Уг төслөөс Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын бүс нутагт хэрэгжүүлэх “Баянголын төмрийн хүдрийн ордын төв хэсгийн зүүн биетийг ашиглах” төслийн хүрээнд 2022 оны 1 дүгээр сарын 6-нд боломжтой болон бодитой /B+C/ зэрэглэлийн нөөцийг ил уурхайн хүрээнд олборлолтонд өртөгдөх хүдрийн нөөц **49.4** сая.тонн Үндэсний геологийн албаны даргын Н-01 дугаар тушаалаар батлуулсан. Үүнээс жилд дундажаар 3 сая.тн олборлохоор тооцоолоход 15 жил зарцуулагдахаар ТЭЗҮ-д тусгагдсан байна. Баянголын төмрийн ордод хийгдсэн хайгуулын ажлын үед олон жилийн цэвдэг илрээгүй нь ордыг ил аргаар олборлох таатай нөхцөлийг бүрдүүлж байна.

Ил уурхайн үйл ажиллагааны тухай: Уурхайн өдөр тутмын үйл ажиллагаа нь өрөмдлөг, тэсэлгээ, ухаж ачих, хөрс болон хүдэр тээвэрлэлт, овоолго гэсэн дэс дараатайгаар явагдана.

Ажиллах хүчний тухай: Тайлант онд нийт Хандгайт уурхайд 258 хүн ажилласан. Нийт ажилтануудыг орон нутгийн харъяалалаар нь авч үзэхэд Сэлэнгэ аймгийн Ерөө сумын иргэд 25%, жендэрийн харьцаагаар нь эрэгтэй ажилчидын тоо 259, эмэгтэй ажилчидын тоо 21, насны ангилалаар нь авч үзэхэд Z gen-/28 хүртэл/-84, Millenials /28-44/ -153, X gen /45-60/-43 ажилтануудаар боловсон хүчин хүний нөөц бүрдүүлэлт хийн ажиллаж байна.

График №1 Ажилтануудын орон нутгийн харьяалал /2025.10.26/

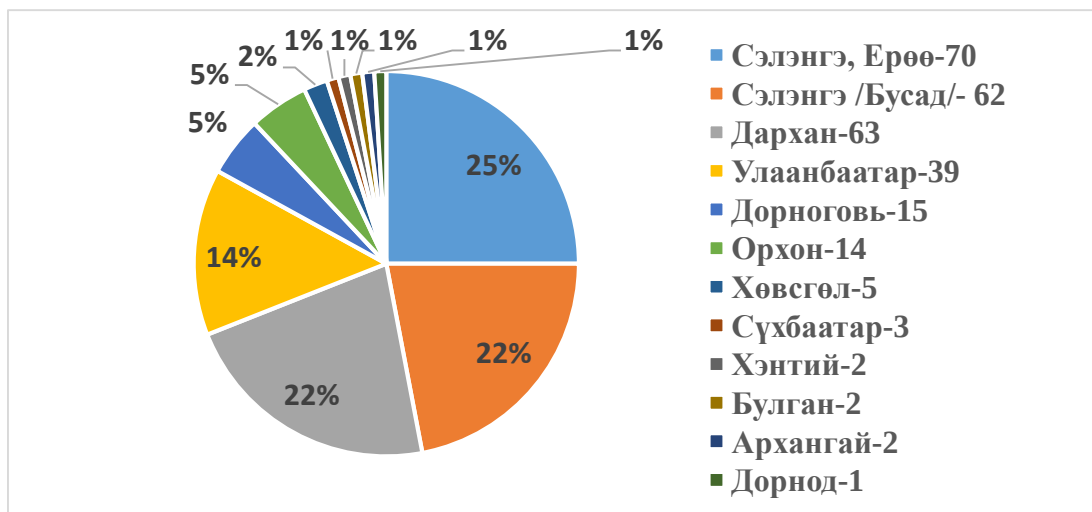

График №2 Ажилтануудын насны ангилал

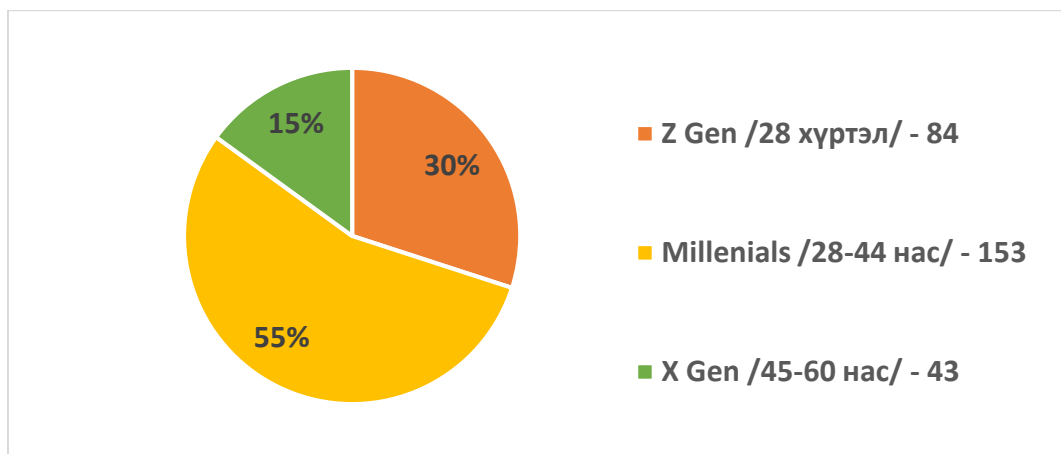
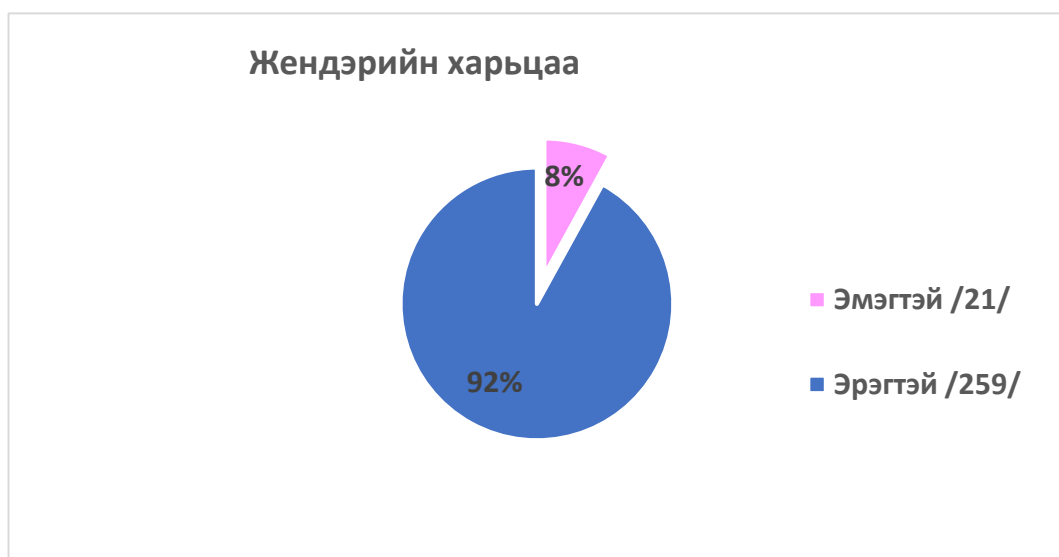

График №3 Ажилтануудын жендэрийн харьцаа

Уурхайд ажиллуулах техник тоног төхөөрөмж: Баянголын ордын төв хэсгийн зүүн биетийн нөөцийг ил уурхайн аргаар олборлохоор төлөвлөсөн. Хандгайт комацу брендийн РС-3000 маркын цахилгаан экскаватор, РС-1250 маркын гидро экскаватор, HD-785 өөрөө буулгагч автосамосвалын хослолоор хөрс хуулалт болон хүдэр олборлолтыг гүйцэтгэж байна. Хандгайт уурхайд тайлант онд 35 техник ажиллагаас ЗОА-руу 3 техник шилжүүлж 32 техниктэй үйл ажиллагаа явуулж байна.

Хүснэгт № 1.2 Хандгайт уурхайд ашиглагдах техникүүдийн мэдээлэл

№	Техник	Марк, багтаамж	Х.Н	Нийт тоо	Ажиллаж байгаа	Тайлбар
1	Цахилгаан экскаватор	РС-3000	ш	1	1	
2	Гидро экскаватор	РС-1250	ш	4	4	
3	Гидро экскаватор	Volvo-700	ш	1	1	
4	Автосамосвал	HD-785	ш	17	14	2-Зүүн олборлолтын албанд ажиллаж байгаа. 1- Prelube controller, auto greasing controller, төв гал хамгаалагч, check valve шилжүүлж авсан, дугуйгүй.
5	Бульдозер	D275	ш	2	2	
6	Дугуйт түрэгч	WD-600	ш	1	1	
7	Ачигч	Volvo L220H	ш	1	1	
8	Ачигч	Volvo L350F	ш	1	1	
9	Усны машин	TEREX-50	ш	1	1	
10	Молдок	Kobelco SK330	ш	1	1	
11	Үйлчилгээний машин	land-77	ш	1	1	
12	Үйлчилгээний машин	land-100	ш	1	1	
13	Зорчигч тээвэр	Камаз 39884М	ш	1	1	
14	Зорчигч тээвэр	Урал 375	ш	1	1	
14	Түлшний машин	Howo ZZ1257	ш	1	1	
	Нийт		ш	35	32	

БҮЛЭГ ХОЁР. СӨРӨГ НӨЛӨӨЛЛИЙГ БУУРУУЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭНИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 2.1 Агаар орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулахаар төлөвлөсөн арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Тоо хэмжээ Х.Н	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
2.1.1	Уурхайн дотоод гадаад тээврийн замын усалгааг тоосжилт ихтэй үеүүдэд чийгшүүлж усалгааг тогтмол хийх, усны зарцуулалтанд хяналт тавих, бүртгэл хөтлөх	Хандгайт уурхайн карьер болон тээврийн зам, технологийн замын маршрутын дагуу тоосжилт ихтэй үед чийгшүүлж замын усалгааг тогтмол хийж тоосжитыг бууруулж ажилласан. Тоосжилт дарах усны машины GPS бүртгэлээр ус зарцуулалт рэйс, туулсан зам, хугацааг гарган бүртгэлжүүлэн хяналт тавьж ажилласан.	9868м урт 17м өргөн	ҮАЗ	
2.1.2	Агаарын тоосжилтын эх үүсвэр болох ХБҮ-н хүлээн авахын пункерийн тоос баригчийн цэвэрлэгээ үйлчилгээний хуваарь гаргах, цэвэрлэгээнд хяналт тавих	Агаарын тоосжилтын эх үүсвэр болох ХБҮ-н конусан бутлуурын тоос баригчийн хаягдлын цэвэрлэгээг тогтмол хийх, тоос баригчийг тогтмол ажиллуулах зорилгоор хаягдлын пункерын хэмжээг томруулж, тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээ авч ажилласан.	15м3 тоосны хаягдлын пункер	3,000.0	18,246.9
2.1.3	Уурхайд ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах хорт утааг стандартын түвшинд байлгах, агаар бохирдуулсны төлбөрийг төлөх	Уурхайд ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах хорт утааны агаар бохирдуулсны төлбөрт 806,000 төгрөгийг Сэлэнгэ аймгийн татварын албанд төвлөрүүлсэн.	40 тээврийн хэрэгсэл	500,0	806,0
2.1.4	Тээвэрлэлтийн үед хурдны хягаар тогтоох /40 км цагаас хэтрэхгүй байх/ GPS-д хяналт тавих, тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулах	Хандгайт уурхайн хүдэр болон хөрс тээвэрлэлтийн үед хүнд даацын машин техникүүдийн хурдны хягаарт хяналт тавьж ажилласан. 40 км/цаг-с хэтрэхгүй байх тохируулгатай тул GPS бүртгэлд хяналт тавьж, мөн зам дагуу хурдны хязгаарын, тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулсан.	Хандгайт уурхайн тээврийн зам, карьер	1,000.0	-
2.1.5	Агаарын бохирдол /SO ₂ , NO ₂ / болон тоосонцорын хэмжилт хийлгэх /нийт тоос, PM _{2.5} , PM ₁₀ /	Агаарын тоосжилтын PM _{2.5} , PM ₁₀ шинжилгээг уурхайн ХБҮ, тээврийн зам, карьераас, агаарын бохирдлын SO ₂ , NO ₂ шинжилгээг ХММЗ талбай, хотхоны уурын зуух орчмоос жилд 2 удаагийн давтамжтай дээж авч шинжлүүлсэн.	Агаарын 5 цэг 2 удаа 10 дээж	ОХШХ-т тусгасан.	
		Нийт		4,500.0	19,052.9

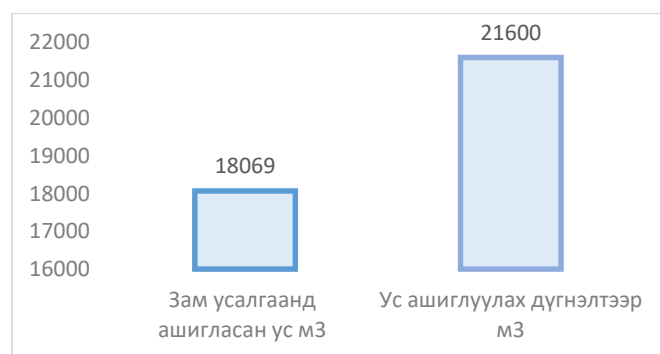
2.1.1 Уурхайн дотоод гадаад тээврийн замын усалгааг тоосжилт ихтэй үеүүдэд чийгшүүлж усалгааг тогтмол хийх, усны зарцуулалтанд хяналт тавих, бүртгэл хөтлөх

Агаарын тоосжилтыг бууруулах, тээврийн хөдөлгөөнийг аюулгүй тээвэрлэх, зорчих зорилгоор дотоод гадаад тээврийн замын усалгааг тоосжилт ихтэй үеүүдэд чийгшүүлж усалгааг тогтмол хийж ажилласан. Хандгайт уурхай нь 30м³ багтаамжтай 1 усны машинтай, усны машины бүртгэлийг GPS төхөөрөмжөөр рейсийн тоо, ус соруулсан байршилыг бүртгэж хяналт тавьж ажилладаг. Усны хэрэглээг тооцохдоо усалгааны талбайн урт, өргөн, тоосжилтын түвшин, цаг агаар зэргийг үндэслэх тул зарцуулалт харилцан адилгүй гарна. Тайлант онд зам талбайн тоосжилт дарах зориулалтаар ашигласан усны хэмжээ 18069м³ буюу усны дүгнэлтээр тооцсон усны **83,5** хувийг зарцуулсан.

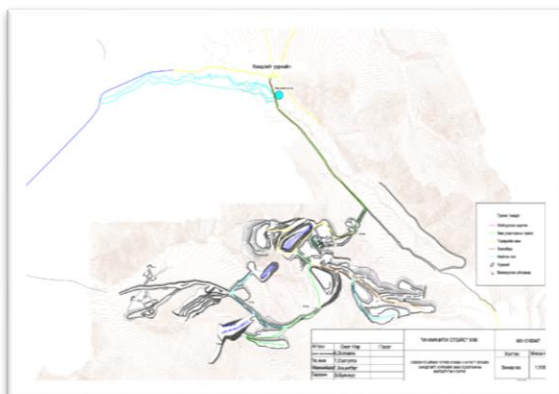
Хүснэгт № 2.1.1 Зам усалгаанд ашигласан усны мэдээ

	39-16 усны машин / 30м ³ /								
Байршил	3 сар	4 сар	5 сар	6 сар	7 сар	8 сар	9 сар	10 сар	Нийт ус м ³
Булгийн гол	60	1110	1140	2040	1830	1890	2079	1440	11589
БУЦБ	270	780	990	1230	1170	960	1080	0	6480
Сард нийт	330	1890	2130	3270	3000	2850	3159	1440	18069
Нийт ус	18069								

График № 2.1: Зам усалгаанд ашигласан усны хэмжээ

Зураг № 2.1. Зам усалгааны маршрутын зураг, усалгаа хийгдэж буй зураг

2.1.2 Агаарын тоосжилтын эх үүсвэр болох ХБҮ-н пункерийн тоос баригчийн цэвэрлэгээ үйлчилгээний хуваарь, цэвэрлэгээнд хяналт тавих

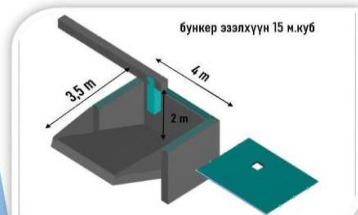
Агаарын тоосжилтын эх үүсвэр болох ХБҮ-н конусан бутлуурын тоос баригчийн хаягдлын цэвэрлэгээ үйлчилгээг тогтмол хийх, тоос баригчийг тогтмол хэвийн ажиллуулах зорилгоор хаягдлын пункерын хэмжээг томруулж, тоосжилтыг бууруулж ажиллах арга хэмжээ хийгдэж байна. Ингэснээр тоос баригчийн хаягдлын цэвэрлэгээг ачигчийн шанагаар тухай бүрт нь цэвэрлэн тоос баригчийг тогтмол тасралтгүй ажиллуулах нөхцөл бүрдэн тоосжилтыг бууруулж ажиллана.

Хүснэгт № 2.1.2 Пункер барих зардлын задаргаа

№	Нэршил	Х.Н	Хэмжээ	Техник зардал, ₮	Цалин зардал, ₮
1	Экскаватор	цаг	5	1,773.785	92,580
2	Цемент	м3	12	200,000	2,400.000
3	Церзент	м	22	8,000	176,000
4	Панер	ш	20	50,000	1,000.000
5	Арматур	м	9	2,500	22,500
6	22-н арматур	ш	60	60,000	3,600.000
7	Прүүс	4м-ш	100	20,000	2,000.000
8	Чансай	боодол	1	75,000	75,000
9	Хадаас	50-н	4	4,000	16,000
10	Хадаас	150-н	1	4,000	4,000
11	Нийт				9,293.500
№	Ажилчид	Хоног	Цалин, ₮	Татвар, ₮	Нийт цалин, ₮
1	Батзаяа	6	1,078.200	215,640	1,293.840
2	Хүрэлбаатар	6	1,026.600	205,320	1,231.920
3	Шижирбаатар	6	1,026.600	205,320	1,231.920
4	Төмөрцож	4	684,400	136,880	821,280
5	Сүхбат	4	718,800	143,760	862,560
6	Жавхлан	4	684,400	136,880	821,280
7	Отгонбаяр	2	342,200	68,440	410,640
8	Батдэлгэр	2	342,200	68,440	410,640
	Нийт				7,084.080

Зураг № 2.2 ХБҮ-н тоос баригчийн хаягдал пункер барих явц, тооцоо

Тоос баригчийн хаягдалын бункерын тооцоо:
 Конусан бутлуур болон шигшүүрийн хэсгийн тоос баригчийн хаягдалын бункер ижил хэмжээтэй байна. 1 хаягдалын бункерын хананд M150 марктай 5-6 м.куб бетон зуурмаг орно.

1 бункер барихад орох материалын зардал

Орох материал	Хэмжээ	Нэгж үнэ	Нийт
Зуурмаг	10-12 м.куб	200000	2,400,000
Берзент	22м	10000	220,000
Төмөр	-	-	-
Нийт үнийн дүн			2,620,000

2.1.3 Уурхайд ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах хорт утааг стандартын түвшинд байлгах, агаар бохирдуулсны төлбөрийг төлөх

Уурхайд ашиглагдаж буй машин техникээс ялгарах хорт утааны агаар бохирдуулсны төлбөрийг Сэлэнгэ аймгийн татварын албанд төвлөрүүлсэн. 2025 онд Хандгайт уурхайд ажиллаж байгаа бүх машин, техникүүдийн агаар бохирдуулсны төлбөрт нийт **806,000** төгрөгийг тушаасан байна.

Зураг № 2.3 Агаар бохирдуулсны төлбөрийн баримтын хэсэг

ХААН БАНК

Шилүүмийн мэдээлэл / Transaction Information
 Журналын дугаар №: 30060409

Огноо / Date: 2025-03-13 10:52:18

Огноо / Date: 2025-03-13 17:04:54

№	БАНД/Донын/Картын дугаар BANK/Don's/Card Number	Нэр/Name	Дүн/Amount	Хугацаа/Rate
D	8007921983	НЭМЭЭ-ЭНГЭЛСЭЙС	19,000.00 MNT	1.00
K	Бэлтгэж дүрвэр/Внесено №: 060000 БАНД/Донын/Картын дугаар BANK/Don's/Card Number: 8178120448	Бэлтгэж хэрэглэж/Внесено ХААН БАНК Нэр/Name ТАТВАРЫН ЕРӨНӨӨЙ ГАЗАР	19,000.00 MNT	1.00

Гүйцэтгэлийн үйлс / Transaction Description:
 090021783003, 0407206, 89007173

Хариуцлагыг танд биелүүлнэ./Thank you for our customers

Гүйцэтгэлийн баримтыг баталгаажуулсан/Transaction document valid:
 Салбар, толгооны тэмдгээрх, суб-банкар
 Гарын үсэг/Signature
 Төлөөлөгч/Stamp

 ХААН БАНК		Once on Date: 2025-05-12 15:22:03	
Шалгуулийн мэдээлэл/Transaction Information Журнал/ Journal No: 31225678			
Системийн оноо/System Date: 2025-05-12 15:21:39			
Id (BAN)Дансны/Картын дугаар (BAN/Account/Cat ID number) 90071921553	Нэр/Name ИННЭННТИСЭЙС	Дүн/Amount 7,000.00 MNT	Хамт/Rate 1.00
Bank Бэлгэ дугаар/Branch No 060000	Банкны нэр/Bank Name ХААН БАНК		
Kd (BAN)Дансны/Картын дугаар (BAN/Account/Cat ID number) 0178120448	Нэр/Name ТАТВАЛЫН ЕРӨНӨЙ ГАЗАР	7,000.00 MNT	1.00
Гүйцэтгэл утга/Transaction description: 1250406906337; 54672366; 90067173			
Хархцлагч танд баярлалав./Thank you to our customers			
Гүйцэтгэл бичлэг/Батлам/Хуудас/Transaction statement verified: Сэнхбэр, тодоромы тэмдэг/branch, sub-branch: Гарын үсэг/Signature: Тэмдэг/Stamp:			

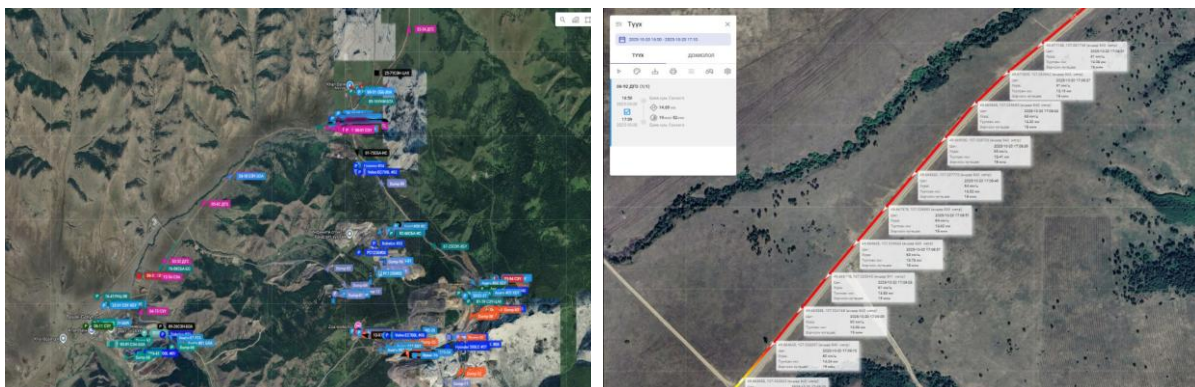
ТАТВАР ТӨЛӨГЧ:	
	ТАТВАР ТӨЛӨГЧ:
Нәзімжолжың дүгәр : 1250403737810	Регистр /ТТД: 5467258 / 1300986809001
ТАТВАРЫН АЛБА:	Татвар төлөгчлөйи нэр: ИНАЖИН ИТТИСЭНЖ
Итварын алба: Салонгү	Нәзімжолжы үлөгүсін огноо: 2025-04-10 19:48:20
Итварын ддз алба: Алмөгийн төвлөрсөм	Төлөх огноо: 2025-04-10 19:48:20
Итварын төрөл: 01030777 - Агтын агаарын боирдлын төлбөр	
Илалт кулгаша: 2025 -1	
Илалт дүг: 7,000.00 ₮	
Илалт дүгәр: 9892СЗА	
	
1250403737810	

 ХААН БАНК		Огноо/Date: 2025-06-12 18:22:03		
Шилжүүлгийн мэдээлэл/Transaction Information Журнал /Journal No: 3122678				
Системийн огноо/System Date: 2025-06-12 15:21:39				
Д/	IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number: 5007821553	Нэр/Name ИНАННУЛСЭЙС	Дүн/Amount 7,000.00 MNT	Хэмжээ/Rate 1.00
К/	Банкны дугаар/Branch No 050000 IBAN/Дансны/Картын дугаар IBAN/Account/Card number: 5178120446	Банкны нэр/Bank Name ХААН БАНК Нэр/Name ТАТВАРЫН ЕРӨНӨЙ ГАЗАР	7,000.00 MNT	1.00
Гүйцэтгэлийн утга/Transaction description: 125040660837; 5487268; 99097173				

2.1.4 Тээвэрлэлтийн үед хурдны хягаар тогтоох /40 км цагаас хэтрэхгүй байх/ GPS-д хяналт тавих, тэмдэг тэмдэглэгээ байршуулах

Уурхайн замын хөдөлгөөнд оролцож буй техникүүдийн хурдны хягаарыг 40 км цагаас хэтрэхгүй байхад бүртгэл хяналтын мэргэжилтэн GPS -р хянаж, ХАБАЭА-руу мэдээлэн хяналт тавьж ажилладаг. Уурхайн тээврийн болон технологийн зам, карьерт хурдны хязгаарын болон анхааруулах тэмдэг тэмдэглэгээнүүдийг шинэчлэн нэмж байршуулсан.

Зураг № 2.4 GPS хяналт хийгдэж байх явц

Зураг № 2.5 Зам дагуу хязгаарын тэмдэг нэмж байршуулсан зураг

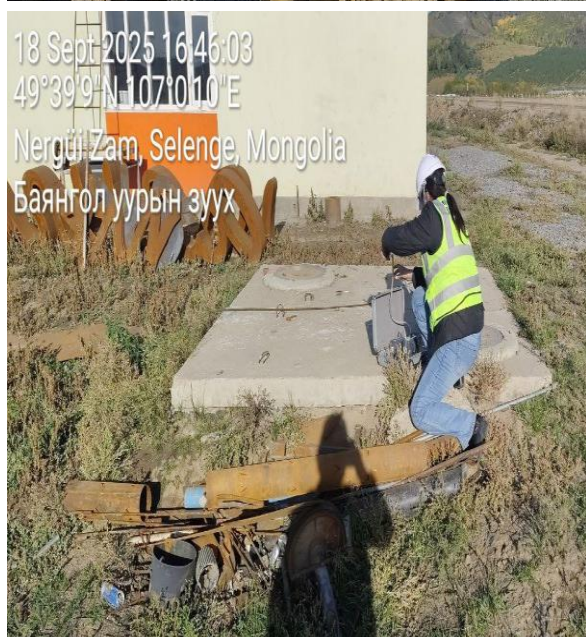

2.1.5 Агаарын бохирдол /so₂, no₂/, тоосонцорын хэмжилт хийлгэх / pm_{2.5}, pm₁₀/

Агаарын тоосонцорын PM_{2.5}, PM₁₀ шинжилгээг уурхайн ХБҮ, тээврийн зам, карьераас, агаар дахь бохирдуулагч бодисын SO₂, NO₂ шинжилгээг ХММЗ талбай болон хотхоны уурын зуух орчимоос жилд 2 удаагийн давтамжтай хэмжилт хийлгэн Сэлэнгэ аймгийн УЦУОШГ-н дэргэдэх итгэмжлэгдсэн лаборатороорт өгч шинжлүүлсэн. Агаарын

бохирдлын / SO_2 , NO_2 / 2 удаагийн давтан хэмжилтээр MNS 4585:2016 стандарт дахь хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлтгүй гарсан. Агаарын тоосонцорын / $\text{PM}_{2.5}$, PM_{10} / 2 удаагийн давтан хэмжилтээр MNS 4585:2025 стандарт дахь хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлтгүй гарсан.

Зураг № 2.6 ХММЗ талбай хотхоны уурын зуухны цэгээс бохирдлын дээж авч буй явц

Зураг №2.7 Агаарын бохирдол, тоосонцорын шинжилгээний дүнгүүд

УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ

Сүхбаатар сум, Цагаан эрэгийн гудамж,
2-р багийн 2-р хэсэг, Утас: 7036-3983

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он 2025 /А38-41
Дээж ирүүлсэн газрын нэр,хаг,утас
Дээжийн тодорхойлолт
Дээж авсан хүний нэр, албан тушаал
Дээжийн тоо, төрөл
Хүлээн авсан огноо
Сорилтын арга, аргачлал

"Инфинити слейс" ХХК
Ерөө сум Хандгайтын уурхай
БОШЛ-ийн эрхлэгч М.Аялүл
3, Агаарын дээж
2025 – 05 - 16
MNS 0017-2-5-12.2021
MNS 0017-2-5-11.2021
MNS4048-88

Дээжийн тодорхойлсон үзүүлэлт
Шанжилгаа хийж дууссан огноо

хүхэрлэг хий, азотын давхар исал, нийт тоос
2025 – 05 - 19

АГААРЫН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

№	Хэмжээт хийсэн цэгийн нэр	Тодорхойлсон элементүүд, мг/м3	
		Азотын давхар исал (NO2)	Хүхэрлэг хий (SO2)
1	Засаарын талбай	0.061	0.005
2	Баянгол хотон зуухны орчим	0.022	0.008
MNS4585.2016 стандарт дахь хүлээн агууламж		0.200	0.450

№	Хэмжээт хийсэн цэгийн нэр	Тодорхойлсон элементүүд		
		Дундаж	Хамгийн их	Хамгийн бага
1	Тээврийн зам	0.341	4.31	0.203
2	Карьер	0.400	2.26	0.268
MNS4585.2016 стандарт дахь хүлээн агууламж		0.500	-	-

"Инфинити слейс" ХХК-ны Баянголын уурхайн орчмоос агаарын дээж авч химийн шинжилгээ хийж үзэхэд MNS 4585.2016 стандарт дахь хүлээн агууламжаас давсан үзүүлэлт үгүй байна.

Шанжилгаа хийсэн: БОШЛ-ийн инженер.....С.Цэнджав
Шанжилгааг хянасан: БОШЛ-ийн эрхлэгч.....М.Аялүл

Хуулбарлан хэвлэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

УС ЦАГ УУР, ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ТӨВ

Сүхбаатар сум, Цагаан эрэгийн гудамж,
2-р багийн 2-р хэсэг, Утас: 7036- 3983

БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН

Дугаар он 2025 /А115-119
Дээж ирүүлсэн газрын нэр,хаг,утас
Дээжийн тодорхойлолт
Дээж авсан хүний нэр, албан тушаал
Дээжийн тоо, төрөл
Хүлээн авсан огноо
Сорилтын арга, аргачлал

"Инфинити слейс" ХХК
Ерөө сум Хандгайтын уурхай
БОШЛ-ийн эрхлэгч М.Аялүл
5, Агаарын дээж
2025 – 09 - 18
MNS 0017-2-5-12.2021
MNS 0017-2-5-11.2021
MNS4048-88

Дээжийн тодорхойлсон үзүүлэлт
Шанжилгаа хийж дууссан огноо

хүхэрлэг хий, азотын давхар исал, нийт тоос
2025 – 09 - 22

АГААРЫН ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН

№	Хэмжээт хийсэн цэгийн нэр	Тодорхойлсон элементүүд, мг/м3	
		Азотын давхар исал (NO2)	Хүхэрлэг хий (SO2)
1	Засаарын талбай	0.006	0.003
2	Баянгол хотон зуухны орчим	0.006	0.007
3	Баянгол хотон зуухны орчим	0.012	0.001
MNS4585.2016 стандарт дахь хүлээн агууламж		0.200	0.450

№	Хэмжээт хийсэн цэгийн нэр	Тодорхойлсон элементүүд		
		Дундаж	Хамгийн их	Хамгийн бага
1	Технологийн зам	0.144	6.01	0.083
2	Карьер	0.120	0.544	0.083
3	Баянгол хотон зуухны орчим	1.53	9.50	0.182
MNS4585.2025 стандарт дахь хүлээн агууламж		0.500	-	-

"Инфинити слейс" ХХК-ны Баянголын уурхайн орчмоос агаарын дээж авч химийн шинжилгээ хийж үзэхэд MNS 4585.2025 стандарт дахь хүлээн агууламжаас давсан үзүүлэлт үгүй байна.

Шанжилгаа хийсэн: БОШЛ-ийн инженер.....С.Цэнджав
Шанжилгааг боловсруулсан: БОШЛ-ийн эрхлэгч.....М.Аялүл
Шанжилгааг хянасан: ҮЦУОШТ-ийн дарга.....О.Ганбат

Хуулбарлан хэвлэхийг хориглоно.
Сорилтын дүн нь зөвхөн шинжилсэн сорьцонд хүчинтэй.

Хүснэгт -2.2 Газры гадарга, хэвлий, хөрсөн бүрхэвчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

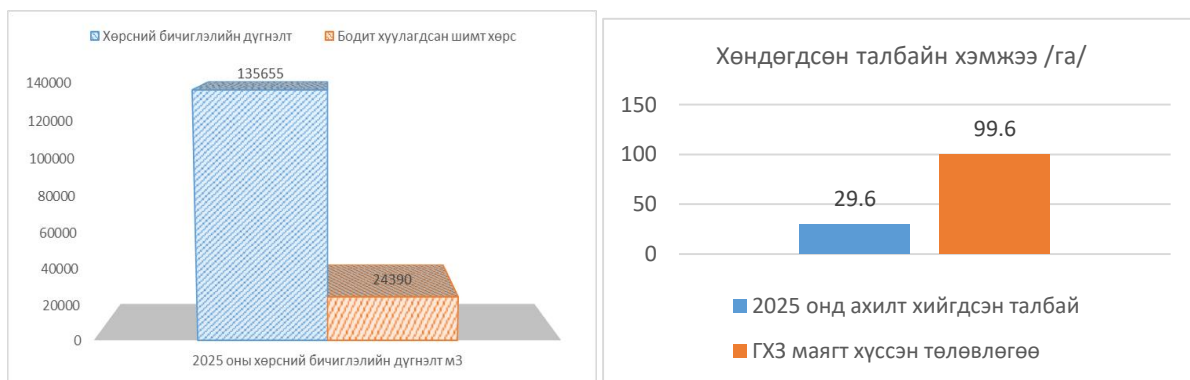
№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Тоо хэмжээ Х.Н	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
2.2.1	Шимт хөрс хуулахаас өмнө шимт хөрсний зузааныг талбай тус бүрд нь тогтоож, тогтоосон хэмжээнд бүрэн хуулахад хяналт тавих	2025 оны уулын ажлын төлөвлөлтийн дагуу уурхайн ахилт орох талбайд мэргэжлийн байгууллагаар талбай тусгаарлалт хийлгэн БОХ-н газар хөндөх зөвшөөрлийн маягтын дагуу өртөх талбайд бичиглэл хийн, хуулах шимт хөрсний зузааныг тодорхойлон баталгаажуулсаны дараа газар хөндөлт эхэлдэг. Тогтоосон хэмжээнд шимт хөрс бүрэн хуулах, талбайн ахилт маягтад хүссэн хэмжээнээс хэтрэхгүй байхад хяналт тавьж ажилладаг. ГХЗ маягтыг бүртгэн мэдээллийн сан үүсгэн бүртгэлжүүлэн ажиллаж байна.	ГХЗ маягтын 15 талбайд хуулсан шимт хөрсний хэмжээ, бичиглэл дүгнэлт	ҮАЗ	
2.2.2	Олборлолт ахих бүрт шимт хөрсийг хуулж шимт хөрсний овоолгод стандартын дагуу байршуулж хэлбэржүүлэх, бүртгэл хөтлөх	Уурхайн ахилтанд өртөх талбайн шимт хөрс хуулалт хийгдэж шимт хөрсний овоолго руу зөөгдөж шимт хөрсний овоолгыг стандартын дагуу хэлбэржүүлэн, овоолгод нийлүүлсэн шимт хөрс, нөхөн сэргээлтэнд авсан шимт хөрсний хөдөлгөөнийг бүртгэн мэдээллийн сан үүсгэн ажилладаг. 2025 онд шимт хөрсний 4 овоолгод овоолго үүсгэн хэлбэршүүлэн хадгалж байна.	Шимт хөрсний овоолго №1 - 29369,5 м3 №2 - 3652,2 м3 №3 – 31733 м3 №46 21687 м3 шимт хөрс	ҮАЗ	
2.2.3	Хөрсний хяналтын цэгүүдэд жилд 1 удаа хөндлөнгийн хяналт шинжилгээ хийлгэж, шимт чанар ба бохирдлын хэмжээг тодорхойлуулах	Уурхайн үйл ажиллагаанаас хөрс бохирдох, доройтохоос урьдчилан сэргийлж хөрсний бактерлогийн, агрохими, нефтийн бүтээгдэхүүний шинжилгээг ОХШ-ний хяналтын цэгүүдэд хийлгэж шимт чанар бохирдлын зэргийг тодорхойлж ажилласан.	Хөрсний хяналтын 6 цэгийн дээж	ОХШХ-т тусгасан.	
2.2.4	Машин техникийн шатахуун тос тосолгооны шингэний асгаралт, шүүрэлтийн хяналтыг тогтмол хийх, асгарсан тохиолдолд саармагжуулах бодисыг	Уурхайд ашиглагдаж буй машин техникийн шатахуун тос тосолгооны шингэний асгаралт, шүүрэлтийн хяналт шалгалтыг 14 хоногт 1 удаа хийж асгаралт, хог хаягдлын бүртгэлийг мэдээллийн санд бүртгэн, тос масло асгарсан тохиолдолд саармагжуулах бодисыг /хужир/ бэлэн байдалд байршуулсан. Нийт асгаралт гарах өндөр эрсдэлтэй 3 байршилд хужирын сав байршуулан бэлэн байдлыг хангаж ажилласан.	ХММЗТ- 10 шуудай ХБҮ тосны станц -2 шуудай Өрмийн засвар талбай – 4 шуудай нийт 16 шуудай	ҮАЗ	

	бэлэн байдалд байршуулах			
2.2.5	ГХЗ-н дагуу ахилтын талбайн хөрс ургамлын төлөв байдлын судалгаа хийх	Уурхайн үйл ажиллагаа, дэд бүтэц, шугам хоолой, барилга байгууламж барих шалтгаанаар газар хөндөгдөх тул БОХ-с гаргасан ГХЗ-н маягтын дагуу хүсэлт өгч баталгаажсаны дараа газар хөндөгдөх процесс явагдана. ГХЗ-н маягтын дагуу тухайн хөндөгдөх талбай дахь суурь ургамлуудын бичиглэл, хөрсний морфологи бичиглэл, усны сан бүхий газарт давхцалтай зэрэгт бичиглэл хийж дүгнэлт гаргасан.	15 талбайн хөрс ургамлын бичиглэл хийсэн дүгнэлт	ҮАЗ
2.2.6	Усны сан бүхий газрын ЭХБ-н хөрснөөс дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторт өгч шинжлүүлэх	Булгийн голын усны сан бүхий газрын ЭХБ-н хөрснөөс агрохимийн үзүүлэлтийг тодорхойлуулахаар дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторт өгч шинжлүүлсэн. Шинжилгээ MNS 3297:2019 стандартын ЗДХ-с РН бага зэрэг давсан үзүүлэлттэй гарсан.	ЭХБ-н хөрсний хяналтын цэг – 1 дээж	ОХШХ-т тусгасан.
		Нийт	-	-

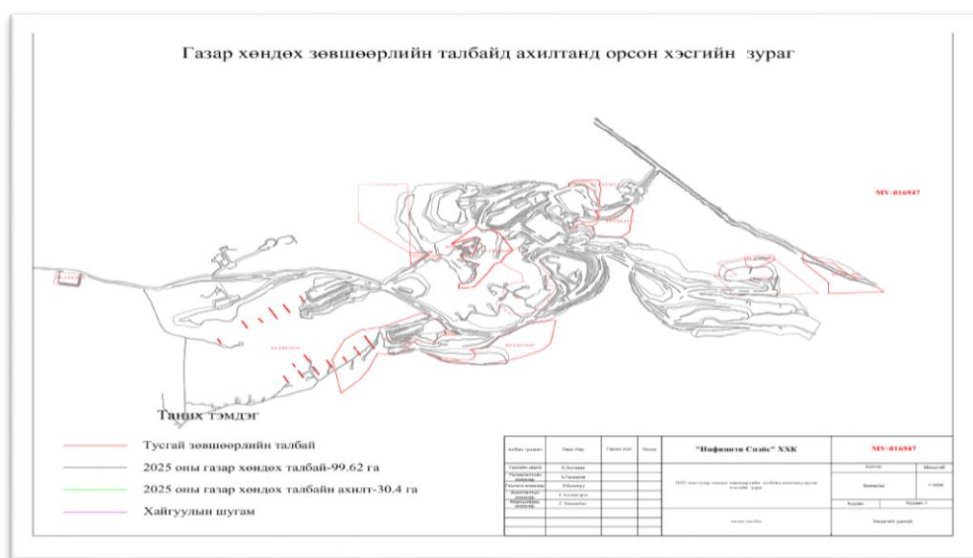
2.2.1 Шимт хөрс хуулахаас өмнө шимт хөрсний зузааныг талбай тус бүрд нь тогтоож, тогтоосон хэмжээнд бүрэн хуулахад хяналт тавих

2025 оны уулын ажлын төлөвлөлтийн дагуу уурхайн ахилт орох талбайд мэргэжлийн байгууллагаар талбай тусгаарлалт хийлгэн, дотоод дахь газар хөндөх зөвшөөрлийн маягтын дагуу өртөх талбайд бичиглэл хийн, хуулах шимт хөрсний зузааныг тодорхойлон баталгаажуулсаны дараа газар хөндөх процесс эхэлнэ. Тогтоосон хэмжээнд шимт хөрс бүрэн хуулах, талбайн ахилт хэмжээнээс хэтрэхгүй байхад хяналт тавьж, өртөгдсөн талбайн хэмжээ болон хуулсан шимт хөрсний тооцоог гарган бүртгэлжүүлэн мэдээллийн сан үүсгэн ажиллаж байна. 2025 онд уурхайн карьер, хөрсний овоолго, зам талбай, дэд бүтэцийн зориулалтаар 99,6 га талбайд газар хөндөлт хийхээр төлөвлөснөөс 30,4 га талбайд ахилт хийгдэж **24390м³** шимт хөрс хуулалт хийгдсэн. Энэ нь газар хөндөлт эхлэхээс өмнө талбай тус бүр дээр хөрсний бичиглэл хийж дүгнэлт гарган шимт хөрсний хэмжээг тогтоож өгнө. Энэ онд газар хөндөлтийн ажил 30 хувьтай хийгдсэн тул шимт хөрсний хуулалт бүрэн хийгдэж дуусаагүй. Ирэх онд үлдсэн талбайд ахилт үргэлжлэн хийгдэнэ.

График № 2.2.1: Шимт хөрс хуулалт болон хөндөгдсөн талбайн харьцуулалт

Зураг № 2.8 ГХЗ маягт дагуу өртөгдсөн талбайн ахилт зураг

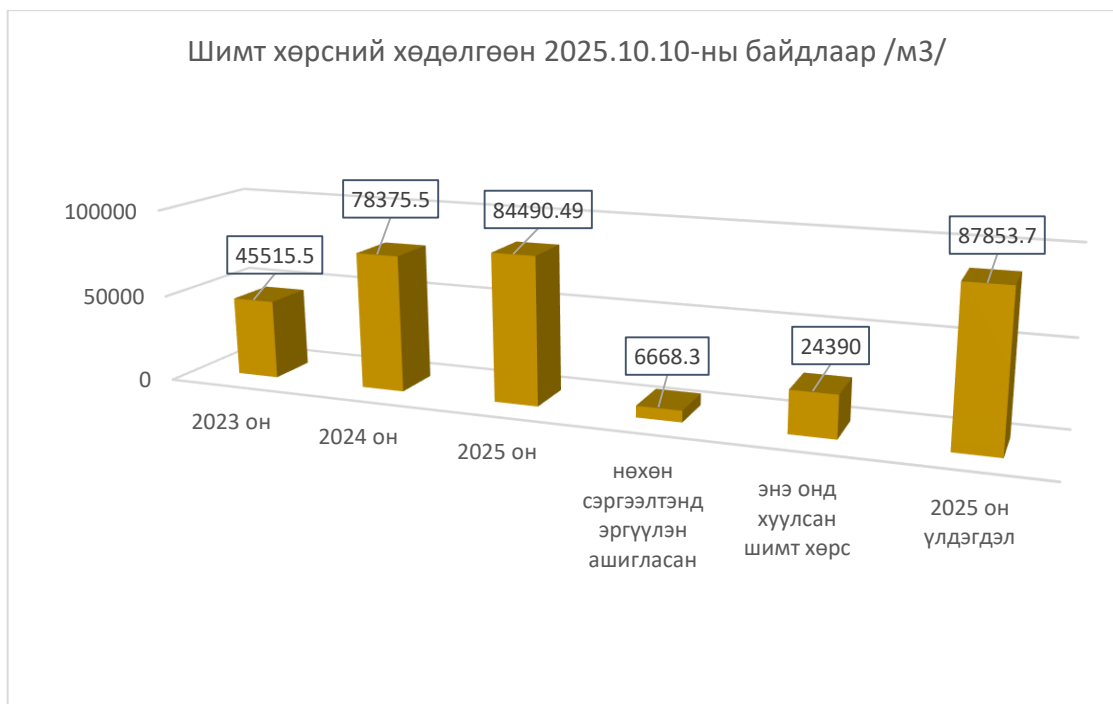
2.2.2 Олборлолт ахих бүрт шимт хөрсийг хуулж шимт хөрсний овоолгод стандартын дагуу байршуулж хэлбэржүүлэх, бүртгэл хөтлөх

Уурхайн ахилтанд өртөх талбайн шимт хөрс хуулалт хийгдэж шимт хөрсний овоолго руу зөөгдөж шимт хөрсний овоолгыг стандартын дагуу хэлбэржүүлэн, овоолгод нийлүүлсэн шимт хөрс, нөхөн сэргээлтэнд авсан шимт хөрсний хөдөлгөөнийг бүртгэн мэдээллийн сан үүсгэн ажилладаг. 2025 оны үлдэгдлээр **87853.7** м³ шимт хөрсний нөөцийг 4 овоолго үүсгэн хэлбэршүүлэн хадгалж байна. Шимт хөрсний овоолгуудыг дугаарлан хаяг самбарыг шинэчлэн шинээр хийж байршуулсан.

Хүснэгт № 2.2.1: Шимт хөрсний бүртгэл, нийт үлдэгдэл

Шимт хөрсний овоолгын байршил, бүртгэл хөдөлгөөн									
№	Шимт хөрсний хэмжээ /он оноор/	№1 Шимт хөрсний овоолго /1-р биет хажуу/	№3 Шимт хөрсний овоолго /3-р овоолгын голд/	№4 Шимт хөрсний овоолго /46 шаврын овоолго дээрх шимт/	№2 Шимт хөрсний овоолго /4-а дээрх шимт/	Баяжмалын талбай ул үлд	Тухайн онд хуулсан шимт хөрсний хэмжээ м ³	Нөхөн сэргээлтэнд эргүүлэн ашигласан шимт хөрс хэмжээ м ³	Нийт үлдэгдэл м ³
1	2023 оны үлдэгдэл	29369.5	12455		3691				45515.5
2	2024 оны үлдэгдэл	29369.5	31298	4821	3691		22596	13400	78375.5
4	2025 оны 10 сар 10	29369.5	31733	21687	3652.2	1412	24390	6668.3	87853.7

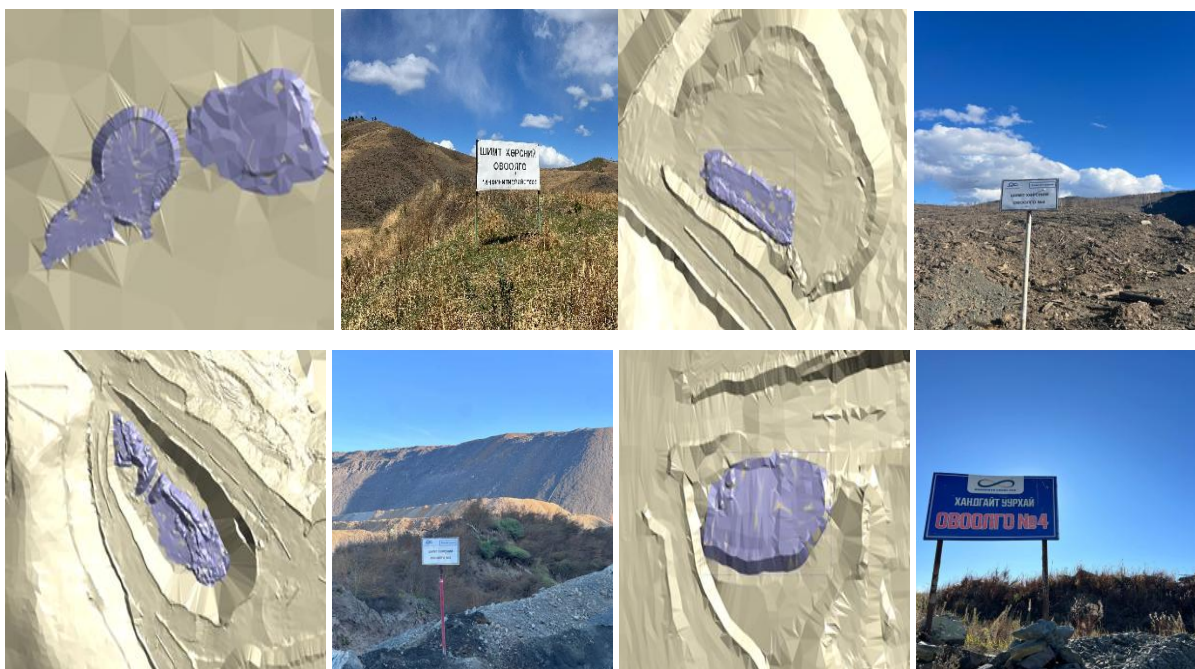
График № 2.2.2: Шимт хөрсний үлдэгдэл болон хөдөлгөөний мэдээлэл

Зураг № 2.9 Шимт хөрс хуулалт хийгдэж байгаа явц

Зураг № 2.10 Шимт хөрсний овоолгууд болон хаягжуулсан

2023-2025 оны шимт хөрсний овоолгын үлдэгдлийг хүснэгтээс хархад 2023 онд 45515,5м³ шимт хөрсний үлдэгдэлтэй байсан бол 2025 онд **87853.7м³** шимт хөрсний үлдэгдэлтэй байна. Шимт хөрсийг стандартын дагуу 5м-с ихгүй овоолго үүсгэн шууж хэлбэршүүлсэн.

Зураг № 2.11 Шимт хөрсний овоолгыг хэлбэршүүлсэн байдал

2.2.3 Хөрсний хяналтын цэгүүдэд жилд 1 удаа хөндлөнгийн хяналт шинжилгээ хийлгэж, шимт чанар ба бохирдлын хэмжээг тодорхойлуулах

Уурхайн үйл ажиллагаанаас хөрс орчин бохирдох, доройтохоос урьдчилан сэргийлж хөрсний бактерлоги, агрохими, нефтийн бүтээгдэхүүний шинжилгээг ОХШ-ний хяналтын 6 цэгээс хавар намар 2 удаагийн давтамжтай дээж авч шимт чанар, бохирдлын зэргийг тодорхойлуулж ажилласан. Шинжилгээний үзүүлэлтүүд хяналтын цэгүүдэд давсан үзүүлэлтгүй гарсан.

Зураг № 2.12 Хөрсний цэгүүдээс дээж авч буй явц

Зураг № 2.13 Хөрсний шинжилгээний хариу дүн /хавсралтаар оруулав/

ХАНГАЙТ УУРХАЙН АЖЛЫН БАЙРНЫ 2-Р ШАТНЫ ҮЗЛЭГ ШАЛГАЛТЫГ ХАБЭАА-ТАЙ ХАМТРАН ХУВААРИЙН ДАГУУ 14 ХОНОГТ 1 УДАА ХИЙЖ ГҮЙЦЭГТЭСЭН. Уурхайд ашиглагдаж буй машин техникийн шатахуун тос тосолгооны шингэний асгаралтын бүртгэл, хог хаягдлын бүртгэл, уурхайн овоолго, карьер ахилтад хяналт тавьж, бүртгэлийг мэдээллийн санд бүртгэн, хамтарсан үзлэгийн тайлан илгээж хариу арга хэмжээ авч ажилладаг. Тос масло асгарсан тохиолдолд саармагжуулах бодисыг /хужир/ асгаралт гарах өндөр эрсдэлтэй ажлын байруудад байршуулан бэлэн байдлыг хангаж ажилласан. ХММЗХ-т 10 шуудай,	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН Дугаар он: 2025 /Х-19-22 Дээж нуруусын газрын нэр, хаяг, утас: "Инфинити спейс" ХХК, Ерөн сүм, Хандгайн уурай, БОШД-ийн эрхлэгч М.Алунт Дээжийн төр, төрөл: 4. Харс Хүлээн авсан огноо: 2025 - 05 - 16 Ажлынханы нугаар: МНБ 3310.1981 2025 - 05 - 23 ХӨРСНИЙ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН <table border="1"> <thead> <tr> <th>№</th> <th>Дээж авсан цэлийн нэр</th> <th>Тайврыглан ашигласныг мтг</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Засварын талбай</td> <td>0.9</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Хөрсний шинжилгээний дүн</td> <td>0.9</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Хөрсний шинжилгээний дүн</td> <td>1.1</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Хөрсний шинжилгээний дүн</td> <td>3.2</td> </tr> </tbody> </table> Шинжилгээний хэргийг: БОШД-ийн эрхлэгч: С.Цэндэв, М.Алунт Шинжилгээний хэргийг: БОШД-ийн эрхлэгч: С.Цэндэв, М.Алунт	№	Дээж авсан цэлийн нэр	Тайврыглан ашигласныг мтг	1	Засварын талбай	0.9	2	Хөрсний шинжилгээний дүн	0.9	3	Хөрсний шинжилгээний дүн	1.1	4	Хөрсний шинжилгээний дүн	3.2	БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ИТГЭМЖЛЭГДСЭН ЛАБОРАТОРИЙН СОРИЛТЫН ДҮН Дугаар он: 2025 /Х-19-22 Дээж нуруусын газрын нэр, хаяг, утас: "Инфинити спейс" ХХК, Ерөн сүм, Хандгайн уурай, БОШД-ийн эрхлэгч М.Алунт Дээжийн төр, төрөл: 2. Харс Хүлээн авсан огноо: 2025 - 05 - 16 Ажлынханы нугаар: МНБ 3310.1981 2025 - 05 - 23 ХӨРСНИЙ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ДҮН <table border="1"> <thead> <tr> <th>№</th> <th>Дээж авсан цэлийн нэр</th> <th>Тайврыглан ашигласныг мтг</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>1</td> <td>Засварын талбай</td> <td>0.9</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>Хөрсний шинжилгээний дүн</td> <td>0.9</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>Хөрсний шинжилгээний дүн</td> <td>1.1</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Хөрсний шинжилгээний дүн</td> <td>3.2</td> </tr> </tbody> </table> Шинжилгээний хэргийг: БОШД-ийн эрхлэгч: С.Цэндэв, М.Алунт Шинжилгээний хэргийг: БОШД-ийн эрхлэгч: С.Цэндэв, М.Алунт	№	Дээж авсан цэлийн нэр	Тайврыглан ашигласныг мтг	1	Засварын талбай	0.9	2	Хөрсний шинжилгээний дүн	0.9	3	Хөрсний шинжилгээний дүн	1.1	4	Хөрсний шинжилгээний дүн	3.2
№	Дээж авсан цэлийн нэр	Тайврыглан ашигласныг мтг																														
1	Засварын талбай	0.9																														
2	Хөрсний шинжилгээний дүн	0.9																														
3	Хөрсний шинжилгээний дүн	1.1																														
4	Хөрсний шинжилгээний дүн	3.2																														
№	Дээж авсан цэлийн нэр	Тайврыглан ашигласныг мтг																														
1	Засварын талбай	0.9																														
2	Хөрсний шинжилгээний дүн	0.9																														
3	Хөрсний шинжилгээний дүн	1.1																														
4	Хөрсний шинжилгээний дүн	3.2																														

2.2.4 Машин техникийн шатахуун тос тосолгооны шингэний асгаралт, шүүрэлтийн хяналтыг тогтмол хийх, асгарсан тохиолдолд саармагжуулах бодисыг бэлэн байдалд байршуулах

Хандгайт уурхайн ажлын байрны 2-р шатны үзлэг шалгалтыг ХАБЭАА-тай хамтран хуваарийн дагуу 14 хоногт 1 удаа хийж гүйцэтгэсэн. Уурхайд ашиглагдаж буй машин техникийн шатахуун тос тосолгооны шингэний асгаралтын бүртгэл, хог хаягдлын бүртгэл, уурхайн овоолго, карьер ахилтад хяналт тавьж, бүртгэлийг мэдээллийн санд бүртгэн, хамтарсан үзлэгийн тайлан илгээж хариу арга хэмжээ авч ажилладаг. Тос масло асгарсан тохиолдолд саармагжуулах бодисыг /хужир/ асгаралт гарах өндөр эрсдэлтэй ажлын байруудад байршуулан бэлэн байдлыг хангаж ажилласан. ХММЗХ-т 10 шуудай,

Өрмийн засварын талбай – 4 шуудай, ХБҮ тосны станц дээр – 2 шуудай нийт 16 шуудай хужирыг тусгай саванд хийж асгаралт үүссэн тохиолдолд хусч авч цэвэрлэн саармагжуулан ажиллаж байна.

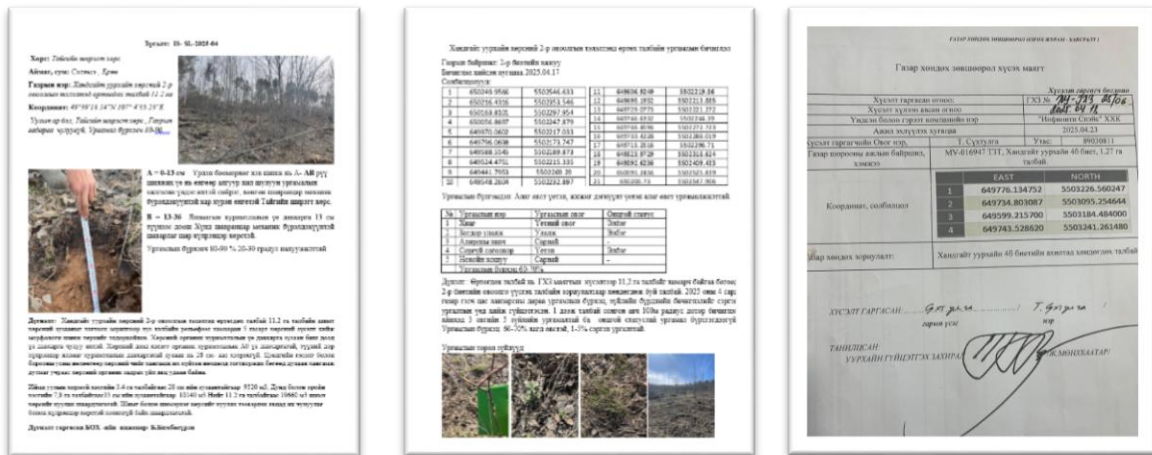
Зураг № 2.14 Хужир, үртэсийг зориулатын саванд хийж талбайд ашигласан байдал

2.2.5 ГХЗ-н дагуу ахилтын талбайн хөрс ургамлын төлөв байдлын судалгаа хийх

Шинээр өртөх болон хөндөгдөх талбайд ГХЗ маягтын дагуу хөрс, ургамал, ус, ойн сангийн давхцалтай эсэхэд дүгнэлт гарган бичиглэл хийж баталгаажсаны дараа газар хөндөгдөх процесс явагдана. Хандгайт уурхайн 2025 онд хөндөгдөх 15 талбайд суурь ургамлан бүрхэцийн бичиглэл, хөрсний морфологи бичиглэл, усны сан бүхий газарт давхцалтай эсэх, ойн сантай давхцалтай эсэх бичиглэл хийж дүгнэлт гарган бүртгэлжүүлэн ажилласан.

Зураг № 2.15 Өртөх талбайд хийгдсэн хөрс ургамлын бичиглэл

Зураг № 2.16 Хөрс ургамлын бичиглэл хийгдэх яву

Хүснэгт № 2.2.2 ГХЗ хүссэн талбайн нэгдсэн бүртгэл

Газар хөндөх зөвшөөрлийн бүртгэл											
№	ГХЗ хүсэлт ирсн огноо	ГХЗ дугаар	Хүсэлт өгсөн алба, хэлтэс	Зориулалт	талбайн хэмжээ га/а	Ажилт хийгдсэн талбайн хэмжээ га/а	Хуулагдсан шимт хөрөнгийн хэмжээ, м3	Дүгнэлтээр тогтоосон шимт хөрөнгийн зузаан,см	Хуулагдсан шимт хөрөнгийн хэмжээ м3	Гүйцэтгэл %	ГХЗ-г Нарийн бичигт хуулагдсан өгсөн огноо
			2025 оны газар хөндөх хүсэлтүүд								
1	2025.04.03	хх-гхз-25/01	Геологи-чагарон алба	хайгуулын зам талбай	0.3	0.3	1,008				2025.05.11
2	2025.04.12	хх-гхз-25/02	Төлөвлөлт хяналтын алба	0.5га давцалтай зам шилжүүлэх	6.1	1.7	2,970	30	975	33	2025.05.11
3	2025.04.18	хх-гхз-25/03	Төлөвлөлт хяналтын алба	боршоотын байгууламж	1.61	1.3	7,500	40-50	8,382	100	2025.05.11
4	2025.04.18	хх-гхз-25/04	Төлөвлөлт хяналтын алба	2-р уурхайн карьерын ажилт	19	4.8	45,600	24			2025.05.11
5	2025.04.18	хх-гхз-25/05	Төлөвлөлт хяналтын алба	4а болон 4б уурхайн карьерын ажилт	7.8	1.9	9,375	25			
6	2025.04.18	хх-гхз-25/06	Төлөвлөлт хяналтын алба	4б уурхайн карьерын ажилт	1.27	0					
7	2025.04.18	хх-гхз-25/07	Төлөвлөлт хяналтын алба	хөрсний 2-р овоолгын талалтад өртөгдөх талбай	11.2	3.2	19,660	13-28			2025.05.11
8	2025.04.18	хх-гхз-25/08	Төлөвлөлт хяналтын алба	хөрсний 4б овоолгын талалт	0.66	0					
9	2025.04.27	хх-гхз-25/09	Төлөвлөлт хяналтын алба	3-р уурхайн карьерын ажилт	11.77	3	26,831	20-34			2025.05.11
10	2025.05.07	хх-гхз-25/10	Төлөвлөлт хяналтын алба	0.5га давцалтай замны овоолго	1.42	0.8	1,850	45,345	975	32	2025.05.11
11	2025.05.11	хх-гхз-25/11	Төлөвлөлт хяналтын алба	хавдлын овоолго	5.66	1.18					
12	2025.05.11	хх-гхз-25/12	Төлөвлөлт хяналтын алба	хөрсний 3.1-р овоолгын талалт	12.12	7.7	18,340	20	2,180		
13	2025.05.11	хх-гхз-25/13	Төлөвлөлт хяналтын алба	Баяжмалын талбайн талалт	1.32	0.28	1740	20	1,412		
14	2025.07.27	хх-гхз-25/14	Төлөвлөлт хяналтын алба	Баянгол хотуны спорт парк байгуулах	5.3	0.44	181	15-20			
15	2025.08.03	хх-гхз-25/15	Геологи-чагарон алба	хайгуулын зам талбай	0.3	0.3					
16		хх-гхз-25/16	Төлөвлөлт хяналтын алба	хөрсний 4б овоолгын талалт	13.79	2.7					
15					99.62	29.6	135,655		24,390		

2.2.6 Усны сан бүхий газрын ЭХБ-н хөрснөөс дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторт өгч шинжлүүлэх

Булгийн голын усны сан бүхий газрын ЭХБ-н хөрснөөс агрохимийн үзүүлэлтийг тодорхойлуулахаар дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторт өгч шинжлүүлсэн. Шинжилгээ MNS 3297:2019 стандартын ЗДХ-с PH бага зэрэг давсан үзүүлэлттэй гарсан.

Зураг № 2.17 Шинжилгээ хийсэн хяналтын цэг байршил

Хүснэгт № 2.2.3 ЭХБ хөрсний шинжилгээний дүн

№	Хяналтын цэгийн байршил	Тодорхойлсон элементүүд мг/кг							
		Чийг %	Ялзмаг	Нитрат	Аммонит азот	Фосфор	Сульфат	PH	ЕС
		Булгийн голын ЭХБ							
1	2024 он	1.13	3.3	6.0	26.0	8.9	54.3	7.71	36.6
2	2025 он	1.37	2.5	6.8	10.2	6.95	103.4	9.58	6.86
	MNS 3297:2019 стандарт дахь ЗДХ	-	-	130.0	-	-	160.0	6-9	-

Дүгнэлт: Агрохимийн үзүүлэлтээр Булгийн голын ЭХБ-н хөрсний дээж PH буюу шүлт бага зэрэг давсан үзүүлэлтэй гарсан. Энэ нь 2024 онд хийгдсэн шинжилгээнээс харахад PH нь 7,71 буюу сул шүлтлэг хөрс байсан бол 2025 оны шинжилгээний дүнгээр хүчтэй шүлтлэг болж нэмэгдсэн нь хур борооны усаар замын бохирдолтой хөрс угагдан урсаж хөрс бохирдуулсан байх шалтгаантай. Иймээс голын хамгаалалтын бүсийн хөрс борооны усаар бохирдох болон зам засварын бохирдолтой шороо түрэгдэж орохоос сэргийлж гол дагуух тээврийн замын хажуугийн сэтгэрсэн хөмсөгийг хааж битүүлэх арга хэмжээ авсан. Тээврийн замын хажуугаар шуудуу татаж, зүмп үүсгэн борооны усыг цуглуулахаар төлөвлөгөө гарган ажиллаж байна.

Зураг № 2.18 АТА-нд мэдэгдэх хуудас өгч хөмсөгийг хааж битүүлсэн

Зураг № 2.19 Гол дагуух замын хөмсөг битүүлсэн хэсгийн зураг

Хүснэгт -2.3 Усан орчинд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Тоо хэмжээ Х.Н	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
2.3.1	Усны сан бүхий газрын ОХБ-н гадаргын усны шинжилгээг тогтмол хийлгэх	Булгийн голоос ОХБ-н дэглэмийг мөрдөх, 5 талт гэрээний зөвлөмж, хэрэгжилтийн дагуу гадаргын усны дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторт /Ханлаб/ өгч шинжлүүлсэн.	Булгийн голын 2 цэг * 2 удаа	200.0	278,4
2.3.2	Хаягдал усны дүгнэлт зөвшөөрлийг төрийн захиргааны төв байгууллагаар гаргуулах	Хандгайт уурхай нь унд ахуйн хэрэглээнээс гарсан бохир усны дүгнэлтийг ХЕГСГЗ-р гаргуулан Ерөө сумын засаг даргатай хаягдал усны гэрээг байгуулан, төлбөрийг барагдуулан хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажилласан.	18286 м3	ҮАЗ	
2.3.3	Гүний худгийн эрүүл ахуйн бүсийн булангийн цэгүүдэд самбар байршуулж тэмдэгжүүлэх	Хүн амын унд ахуйн ус хангамжийн эх үүсвэрээс 100 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хориглолтын бүсийг усны нөөц хомсдох, бохирдохоос хамгаалах зорилгоор тогтооно. Баянгол хотхоны гүний худгийн эрүүл ахуйн хориглолтын бүсийн цэгт 4ш самбар хийж байршуулан тэмдэгжүүлсэн	4ш самбар	500.0	899,7
2.3.4	Гүний усны түвшинд хяналт тавьж хэмжигч багажаар хяналтын цооногын хэмжилт, худгийн тоолуурын бичиглэлийг тогтмол хэмжиж, мэдээллийн санд бүртгэх	Газрын доорхи усны мониторинг хэмжилтийг батлагдсан хуваарийн дагуу Баянгол хотхон дахь хяналтын цооногоос 7 хоног бүр тогтмол Lewlmetr багажаар хэмжилт хийж усны түвшинг хянаж, өмнөх сарийн дататай харьцуулан дүгнэлт боловсруулан ажилласан. 2025 онд нийт 28 удаа цооногийн хэмжилт хийгдсэн байна.	1 худаг 1 цооног	ҮАЗ	
2.3.5	Гадаргын усны мониторингийг тогтмол хийх, усны сан бүхий газрын ОХБ-н дагуух их цэвэрлэгээг зохион байгуулах, хаяг самбар байршуулах	Гадаргын усны хяналт мониторингийг Хандгайт уурхайн лицензийн талбайн хажууд байрлах Булгийн голын 1,2 - р цэгт 10 хоног тутамд голын өргөн, урсгалын хурд, усны түвшинг хэмжин дата мэдээлэл цуглуулан мэдээллийн сан үүсгэн ажиллаж байна.	Булгийн гол 10 хоногт 1 удаа	1,000.0	-
2.3.6	Нэмэлт ажил	2025 оны 03 сарын 22-ны Дэлхийн усны өдрийг “Мөстөл, мөсөн голоо хамгаалцгаая” уриан дор тэмдэглэн	Хандгайт уурхайн ажилтан	-	500,0

		өнгөрүүлсэн. Усны өдрөөр “Инфинити спэйс” ХХК-н Хандгайт уурхайн ажилчид цэнхэр алт усаа үүрд хайрлан хамгаалахыг хүн бүрт сануулахыг илэрхийлсэн цэнхэр тууз аянд нэгдэж тэмдэглэн өнгөрүүлсэн. Тус өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд Байгаль орчны хэлтэсээс Хандгайт уурхайн ИТА болон ажилтануудад усны талаар мэдлэг мэдээлэл олгох зорилгоор танин мэдэхүйн, хөгжөөнт АХА тэмцээнийг зохион явуулсан.			
		Нийт	-	1,700.0	1,678.0

2.3.1 Усны сан бүхий газрын ОХБ-н гадаргын усны шинжилгээг тогтмол хийлгэх

Хандгайт уурхайн лицензийн талбайн хажууд орших Булгийн гол нь Ерөө голын сав газарт байрлах Баянголоос 2.5км-т байрлана. Булгийн гол нь Хэнтий нуруунаас эх аван Баянголын баруун гарт усаа өгнө. Голоос ОХБ-н дэглэмийг мөрдөх, 5 талт гэрээний зөвлөмж, хэрэгжилтийн дагуу гадаргын усны дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторт /Ханлаб/ өгч шинжлүүлсэн. Гадаргын усны MNS 4586:2024 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс Марганец. Мп = 0,13мг/л буюу зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс 0,03 /30%/ давсан үзүүлэлттэй гарсан энэ нь байгалийн гаралтай эрдэс бөгөөд хөрс чулуулаг дундаас усанд уусч ордог тул гадаргын усанд элбэг тохиолдоно. Мөн урсгал бага хүчилтөрөгчийн дутагдалтай орчинд исэлдэлт багасахад марганец нь уусмал хэлбэрт орж ихэсдэг. Булгийн голын эх шургадаг /1-р цэг/ тул тайлант онд хур бороо бага орсонтой холбоотой 6 сарын дунд хүртэл шургасан багахан урсгалтай байсан нь голын хэмжилтээс харагдана. Булгийн гол нь химийн бүрэлдэхүүнээрээ сульфатын ангийн, кальцийн бүлгийн, 2-р төрлийн, чанарын хувьд давсархаг, маш хатуу ус гэж тодорхойлогдсон. /Газарзүй-Геоэкологийн хүрээлэнгийн усны лабораторид шинжлүүлсэн шинжилгээний дүн – БОННУ 2024/

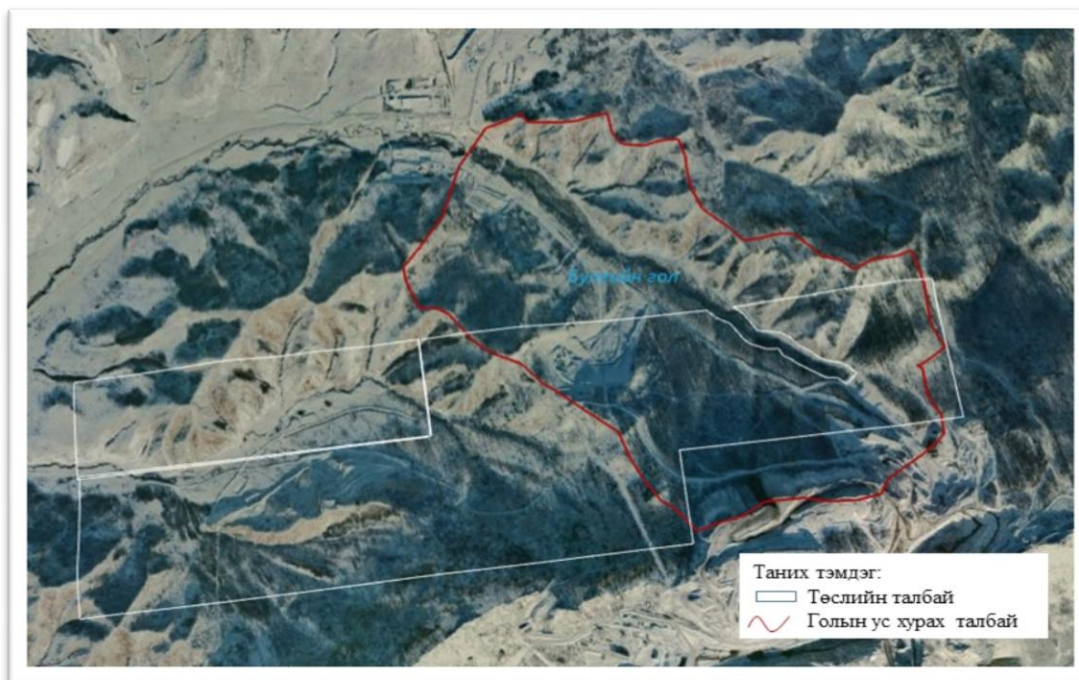
Хүснэгт № 2.3.1 Гадаргын усны шинжилгээний дүн

№	Элемент	Нэгж	Шинжилгээний дүн	MNS 4586:1998 ЗДХ	Стандарт арга
1	Кали,К	мг/л	5.88		MNS ISO 11885:2011
2	Натри Na	мг/л	13.54		
3	Кальци Са	мг/л	350.6		
4	Магни Mg	мг/л	123.9		
5	Мөнгө Ag	мг/л	<0.01		
6	Хөнгөнцагаан AL	мг/л	<0.025		
7	Мышьяк As	мг/л	0.01	0.01	
8	Бор Ва	мг/л	22.87		
9	Бари Ва	мг/л	0.03		
10	Берелли Ве	мг/л	<0.001		
11	Кобальт Со	мг/л	<0.001	0.01	
12	Кадми Cd	мг/л	<0.005	0.005	
13	Хром Cr	мг/л	<0.005	0.05	
14	Зэс Cu	мг/л	<0.02	0.01	
15	Төмөр Fe	мг/л	<0.03		
16	Марганец Мп	мг/л	0.13	0.1	
17	Молибден Мо	мг/л	<0.005	0.25	
18	Никель Ni	мг/л	0.016	0.01	
19	Фосфор Р	мг/л	<0.05	0.1	
20	Хар тугалга Pb	мг/л	<0.01	0.01	
21	Сурьма Sb	мг/л	0.02		
22	Селен Se	мг/л	<0.01		
23	Стронци Sr	мг/л	0.99		
24	Уран U	мг/л	<0.03		
25	Цайр Zn	мг/л	<0.01	0.01	

Хүснэгт № 2.3.2 Гадаргын усны хэмжилтийн бүртгэл

14					Хэмжилт хийсэн өдөр 2025																						
15					5/10	5/20	5/30	Дундаж	6/10	6/20	6/30	Дундаж	7/10	7/20	7/30	Дундаж	8/10	8/20	Дундаж	9/1	9/10	9/30	10/10	ХӨД/ДСН			
16	IS-BG 20/01	X	Y	1095.043	Температур	Шургасан	Багахан урсгал ил гарсан	Багахан урсгал ил гарсан	30	27	28.5	21	24	26	24	24	13	13	17	19	6						
17		5503213.358	652060.327		Голын өргөн /м/				0.14	0.36	0.18	0.3	0.55	0.7	0.5	0.3	0.6	0.5	0.6	0.6							
18		Усны түвшин /см/	5		3				4	3	3	4	3	3	4	3.5	3	3	5								
19		49.39.44.1792	107.6.25.607		Урсгалын хурд м/сек				0.1	0.12	0.11	0.16	0.18	0.24	0.18	0.17	1.9	0.1	0.22	0.3	0.17						
20		Болордолт	Бага		Бага				бага	Бага	бага	бага	Бага	Бага	Бага	бага	Бага	Бага	Бага	Бага							
21	IS-BG 20/02	5505056.946	649836.981	939.434	Температур	21	15	16	17.33	18	30	27	25	21	24	26	24	24	13	13	17	19	6				
22		Голын өргөн /м/	1.5		1.56	1.5	0.50	1.3	1.4	1.6	1.4	1.6	1.5	1.5	1.6	1.7	1.7	1.6	1.7	1.7							
23		Усны түвшин /см/	10		15	12	12.33	12	10	16	12.6	9	9	10	9	10	15	7.5	13	15	16						
24		Урсгалын хурд м/сек	0.4		0.36	0.37	0.38	0.2	0.15	0.18	0.17	0.2	0.21	0.11	0.2	0.08	0.26	0.17	0.38	0.2	0.18						
25		Болордолт	Их		Их	Их		Их	Бага	Их	дунд	Дунд	Дунд	Дунд	Дунд	Дунд	Дунд	Дунд	бага	Бага	Бага	Бага					

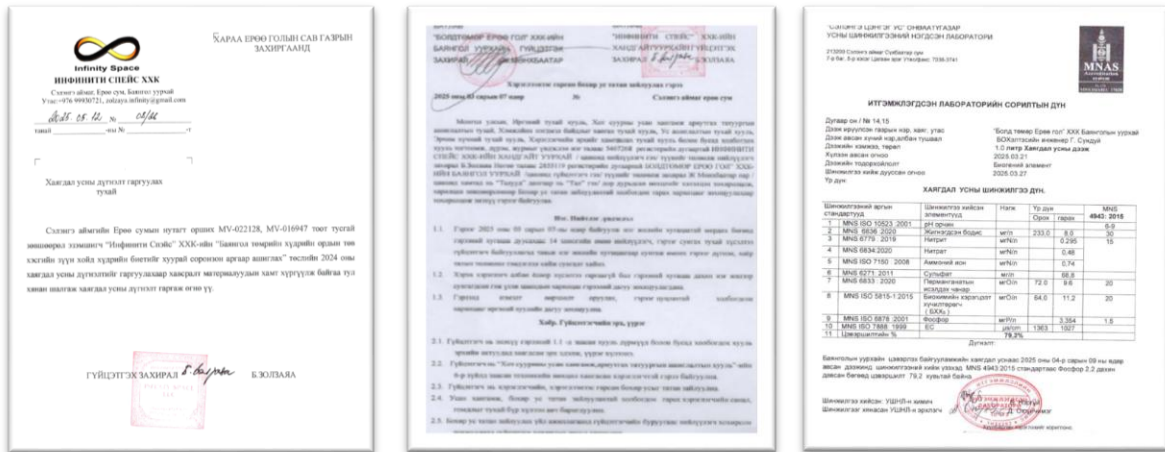
Зураг № 2.20 Булгийн голын ус хурах талбай

2.3.2 Хаягдал усны дүгнэлт зөвшөөрлийг төрийн захиргааны төв байгууллагаар гаргуулах

Хандгайт уурхай нь 2025 оны 03 сарын 07-ны өдөр Баянгол уурхайн захиргаатай хэрэглээнээс гарах бохир усыг БУЦБ-руу нийлүүлэн ажиллах бохир ус татан зайлуулах гэрээг байгуулсан. Уурхай нь үйлдвэрт ус ашигладаггүй бөгөөд ажилчидын унд ахуйн хэрэглээнээс гарсан 18286м3 бохир усыг цэвэрлэх байгууламжид нийлүүлэн цэвэршилтээс гарсан саарал усыг улирал бүр шинжилгээнд хамруулж, зам талбай ногоон байгууламжийн усалгаанд ашигладаг. Хандгайт уурхай нь 2025 оны бохир усны дүгнэлтийг гаргуулахаар сав газарт хүсэлт өгөн ажиллаж байна.

Зураг № 2.21 Бохир ус татан зайлуулах гэрээ, албан хүсэлт, шинжилгээний дүн

2.3.3. Гүний худгийн эрүүл ахуйн бүсийн булангийн цэгүүдэд самбар байршуулж тэмдэгжүүлэх

Хүн амын унд ахуйн ус хангамжийн эх үүсвэрээс 100 метрээс доошгүй зайд эрүүл ахуйн хориглолтын бүсийг усны нөөц хомсдох, бохирдохгоос хамгаалах зорилгоор тогтооно. Баянгол хотхоны гүний худгийн эрүүл ахуйн хориглолтын бүсийн цэгт 4ш самбар хийж байршуулан тэмдэгжүүлсэн. Эрүүл ахуйн бүсэд цэвэрлээгүй хаягдал бохир ус болон хог хаягдал хаях, хаягдлын сан байршуулах, цооног өрөмдөх, бүх төрлийн бордоо, пестицид хэрэглэх, шатахуун түгээх станц байршуулах, машин техник угаах үйл ажиллагааг хориглоно.

Зураг № 2.22 Унд ахуйн худгийн эрүүл ахуйн бүс- 100м самбар, зардлын тооцоо

2.3.3 Гүний усны түвшинд хяналт тавьж хэмжигч багажаар хяналтын цооногын хэмжилт, худгийн тоолуурын бичиглэлийг тогтмол хэмжиж, мэдээллийн санд бүртгэх

Хандгайт уурхайн Баянгол хотхоны ажилчидын унд ахуйд ашиглах худгийн тоолуурын заалтыг сар бүрийн 15/30-ны өдөр бичиж хэрэглээг гарган мэдээллийн сан үүсгэн ажилладаг. 2025 оны 09 сарын тоолуурын заалтаар унд ахуйд ашигласан ус 8683м³ ус ашигласан ба 2025 оны ус ашиглуулах дүгнэлттэй харьцуулахад 47,7 хувийн ашиглалттай байна. Худгийн тоолуурын заалтыг сар БОХУБ-р хянуулан ажилладаг.

График №3 Тоолуурын заалтаар хэрэглээг тооцож гаргасан.

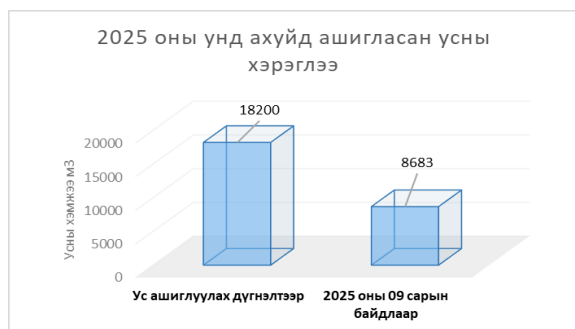
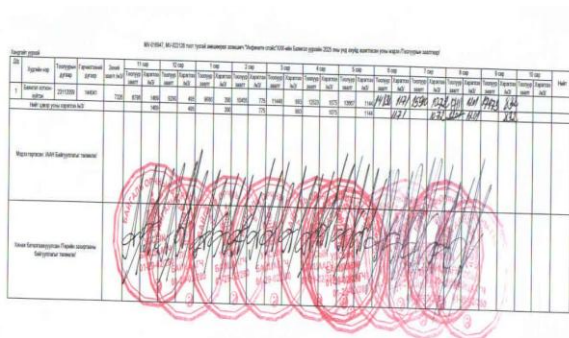
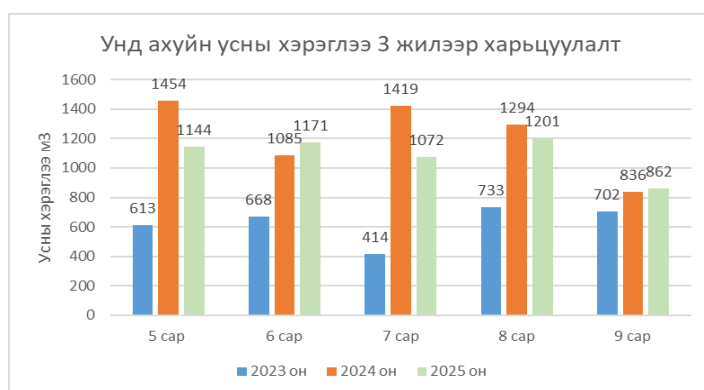

График №4 2023,2024,2025 оны хамгийн хэрэглээтэй сарын үзүүлэлтийг харьцуулав

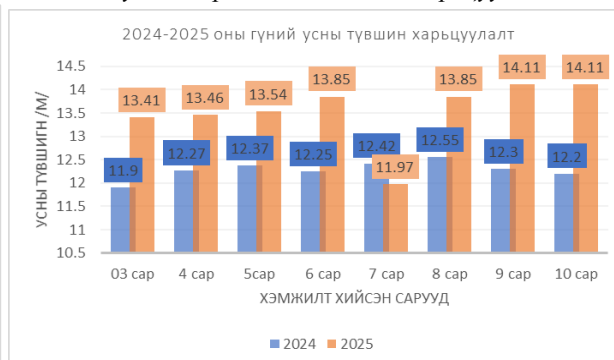
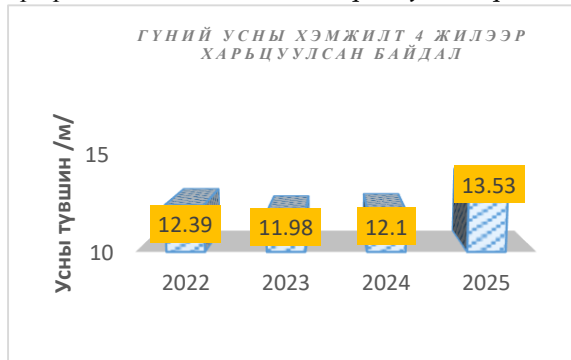

Хүснэгт 2.3.3 Усны хэрэглээг ажилтаны тоотой харьцуулж харуулав

Огноо	Уурхайн нийт ажилчидын тоо	Усны хэрэглээ
2023 он	184	3130м3
2024 он	240	7326м3
2025 он	280	8683м3

- Газрын доорхи усны мониторинг хэмжилтийг батлагдсан хуваарийн дагуу Баянгол хотхон дахь хяналтын цооногоос 7 хоног бүр тогтмол Lewlmetr багажаар хэмжилт хийж усны түвшинг хянаж, өмнөх сарийн дататай харьцуулан дүгнэлт боловсруулан ажилласан. 2025 онд нийт 28 удаа цооногийн хэмжилт хийгдсэн байна. Гүний усны түвшинг 2022-2025 оны 4 жилийн дататай харьцуулхад 1,55 м-р багассан үзүүлэлттэй харагдаж байна. /график №5/ Энэ нь 2022-2025 онуудад ажилчидын тоо нэмэгдэж унд ахуйд ашглагдаж буй усны хэрэглээ ихэссэн. Мөн Баянгол хотохоны хажууд байрлах баруун биетийн шүүрлийн ус нэмэгдсэнээр гүний усны түвшин буурхад нөлөөлөх хүчин зүйл болсон гэж үзэж байна.

График № 5: 2022-2025 оны гүний усны түвшин 4 жилийн дунджаар, 2024-2025 оны харьцуулалт

2.3.4 Гадаргын усны мониторингийг тогтмол хийх, усны сан бүхий газрын ОХБ-н дагуух их цэвэрлэгээг зохион байгуулах, хаяг самбар байршуулах

Гадаргын усны хяналт мониторингийг Хандгайт уурхайн лицензийн талбайн хажууд байрлах Булгийн голын 1,2 - р цэгт 10 хоног тутамд голын өргөн, урсгалын хурд, усны түвшинг хэмжин дата мэдээлэл цуглуулан мэдээллийн сан үүсгэн ажиллаж байна. Голын уснаас дээж авч итгэмжлэгдсэн лабораторит шинжлүүлэн өөрчлөлтөнд хяналт тавин ажиллаж байна. /ОХШХ-т тусган оруулал/.

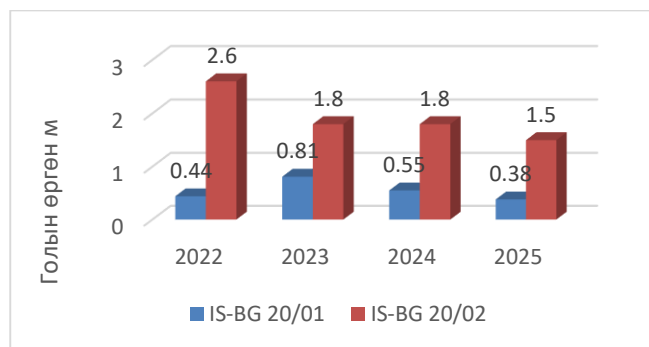
Хүснэгт 2.3.4 Мониторингийн цэгийн болон цэвэрлэгээний хуваарь

д/д	Хяналт шалгалтын чиглэл	Хугацаа /Гариг/															
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	1	
		Баасан	Бямба	Ням	Даваа	Мягмар	Их арга	Пүрэв	Баасан	Бямба	Ням	Даваа	Мягмар	Их арга	Пүрэв	Баасан	
1	Гадаргын усны мониторинг	10 хоног тутамд 1 удаа															
2	Газрын доорхи усны мониторинг /цооног/																
3	Худгийн тоолуурын бичиглэл	Сар бүрийн 15, 30,31-ны өдөр															
4	Ургамалын мониторинг судалгаа																
5	Амьтны мониторинг, камер байршуулах дата цуглуулах																
6	Ууурхайн карьер дахь хяналт шалгалт бүртгэл	14 хоногт 1 удаа															
7	Бүх нийтийн их цэвэрлэгээ, хог ачилт хийх																

Хүснэгт 2.3.5 Голын өргөн 4 жилийн дундаж

Голын өргөн /м/				
Огноо	2022	2023	2024	2025
IS-BG 20/01	0.44	0.81	0.55	0.38
IS-BG 20/02	2.6	1.8	1.8	1.5

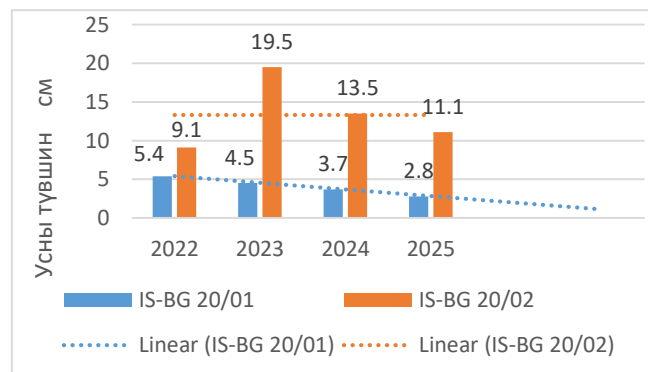
График:№ 6 Булгийн голын өргөн 2022-2025он

Хүснэгт 2.3.6 Усны түвшин 4 жил дундаж

Усны түвшин /см/				
Огноо	2022	2023	2024	2025
IS-BG 20/01	5.4	4.5	3.7	2.8
IS-BG 20/02	9.1	19.5	13.5	11.1

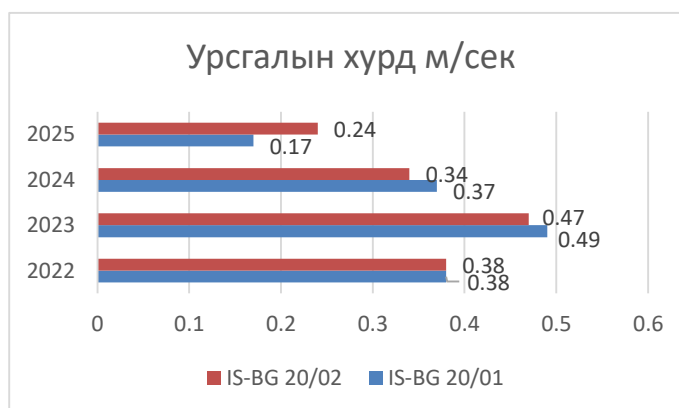
График:№7 2022-2025 оны усны түвшин

Хүснэгт 2.3.7 Урсгалын хурд 4 жил дундаж

График: №8 2022-2025 оны урсгал хурд

Урсгалын хурд м/сек				
Огноо	2022	2023	2024	2025
IS-BG 20/01	0.38	0.49	0.37	0.17
IS-BG 20/02	0.38	0.47	0.34	0.24

Хүснэгт 2.3.8 Хур тунадасны мэдээ 2022-2025 он

Ерөө тунадасны нийлбэр, мм 2022-2025													
он	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	
2022	1.6	0.7	3.5	1.6	5.6	50	121.2	78.3	35.7	3.6	1.3	7.9	311
2023	3.1		1.9	7.0	11.5	41.9	137.1	145.1	75.1	3.2	9.6	2.7	438.2
2024	5.9	2.1	0.6	4.6	26.2	107.3	42.3	78.4	15.6	5.7	10.5	3.4	302.6
2025	2	0.0	0.3	0.7	21.5	19.9	43.2	117.2	44.1				248.9

Зураг 2.23: Гадаргын усны мониторингийн цэгт хэмжилт хийж буй явц

Дүгнэлт: 2022-2025 оны гадаргын усны мониторингийн хэмжилтүүдийг графикаар харьцуулан үзүүлэв. Голын өргөн 1-р цэгт 2023 онд хамгийн өргөн 0,81м байсан бол 2025 онд 0,38м болж 0,43м-р багассан харагдаж байна. Гадаргын ус нь хур борооны усаар тэжээгддэг тул 2023 онд хур тунадасны хэмжээ 438,2мм байсан бол 2025 онд 248,9 мм болж багассан нь голын өргөн болон усны түвшин буурхад нөлөөлсөн гэж дүгнэж байна. Хур тунадас ихтэй жил гадаргын усны түвшин нэмэгдхэд голын өргөн дагаад нэмэгддэг. /Эх сурвалж: УЦУОШГ-с ирүүлсэн 2022-2025 оны Ерөө сумын хур тунадасны мэдээ-хүснэгт №2.13/

- Усан орчныг хамгаалахаар Булгийн гол дагуух их цэвэрлэгээг батлагдсан хуваарийн дагуу хавар намар 2 удаа цэвэрлэж 2 машин хог хаягдал ачиж төвлөрсөн цэгт нийлүүлсэн. Хамрагдсан ажилтаны тоо хаврын цэвэрлэгээнд -7, намрын цэвэрлэгээнд – 8 ажилтан хамрагдан хийж гүйцэтгэсэн. Мөн Булгийн голын гүүрний доорх хэсгийг янзлан чулуу өрж тохижуулан хусны өгөршсөн унангийг цэвэрлэж, ус соруулдаг хэсгийг хааж шимт хөрс дэвсэж хавар бургасжуулахаар бэлэн болгосон.

Зураг №2.24 Булгийн голын унанги модыг цэвэрлэсэн байдал

Зураг №2.25 Голын ус соруулдаг хэсгийг хааж чулуу өрж тохижуулсан

Зураг № 2.26 Шимт хөрс дэвсэлт хийсэн байдал

Зураг № 2.27 Шимт хөрс дэвсэж мод тарих талбай, самбар байршсан зураг

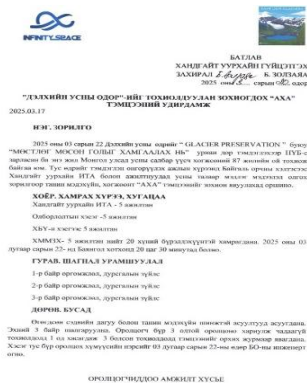
2.3.5 Нэмэлтээр хийгдсэн ажил /Усны өдрийн арга хэмжээ /

2025 оны 03 сарын 22-ны Дэлхийн усны өдрийг “Мөстөл, мөсөн голоо хамгаалцгаая” уриан дор тэмдэглэн өнгөрүүлсэн. Усны өдрөөр “Инфинити спэйс” ХХК-н Хандгайт уурхайн ажилчид цэнхэр алт усаа үүрд хайрлан хамгаалахыг хүн бүрт сануулахыг илэрхийлсэн цэнхэр тууз аянд нэгдэж тэмдэглэн өнгөрүүлсэн. Тус өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлэх ажлын хүрээнд Байгаль орчны хэлтэсээс Хандгайт уурхайн ИТА болон ажилтануудад усны талаар мэдлэг мэдээлэл олгох зорилгоор танин мэдэхүйн, хөгжөөнт АХА тэмцээнийг 25 хүний бүрэлдэхүүнтэйгээр зохион байгуулж 1,2,3-р байр шалгаруулан өргөмжлөл, дурсгалын зүйлсээр шагнаан урамшуулсан. Мөн уурхайн ажилчидын интернэт группт усыг хэмнэх, усыг хайрлан хамгаалах, усны алдагдлыг хэрхэн багасгах, усны нөөц хомсдох талаар бичлэг пост болон зурагт хуудасыг ажилчидын нарядын байр болон мэдээллийн самбарт байршуулж ажилласан.

Зураг 2.28 Цэнхэр тууз аянд нэгдэж тууз хийж зүүсэн байдал

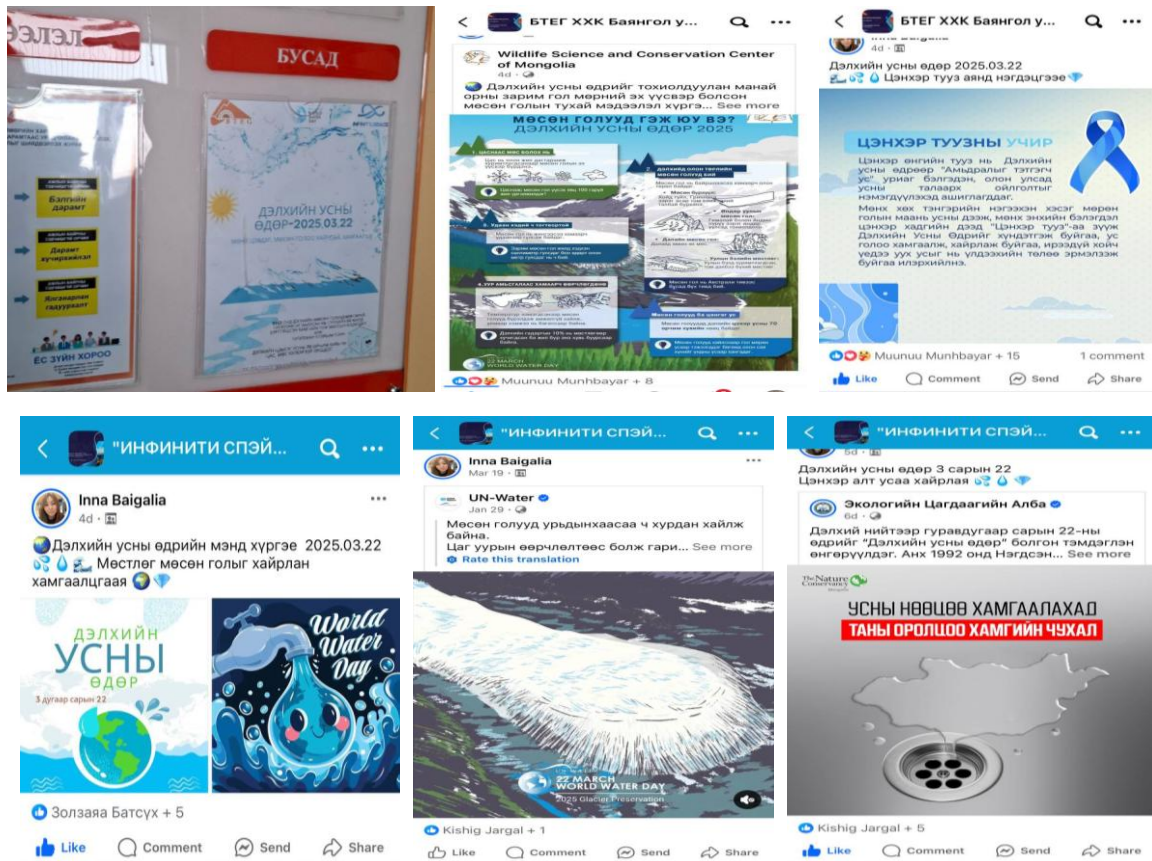
Зураг 2.29 АХА тэмцээний удаирдамж, шагнал гардуулж буй байдал

Зураг 2.30 Усны өдөрт зориулсан сельфи самбар хэсгүүдээр явуулж нэгдэн оролцсон

Зураг 2.31: Усны постер мэдээллийн самбарт, интернет группд мэдээлэл оруулсан

Хүснэгт №2.4 Ургамлан нөмрөгт үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

№	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Тоо хэмжээ Х.Н	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
2.4.1	Уурхайн үйл ажиллагааны улмаас ургамлан нөмрөгт үүсэх нөлөөллийг судлах зорилгоор ургамлын мониторингийн цэгийн тоог нэмэгдүүлэх	Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөллөөс ургамлан нөмрөгт үүсэх нөлөөллийг судлах зорилгоор уурхайн ойн болон нугын, хээрийн гэсэн 3 хэв шинжийг төлөөлүүлэн мониторингийн цэгийн тоог 3-р нэмэгдүүлэн өмнө нь байсан 2 цэгийг нэмээд нийт мониторингийн 5 цэгт бичиглэл явуулж дата мэдээлэл цуглуулан ажиллаж байна.	Ургамлын мониторингийн 5 цэгт 3 удаа	ҮАЗ	
2.4.2	Олборлолтонд өртөх талбайгаас ургамлын үрийг түүж үрийн генбанк байгуулах, мод бутыг шилжүүлэн суулгах	Уурхайн ахилтанд өртөх талбайд мэргэжлийн байгууллагаар талбай тусгаарлалт хийлгэн өртөх талбайгаас залуу зулзаган нарс, монос, өрөлний модыг хотхоны ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхээр шилжүүлэн суулгасан.	Баянгол хотхоны ногоон байгууламж 0,9 га талбайн тарилт, зүлэгжүүлэлт	ҮАЗ	
2.4.3	Ургамлан мониторингийн цэгүүдэд бичиглэл хийж, өөрчлөлтөнд дүгнэлт гаргах	Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөллөөс ургамлан нөмрөгт үүсэх нөлөөллийг судлах зорилгоор ургамлын мониторингийн цэгүүдэд бичиглэл хийж, өөрчлөлтөнд дүгнэлт боловсруулан ажилласан.	Ургамлын мониторингийн 5 цэгт 3 удаа	ҮАЗ	
2.4.4	Усны сан бүхий газрын ОХБ-д амьтадын идэш тэжээлийг бэлтгэх зорилгоор жимсний мод бут тариалах, усны нөөц хомсдохоос сэргийлж гол дагуу бургасжуулах	Усны сан бүхий газрын ОХБ-д амьтадын идэш тэжээлийг бэлтгэх зорилгоор Бугант – Өлөнт гол дагуу 2024 онд Хандгайт уурхайн техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд жимсний мод болох бөөрөлзөгөний 2 настай тарьцыг тариалсан.	Гол дагуу 6000ш тарьц тарьсан.	5,000.0	9,835.440
		Нийт		5,000.0	9,835.440

2.4.1 Уурхайн үйл ажиллагааны улмаас ургамлан нөмрөгт үүсэх нөлөөллийг судлах зорилгоор ургамлын мониторингийн цэгийн тоог нэмэгдүүлэх

Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөллөөс ургамлан нөмрөгт үүсэх нөлөөллийг судлах зорилгоор уурхайн ойн болон нугын, хээрийн гэсэн 3 хэв шинжийг төлөөлүүлэн мониторингийн цэгийн тоог 3-р нэмэгдүүлэн өмнөх мониторингийн 2 цэгтэй нийт 5 цэгт ургамлын судалгаа бичиглэл явуулж дата мэдээлэл цуглуулан дүгнэлт боловсруулан ажиллаж байна. Ургамлын мониторингийн бичиглэлийг 6,7,8-р сар буюу ургамал бүрэн гүйцэд ургаж, цэцэглэж, хагдарч байх үеүүдэд 3 удаагийн бичиглэл хийж тархац, бүрхэц, ургалтын өсөлт, статусыг тодорхойлон ажилласан.

Хүснэгт № 2.4.1 Ургамлын цэгүүдийн байршил, хэв шинжийн байдал

№	Мониторингийн цэгийн дугаар	Солбицол		Хэв шинж
1	IS-FL 25/01	49.6821	107.0560	Нуга
2	IS-FL 25/02	49.6713	107.0850	Ойт хээр
3	IS-FL 25/03	49.6573	107.0474	Ойн
4	IS-FL 22/03	49.6806	107.0763	Уулын нугат хээр
5	IS-FL 22/01	49.6636	107.0279	Уулын ойт хээр

Зураг № 2.32: Ургамлын мониторингийн цэгүүдийн байршлын зураг

Зураг № 2.33: Ургамлын мониторингийн цэгүүдийн фото зураг

2.4.2 Олборлолтонд өртөх талбайгаас ургамлын үрийг түүж үрийн генбанк байгуулах, мод бутыг шилжүүлэн суулгах

Уурхайн ахилтанд өртөх талбайд мэргэжлийн байгууллагаар талбай тусгаарлалт хийлгэсэн талбайгаас зулзаган нарс, монос, өрөлний модыг хотхоны ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэхээр шилжүүлэн суулгасан. Мөн өртөгдөх талбай болон нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбайгаас согоовор, ерхөг, хулганан гишны үр нийт 55кг түүж биологийн нөхөн сэргээлтэнд ашигласан.

Зураг № 2.34: Нөхөн сэргээлтийн талбайгаас үр түүж, нөхөн сэргээлт хийж буй байдал

- Баянгол хотхонд ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх, ажилчидын амьдрах таатай орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор тарих модны тоо, талбайн хэмжээг гарган мод тарих нүх, шуудуу ухах, талбай тэгшилж, шимт хөрс дэвсэж тараан талбайг засч янзлан бэлтгэсэн. Тарилтыг 2025 оны 4 сарын 22-нд Дэлхийн байгаль хамгаалах өдрөөр Хандгайт уурхайн ИТА-д Баянгол хотхонд мод тарьж тэмдэглэн өнгөрүүлсэн. Нийт 4600ш мод тарьж ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэн ажилласан.

Хүснэгт № 2.4.1 Таригдсан модны тоо

№	Таригдах модны төрөл	Таригдсан модны тоо хэмжээ ш	Мөр хоорондын зай	Нэмэлт нөхөн тарилт 06 сар
1	Агч	49	4	94
3	Шар хуяйс	900	1м2 8ш	4500
4	Нарс	10	4	3
5	Голт бор	38	2.5	0
6	Сарнайн бут	5	3	
7	Улаалзгана	21	3	
8	Өрөл	9	3	
9	Монос	2	3	
10	Үхрийн нүд		2.5	1
	Зүлэг үр /кг/			10кг
	Нийт	1034		4598

Зураг № 2.35 Хотхоны ногоон байгууламж

Зураг № 2.36 Мод тарьж, зүлэгжүүлэхийн өмнөх болон дараах зураг

Зураг № 2.37 Ургалт болон усалгаа хийсэн байдал

2.4.3 Ургамлан мониторингийн цэгүүдэд бичиглэл хийж, өөрчлөлтөнд дүгнэлт гаргах

Уурхайн үйл ажиллагааны нөлөөллөөс ургамлан нөмрөгт үүсэх нөлөөллийг судлах, хамгаалах, нөхөн сэргээх зорилгоор ургамлын мониторингийн цэгүүдэд бичиглэл хийж, өсөлт, бүрхэц, биомасс, статус, бүлгэмдэлзүйн хэв шинжийг тодохойлон өөрчлөлтөнд дүгнэлт боловсруулан ажилласан.

Зураг №2.38: Ургамлын мониторингийн цэгийн байршил

Хүснэгт 2.4.2 Ургамлын мониторингийн 5 цэгт бүртгэгдсэн ургамлууд

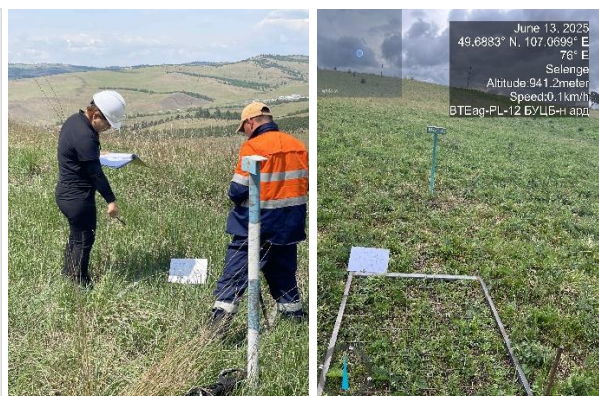
№	Ургамлын нэр	Ургамлын овог	Бүлгэмдэлзүйн хэвшинж	Статус
1	Булцуут туйпланцар	Уруул цэцэгтэн	Нуга	хүмүүнсэг
2	Согоовор	Үетэн	Нуга	бэлчээр
3	Дорнодын гүзээлзгэнэ	Сарнайн	Ойн	хүнсний
4	Эгэл цагаан түрүү	Нийлмэл цэцэгтэн	Уул Хээрийн	Элбэг
5	Галуун гичгэнэ	Сарнайн	Нуга	Элбэг
6	Хулганын гиш	Буурцагтан	Нугын хээр	бэлчээр
7	Нангиад хиаг	Үетэн	Нуга	бэлчээр
8	Ишгэн шарилж	Гол гэсэртний овог	Уул хээрийн	Хүмүүнсэг
9	Анхил сонгино /гогод/	Сонгинын овог	Нуга-хээрийн	Хүнсний
10	Эмийн бамбай	Шүхэртэн	Нуга	Эмийн
11	Навтуул гичгэнэ	Сарнайн	Хээрийн	
12	Удвал навчит тавилгана	Сарнайн	Ойн	Элбэг
13	Одой далан түрүү	Далан түрүүтэн	Уулын хээрийн	-
14	Мөлхөө хиаг	Үетэн	Нугын хээр	-
15	Азийн төлөгч өвс	Голгэсэртний овог	Ойн	Ховор
16	Нугын шимтэглээ	Шимтэглэйн	Нуга	Цайны
17	Бага буржгар	Холтсон цэцэгтэн	Ойн	-
18	Монгол шарилж	Голгэсэртний овог	Хээр	Хүмүүнсэг
19	Одой сараана	Сараана	Нуга	
20	Үнэрт дурсгалцэцэг	Ноцоргоно	Ойн	
21	Ацан ажигана	Башир	Космополит	Ховор
22	Навтгар 5 салаа	5 салаатны	Космополит	Эмийн элбэг
23	Алирсны навч	Алирс	Ойн	Элбэг эмийн
24	Нугын шивлээ	Шивлээ	Нуга	Элбэг
25	Үлдэн могойн идээ	Зузаалай	Нуга	Ховор
26	Намгийн дүндэгтарав	Сэрдэг	Нуга намаг	Эмийн
27	Хэвтээ дэгд	Дэгд	Ойн	Эмийн
28	Ойн яргуйжин	Холтсон цэцэгтэн	Ойн	
29	Цоохор саадгана	Цахирам	Ойн	Ховор
30	Царсан гүүн хөх	Уруул цэцэгтэн	Ойн	
31	Цацагт инж буурал	Ноцоргоно	Ойн	гоёл чимэглэл
32	Британи зоосон цэцэг	Гэсэртэн	Ойн	
33	Том цэцэгт саадганцэцэг	Цахирам	Ойн	Нэн ховор бүс
34	Дунд тавилгана	Сарнайн	Ойн	Чимэглэл
35	Асганы бөөрөлзгөнө	Сарнайн	Ойн	Эмийн хүнсний
36	Нохойн хошуу	Сарнайн	Ойн	Элбэг хүнсний
37	Том навчит дэгд	Дэгд	Нугын	
38	Эгэл бавран	Шувуун нударгатаан	Ойн	Хүнсний
39	Дагуур сараана	Сараана	Нуга хээр	Нэн Ховор
40	Том цэцэгт саадгана	Цахирам	Ойн	Ховор
41	Япон холтсон цэцэг	Холтсон цэцэгт	Нугын	Нэн ховор

42	Бар цоохор цахилдаг	Цахилдаг	Уулын хээр	
43	Байгаль гүүн хөх	Уруул цэцэгтэн	Нугын хээр	Эмийн элбэг
44	Шар өрөмтүүл	Ягаандэйн	Нуга хээр	Элбэг
45	Хялгана	Үетэн	Хээрийн	Элбэг
46	Имт гичгэнэ	Үетэн	Космополит	Элбэг
47	Зогдор улалж	Үетэн	Нуга хээр	Элбэг
48	Түмэн навчит Ортууз	Буурцагтан	Уулын хээрийн	Элбэг
49	Буурал хаварсал	Хаварсал	Нуга-намгийн	
50	Ослиг халгай	Халгай	Космополит	эмийн элбэг
51	Нүцгэн намуу	Намуу	Нуга хээр	Элбэг
52	Шар царгас	Буурцагтан	Нугын	Элбэг
53	Эмийн Багваахай	Гол гэсэртэн	Нугын	Эмийн элбэг
54	Өмхий шимэлдэг	Уруул цэцэгтэн	Хээрийн	Элбэг
55	Бага буржгар	Холтсон цэцэгтэн	Нугын	
56	Сибирь Шимтэглээ	Шимтэглэйн	Нугуын	
57	Хонин зажлуур	Иршимбийн	Нугын	Малд идэмжтэй
58	Дагуурхатны цэцэг	Иршимибийн	Хээрийн	
59	Үнэрт дурсгалцэцэг	Ноцоргоно	Ойн	

Зураг № 2.39 Ургамлын мониторингийн цэгийн хээрийн бичиглэл

График: № 9 Судалгааны цэгүүдийн бүрхэц

Хүснэгт № 2.4.3 Зүйлийн тоо

Ургамлын зүйлийн бүрэлдэхүүн /тоо/					
06 сар	7	8	5	7	6
07 сар	10	7	6	8	9
08 сар	10	7	11	8	11
Зүйлийн дундаж тоо	9	7.3	7.3	7.6	8.6

График №10 Ургамлын судалгааны цэгийн зүйлийн тоо

График №11 Ургамлын судалгааны цэгийн өсөлт, хэмжилт

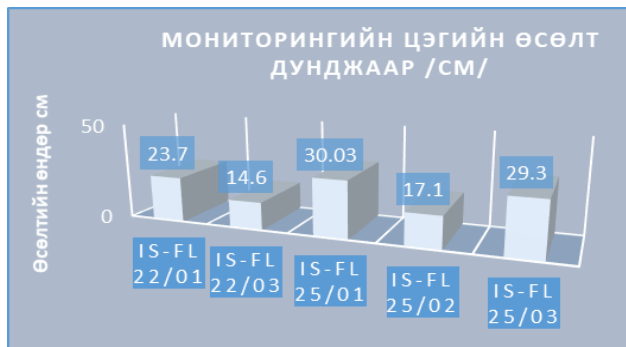
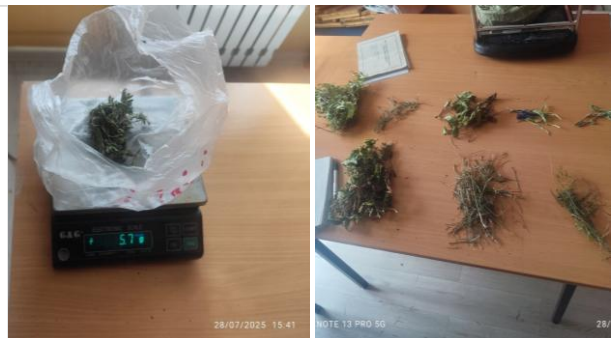

График №12 Ургамлын биомасс үзүүлэлт

Хүснэгт № 2.4.4 Бүлгэмдэлзүйн гарал үүсэл

Бүлгэмдэлзүйн хэвшинж	Зүйлийн тоо ш	Бүгд зүйлээс эзлэх %
Нугын	19	32
Нугын хээр	8	13.5
Ойн	19	32
Уулын хээр	5	8.5
Хээрийн	4	7
Космополит	4	7

График № 13 ба статусаар нь ангилсан байдал

Дүгнэлт: Хандгайт уурхайн төслийн талбай нь Евразийн шилмүүст ой, нуга, хээрийн *Их мужийн* Өмнөд Өвөр Байгалийн *мужийн* Хэнтийн *Их хошууны* Өрнөд Хэнтийн *хошууны* Ерөө-Хүдрийн *тойрогт* хамаарна (Монголын Үндэсний атлас, 2009). Ихэнхи талбайг Удвалнавчит Тавилгана, Дагуурын Нохойн хошуу, Зогдор Улалж, Зүр өвс,

Хошоонбут болон бусад нугын алаг өвс бүхий Байгаль Хялганат нугын хээр эзлэнэ. Судалгааны цэгүүдийн ургамлын бүрхэцийн дундаж 54-52 хувьтай, зүйлийн бүрэлдэхүүн 1 цэгт дунджаар 7-9 зүйл бүртгэгдсэн байна. Мониторингийн цэгүүдийн ургамлыг статусаар нь авч үзвэл элбэг ургамал 17, эмийн ургамал 8, хүнсний ургамал 7, ховор ургамал 5, нэн ховор 3, хүмүүнсэг ургамал 3, бэлчээр тэжээлийн ургамал 4 тус тус бүртгэгдсэн. Ургамлын биомасс IS-FL 25/01 цэгт хамгийн их 220 гр, 22/03 цэгт хамгийн бага 107,5 гр байна. Ургамлын өсөлтийн хувьд мөн адил 25/01 цэгт хамгийн өндөр 30см, 22/03 цэгт өсөлтийн өндөр 14,6 см байна. Цаашид ургамлын судалгааг 5 цэгт тогтмол хийж өмнөх дататай харьцуулан судална.

2.4.4 Усны сан бүхий газрын ОХБ-д амьтадын идэш тэжээлийг бэлтгэх зорилгоор жимсний мод бут тариалах, усны нөөц хомсдохоос сэргийлж гол дагуу бургасжуулах

Усны сан бүхий газрын ОХБ-д амьтадын идэш тэжээлийг бэлтгэх зорилгоор Бугант тосгоны Өлөнт гол дагуу 2024 онд Хандгайт уурхайн техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн 7 га талбайд жимсний мод болох бөөрөлзөгөний 2 настай тарьцыг тарьсан. /Бөөрөлзгөнө тарьсан зардал нөхөн сэргээлтийн зардалд тугагдаагүй болно/

Зураг 2.40: 2 настай Бөөрөлзгөний тарилт хийх явц

Зураг 2.41: Талбайн ерөнхий зураг болон тарилт хийгдэж байх явц

Хүснэгт -2.5 Ан амьтанд үзүүлэх сөрөг нөлөөлөл

№	Бууруулах арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Тоо хэмжээ Х.Н	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
2.5.1	Уурхайн бүс дэхь амьтадын идэш тэжээлийг бэлтгэх зорилгоор амьтадын жим, уст цэг дагуу биотехникийн арга хэмжээ авах өвс, хужир мараа тавьж өгөх	Уурхайн бүс дэхь зэрлэг амьтдын уст цэгүүдэд /цөөрөм, булаг, гол/ биотехникийн арга хэмжээний хүрээнд бэлтгэсэн ашигт долооц, өвснөөс үе шаттайгаар амьтдын жим дагуу уст цэгүүдэд байршуулах ажил хийгдсэн. Өвөл цас их унаж идэш тэжээл хомдсон үед шаардлагатай байршилд өвс нэмж байршуулан ажиллана.	Ашигт долооц 100ш Өвс 50 боодол	1,000.0	1,000.0
2.5.2	Уурхайн бүс дэх зэрлэг амьтадын тооллого, ажиглалт, мониторинг судалгааг тогтмол хийх, мэдрэгчтэй камерийг нэмж байршуулах	Амьтны судалгаанд ашиглах зэрлэг амьтадын тооллого, ажиглалт, мониторинг судалгааг тогтмол хийхэд шаардлагатай хөдөлгөөн мэдрэгч зураг дарах камерийг нэмж судалгааг үргэлжлүүлэн ажиллаж байна.	Амьтны хөдөлгөөн мэдрэгч зураг дарах камер – 1 ш		
		Нийт		1,000.0	1,000.0

2.5.1 Уурхайн бүс дэхь амьтадын идэш тэжээлийг бэлтгэх зорилгоор амьтадын жим, уст цэг дагуу биотехникийн арга хэмжээ авах өвс, хужир мараа тавьж өгөх

Уурхайн бүс дэхь зэрлэг амьтдын уст цэгүүдэд /цөөрөм, булаг, гол/ биотехникийн арга хэмжээний хүрээнд бэлтгэсэн ашигт долооц, өвснөөс үе шаттайгаар амьтдын жим дагуу байршуулах ажил хийгдсэн. Өвөл цас их унаж идэш тэжээл хомдсон үед шаардлагатай байршилд өвс нэмж байршуулан ажиллана. Ашигт долооц 100ш, Өвс 50 боодол бэлтгэн ажилласан.

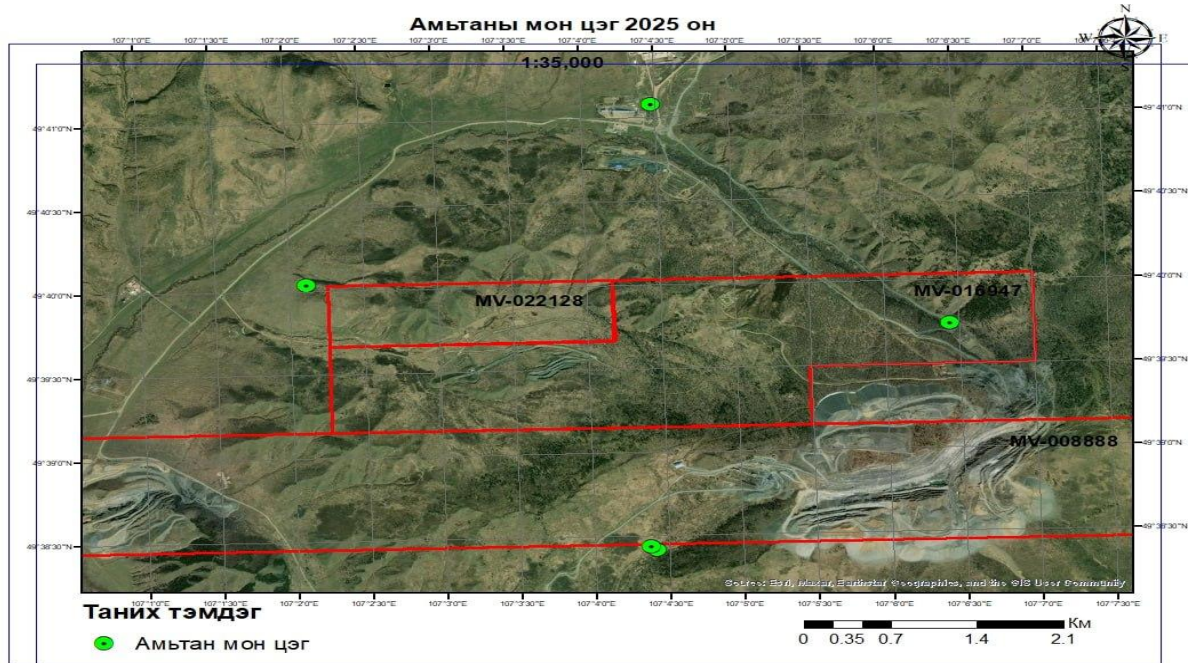
Зураг 2.42 Амьтны мониторингийн цэгт ашигт долооц болон өвс тавьж өгсөн байдал

Хүснэгт 2.5.1 Биотехникийн арга хэмжээний зардлын задаргаа

№	Материалын зардал	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэ /мян.төг/	Нийт үнэ /мян.төг/
1	Ашигт долооц	100ш	5000	500,000
2	Өвс	50 боодол	10000	500,000

Зураг 2.43 Амьтны камерийн хяналтын цэг

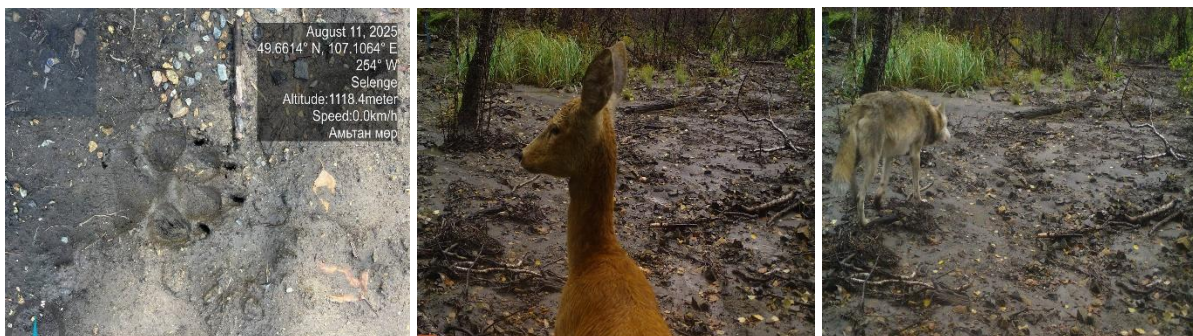

2.5.2 Уурхайн бүс дэх зэрлэг амьтадын тооллого, ажиглалт, мониторинг судалгааг тогтмол хийх, мэдрэгчтэй камерийг нэмж байршуулах

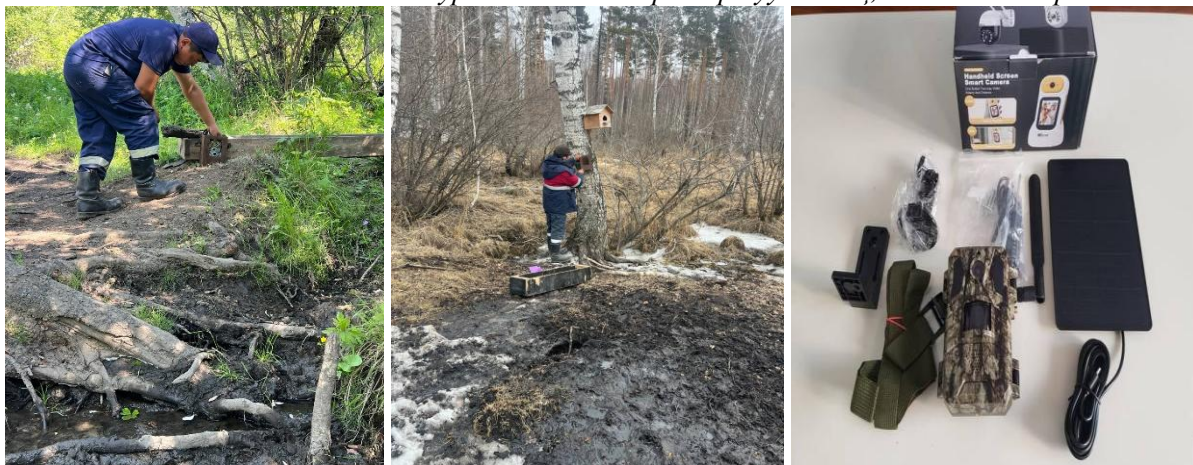
Амьтны судалгаанд ашиглах зэрлэг амьтадын тооллого, ажиглалт, мониторинг судалгааг тогтмол хийхэд шаардлагатай хөдөлгөөн мэдэрч зураг дарах камер 1ш нэмж судалгааг үргэлжлүүлэн ажиллаж байна. Зэрлэг амьтадын судалгааг уст цэг дагуу 3 байршилд камер байршуулан мэдээллийн санд бүртгэлжүүлсэн. Амьтны мониторингийн судалгаагаар уурхайн бүс дэхь амьтадыг камер болон мөрөөр бүртгэлжүүлэхэд 8 төрлийн амьтад уурхайн нөлөөллийн бүсэд амьдарч байна. Булгийн гол, Баянгол, рашаан зэрэг устай газруудын ойд амьтад илүүтэй төвлөрсөн байгаа нь ой мод нь амьтадын амьдрах орчин болж голууд нь амьтадын ундаалах цэг болж байна.

Зураг 2.44 Амьтны камерт орсон амьтад

Зураг №2.45 Камер байршуулах явц, амьтны камер 1ш нэмсэн

Хүснэгт 2.5.2 Амьтны бүртгэлийг мэдээллийн санд бүртгэсэн байдал

Хандгайт уурхайн амьтны бүртгэл					2025 он				
№	Үзэгдсэн огноо	Үзэгдсэн цаг	Зүйлийн монгол нэр	Латин нэр	Ажиглагдсан арга зүй /шууд ажиглалт, мөр, камераар/	Үзэгдсэн тоо толгой /ш/	Бүртгэгдсэн байршил	Координат	
17	8/6/2025		Гөрөөс		шууд	1	79- баянгол орох зам дагуу		
18	8/11/2025		шилүүс		мөр		Булгийн гол япон тойрог-зам хөндлөн инф талруу явсан	107.1064	49.6614
19	9/15/2025	2:54:24	Шар үнэг		камер	1	Хөв цөөрөм	107.0353	49.6673
20	9/18/2025	7:49:19	Шаазгай		камерт	1	Хөв цөөрөм	107.0353	49.6673
21	9/19/2025	23:38:21	Дорго		камерт	1	Хөв цөөрөм	107.0353	49.6673

БҮЛЭГ ГУРАВ. НӨХӨН СЭРГЭЭЛТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хандгайт уурхай нь 2025 онд нийт **9,4** га талбайд техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтийг MNS 5917:2008 “Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, Техникийн ерөнхий шаардлага”, MNS 5918:2023 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, Техникийн ерөнхий шаардлага” стандартыг тус тус баримтлан нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэлээ. Үүнээс

- Биологийн нөхөн сэргээлт -6,7 га /гол дагуу бургасжуулсан/
- Техникийн нөхөн сэргээлт – 1,2 га
- Техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт ЭХБ -1,2 га */БОМТ-д тусгагдаагүй нэмэлтээр хийгдсэн ажил/*

Нийт 396,138.454 мянган төгрөгийг техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлтэд зарцуулсан байна.

Хүснэгт 3.1 Нөхөн сэргээлт хийсэн талбайн мэдээлэл

№	Нөхөн сэргээлт	Нөхөн сэргээлтийн арга хэмжээ	Ажлын хэмжээ	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
1	Техникийн нөхөн сэргээлт	MNS 5917:2008 эвдэрсэн газрыг нөхөн сэргээх стандартын дагуу техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг Хандгайт уурхайн лицензийн талбайн хажууд байрлах замын карьераарт ашиглагдаж орхигдсон талбайд хийж гүйцэтгэсэн.	1.2 га талбайд 53.900 м3 нөхөн дүүргэлт хийж хэлбэршүүлэн 3033м3 шимт хөрсөөр хучилт хийсэн.	45.000.000	230,938.281
2	Биологийн нөхөн сэргээлт	2025 онд биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг Булгийн гол дагуу MNS 5918:2023 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, Техникийн ерөнхий шаардлага” стандартыг мөрдлөг болгон бургасжуулах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн.	6,7 га талбайд 16000ш бургас 400кг олон наст үр тарьсан.	30.000.000	93,890.542
3		Булгийн голын ЭХБ-тэй давхцалтай 0,5 га талбай дахь тээврийн замыг шилжүүлэн давхцалтай талбайг чөлөөлж техникийн нөхөн сэргээлт хийж, олон наст ургамлын үрээр ургамалжуулан биологийн нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэсэн.	1,5 га талбайд 44,186 м3 дүүргэлт хийн тэгшлэн, 3155 м3 шимт хөрсөөр хучилт хийж, 90кг олон наст үр, 12м3 шимт бордоо орсон.	Төлөвлөгөөт бус	71,309.631
		Нийт	9.4	75.000.000	396,138.454

3.1 ТЕХНИКИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ – 1.2 га

Хандгайт уурхайн 2025 оны БОМТ, Уулын ажлын төлөвлөгөөнд тусгагдсан 1.2 га талбайн техникийн нөхөн сэргээлтийг “Эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлтийн MNS 5917:2008” стандартын дагуу 21 техник 53 хүний бүрэлдэхүүнтэй 22 хоногийн хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн. /Зардлын задаргааг хавсралтаар оруулав./

➤ Нөхөн дүүргэлт

Овоолгод чулуулгийг авто тээврээр ойр зайд зөөвөрлөн дотоод овоолго байгуулах, ухашийг нөхөн дүүргэх замаар дотоод овоолгод чулуулгийг байршуулах, хоосон орон зайд шидэж дүүргэх замаар нөхөн дүүргэлт хийсэн.

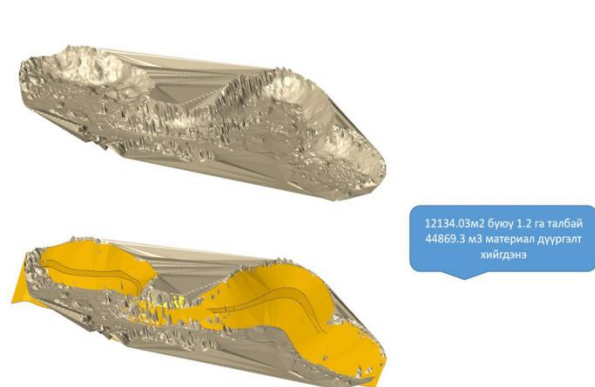
➤ Хэлбэршүүлэлт

Ашиглалтын технологиос хамаарч, овоолгыг бульдозер, экскаватор зэрэг төхөөрөмжөөр дан болон олон догол үүсгэн байгуулсан. Олон доголтой, хэт өндөр гадаад овоолгыг орчин тойрны байгалийн өнгө төрх, уул толгодтой ойролцоо хэлбэртэйгээр хэлбэршүүлэн, эгц ханын хажуугийн нуралт, гулсалт үүсэж болзошгүй хэсгийг хадан хурдсаар хучиж, үе давхарга үүсгэж дэнжлэх аргаар нуралтаас сэргийлж, тогтворжилтыг хангаж ажилласан.

➤ Шимт болон шимэрхэг хөрсөөр хучих

Ажил эхлэхээс өмнө уурхайн ашиглалтын явцад өртөх талбайн шимт, шимэрхэг хөрсийг хуулж, овоолгод хадгалах үеэс нөхөн сэргээлтийн ажлыг эхэлсэнд тооцдог. Талбайг засаж тэгшлэн, биологийн нөхөн сэргээлт хийхэд зориулж, дотоод овоолго буюу нөхөн дүүргэсэн талбай, гадаад овоолгыг зохих түвшинд хүрсний дараа хэлбэршүүлэн шимэрхэг ба шимт хөрсөөр хучиж, биологийн нөхөн сэргээлтэнд бэлтгэн үлдээсэн. 15 - 20 см зузаантайгаар 3033 м³ шимт болон шимэрхэг хөрсөөр хучсан.

Зураг № 3.1 Техникийн нөхөн сэргээлт хийгдэхийн өмнөх урьдчилсан зураглал төлөвлөгөө

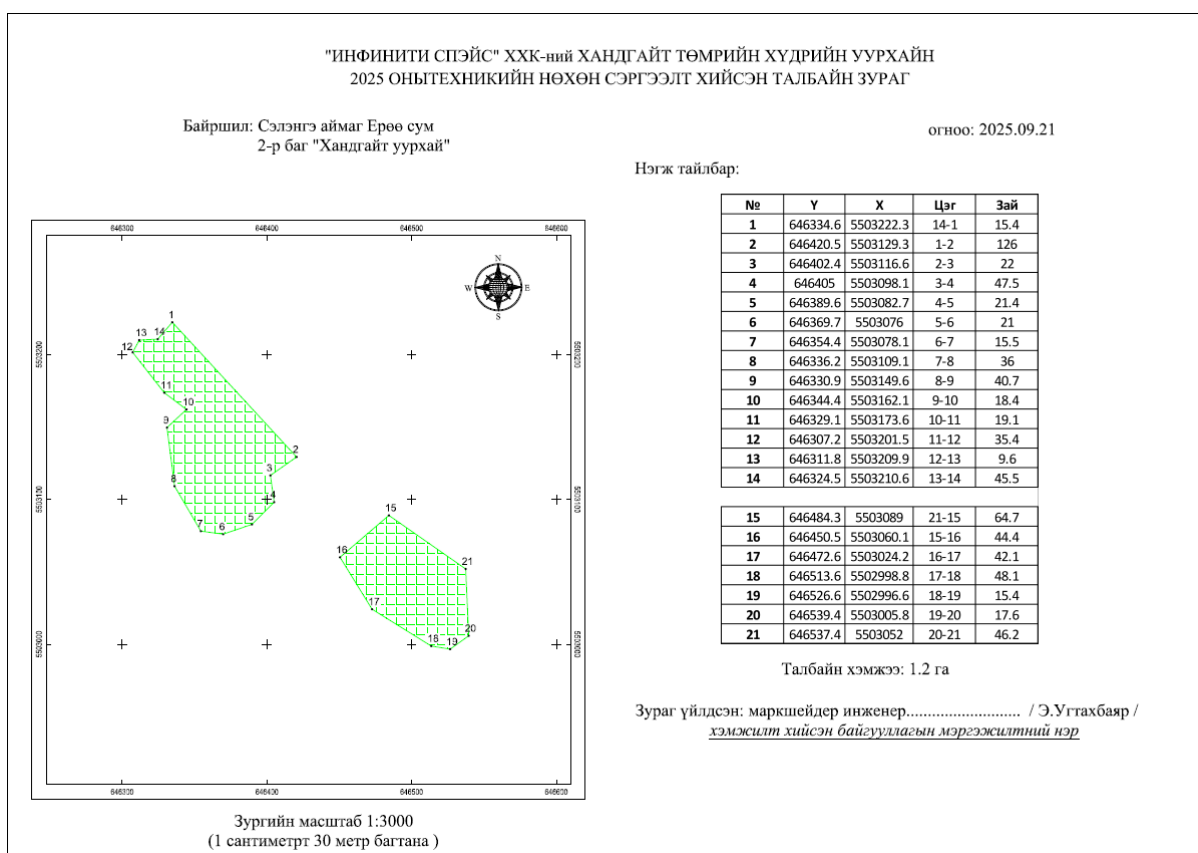
Зураг № 3.2 Нөхөн сэргээлт хийгдэж байх явц

Зураг № 3.3 Нөхөн сэргээлт хийгдсэний дараах зураг

Зураг № 3.4 Техникийн нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбайн дэвсгэр зураг

3.2 БИОЛОГИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ – 6.7 га

2024 онд техникийн нөхөн сэргээлт хийгдсэн 6,47 га талбайд шимт хөрсний үе үүсгэн ургамалжуулалтыг байгалийн аясаар болон зохиомлоор Согоовор 100кг Царгас 200кг Ерхөг 100 кг нийт 400 кг үр цацаж ургамалжуулах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Нөхөн сэргээж буй хөрсний агротехникийн шинж чанар болон орчны экосистемд тохируулан мод, бут, ургамлыг MNS 5918:2023 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, Техникийн ерөнхий шаардлага” стандартыг мөрдлөг болгон голын хамгаалалтын бүст тарихад тохиромжтой мод болох бургасыг байгалийн бүс бүслүүр харгалзахгүйгээр эгнээ хооронд 2м зайтай, 1 га талбайд 2500ш ногдож байхаар тооцож 6,7 га талбайд 16000 ш бургас тарьсан. Биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг 2025.05.16-05.23-г хүртэл 7

хоногийн хугацаанд мод тарилт болон ургамлын үр цацах ажилыг нийт 93,890.542 мянган төгрөгийн зардалтайгаар хийж гүйцэтгэсэн.

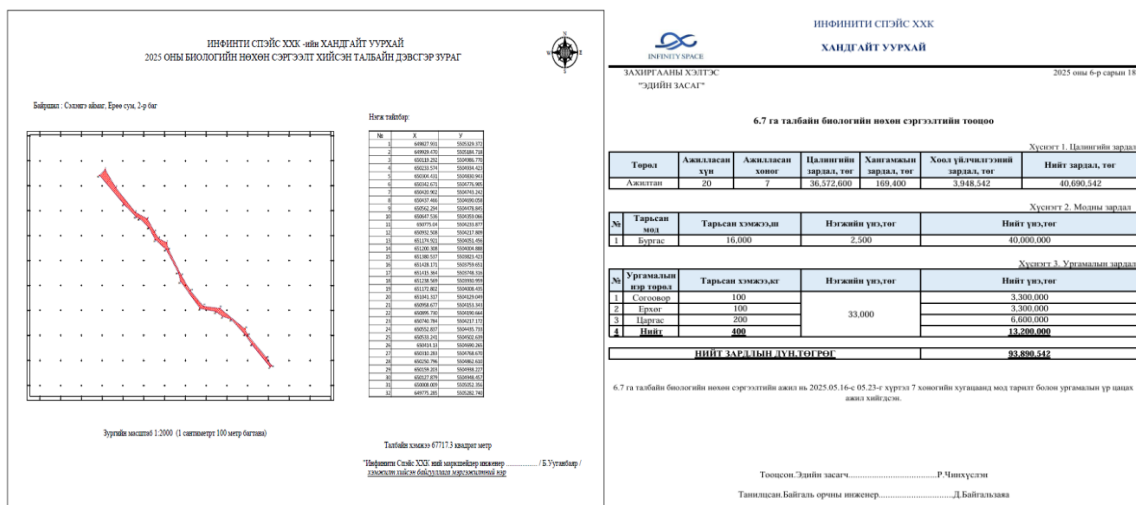
Зураг № 3.5 Биологийн нөхөн сэргээлт хийгдэхийн өмнө ба дараах

Зураг № 3.6 Биологийн нөхөн сэргээлт хийгдэж байх явцын зураг

Зураг №3.7 Биологийн нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбайн дэвсгэр зураг, зардлын тооцоо

3.3 ТЕХНИК БОЛОН БИОЛОГИЙН НӨХӨН СЭРГЭЭЛТ – 1.5 га

Булгийн голын ЭХБ-тэй давхцалтай 0,5 га талбай дахь тээврийн замыг шилжүүлэн, давхцалтай талбайг чөлөөлж техникийн нөхөн сэргээлт хийж, олон наст ургамлын үрээр ургамалжуулан биологийн нөхөн сэргээлтийг тус тус хийж гүйцэтгэсэн.

➤ Техникийн нөхөн сэргээлт

Тээврийн замтай давхацсан талбайг чөлөөлөн 44,186 м³ нөхөн дүүргэлт хийж, талбайд үүссэн овон товон гадаргууг сийрүүлэн тэгшилж, налуу гадаргууг орчных нь гадаргуугийн хэлбэр төрхтэй ойртуулан хэлбэршүүлэн, түрж 20 см-н зузаантайгаар 3155 м³ шимт хөрсөөр хучилт хийгдсэн.

➤ Биологийн нөхөн сэргээлт

Техникийн нөхөн сэргээлт хийсэн талбайд шимт хөрсний үе үүсгэн ургамалжуулалтыг байгалийн аясаар болон зохиомлоор тарьж ургуулсан. Байгалийн бүс бүслүүрийн онцлогт тохируулан нөхөн сэргээлтэд ашиглах үндсэн ба нөмрөг ургамлуудыг сонгон /согоовор 20кг, Царгас 50кг, Ерхөг 20кг/ нийт 90кг үрийн хольцийг стандартын дагуу тариалсан. Хөрсний элэгдлийг зогсоох, хур бороо шар усны үерээр хөрс эвдрэх, урсахаас сэргийлж, тэгшилсэн болон хажуугийн зассан налуу 0,3 га талбайд 5кг агчны үр тараан тараан шимт хөрсөөр хучилт хийсэн. Мөн хөрс сайжруулах болон ногооны хаягдал+өтөг бууцтай хольж бэлтгэсэн 12м³ бордоогоор хучилт хийсэн. Нөхөн сэргээлтийг 2025.06.26 -аас 07.04 ны хооронд 6 техник 12 хүний бүрэлдэхүүнтэй 8 хоногийн хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн. Биологийн нөхөн сэргээлтийг 6 хүний бүрэлдэхүүнтэй 2025.07.05-07.07-ны хугацаанд хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 3.8 Техникийн нөхөн сэргээлт хийгдэж байгаа болон хийгдсэний дараах

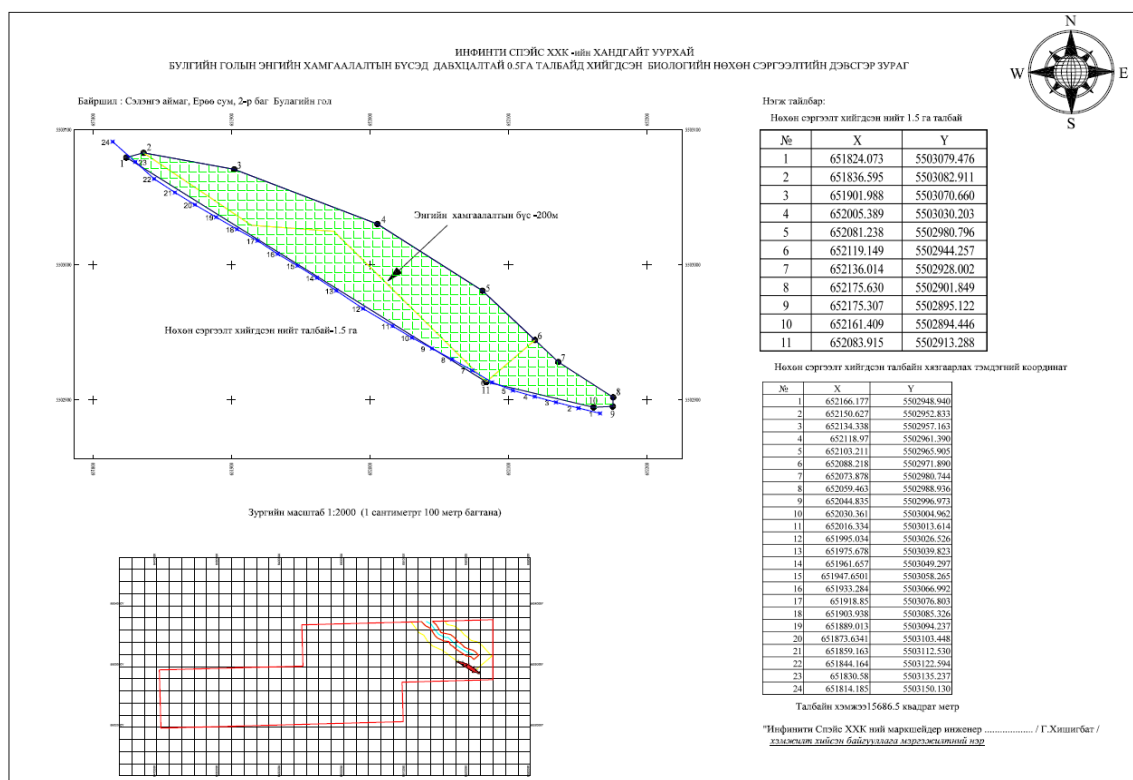
Зураг № 3.9 Биологийн нөхөн сэргээлт хийгдэж байх явц

Зураг №3.10 Биологийн нөхөн сэргээлт хийгдсэний дараа

Зураг № 3.11 Биологийн нөхөн сэргээлт хийгдсэн талбайн дэвсгэр зураг

БҮЛЭГ ДӨРӨВ. ДҮЙЦҮҮЛЭН ХАМГААЛАХ ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хандгайт уурхай нь биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалах, амьтдын амьдрах орчин идэш тэжээлийг сайжруулах, бүрдүүлэх ажлын хүрээнд 10 га талбайд гол дагуу жимсний мод бут тарьж шатсан ойн захаар нарс тарьж нөхөн сэргээж ойжуулсан. Бугант – Их Өлөнтөд 2024 онд техникийн нөхөн сэргээлт хийгдсэн 7 га талбай, Ерөө сумын Хандгайтад 3 га талбайд MNS 5918:2023 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, мод сөөг сөөглөг ургамлыг суулгацаар тариалах стандартыг баримтлан нарс, бургас, бөөрөлзгөнө, моносны 2 настай тарьцаар гол дагуу тариалсан.

Хүснэгт № 4.1 Дүйцүүлэн хамгаалалхөтөлбөрийн мэдээлэл

№	Дүйцүүлэн хамгаалах арга хэмжээний гүйцэтгэл	Ажлын хэмжээ	Төлөвлөгөө /сая.төг/	Гүйцэтгэл /сая.төг/
1	Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгааллын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэн гол дагуу амьтдад идэш тэжээл бэлтгэх зорилгоор монос бөөрөлзгөнө, голын хамгаалалтын бүс дагуу бургасыг тус тус тариалсан. Мөн нарсны тарьцаар ойжуулалт хийж гүйцэтгэсэн.	10 га талбайд Бөөрөлзгөнө 6000ш, Монос 1500ш, Бургас 5000ш Нарс 3000ш	10,000.0	52,558.408
	Нийт	12500ш	10,000.0	52,558.408

➤ **Жимсний мод бут тариалах -7 га**

Тарьцыг гаргаж бэлтгэх - MNS 6141:2010 стандартын техникийн шаардлагыг баримтлан өсөлт хөгжилт сайтай, 3-аас доошгүй бүдүүн үндэстэй, салаалсан үндэс ихтэй байх ба үндсийг үржил шимтэй шороотой нь хамт авч чийгийг алдагдуулахгүй үүднээс шавардаж уутанд боож бэлтгэсэн. Тариалалтыг хүрз, нүх ухагч ашиглан талбайд гар аргаар тогоолж тарьсан. Тарьсан моддыг сорох помп ашиглан 1 модонд ноогдох стандарт 40-50л усаар цэнэг усалгааг хийж тариалалтыг дуусгасан.

➤ **Ойжуулалт -3 га**

Ойжуулсан талбайг анжисаар мөр хооронд 4 метрийн зайтайгаар шан татаж хагалж бэлтгэсэн. Ойжуулах талбайд тарих тарьцыг бэлтгэхдээ MNS 6141:2010 стандартын техникийн шаардлагыг баримтлан үндсийг үржил шимтэй шороотой нь хамт авч чийгийг алдагдуулахгүй үүднээс шавардаж уутанд боож бэлтгэсэн. Ойн санг нэмэгдүүлэх, байгалийн ойн сэргэн ургалтыг дэмжиж унаган төрхөнд ойртуулан хусан ойн зах хэсгээр үндсэн мод болох нарсны 2 настай тарьцыг 4*1 харьцаатай 3000ш тарьц тарьж, ойжуулсан талбайг цаашид мал амьтнаас хамгаалж хашаажуулах ажлыг хийж гүйцэтгэв. Нийт 10 га талбайд эхний үе шат Бугантад 2025.05.17-05.22ны хугацаанд 16 хүний бүрэлдэхүүнтэй, дараагийн үе шат нь Хандгайт 5 давхарт 8 хүний бүрэлдэхүүнтэй 2025.10.09 өдөр биологийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг хийсэн.

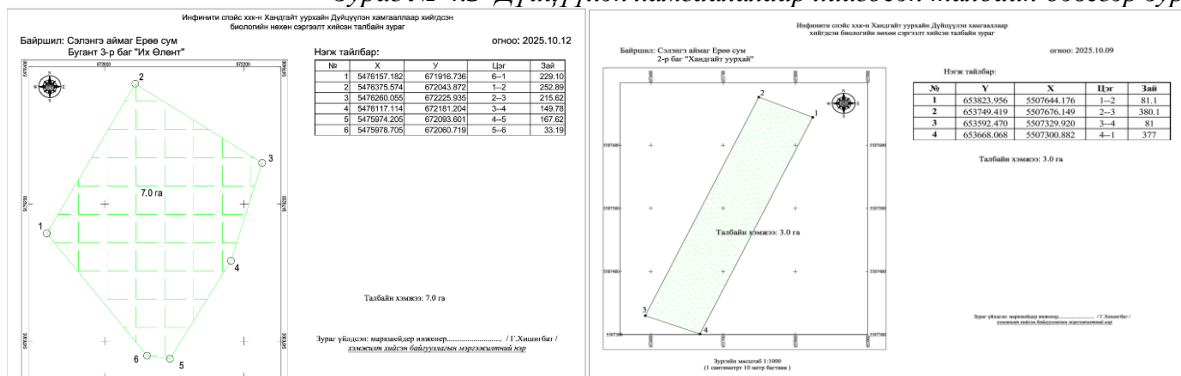
Зураг № 4.1 Жимсний модны тарьц таригдахын өмнө

Зураг № 4.2 Дүйцүүлэн хамгааллаар мод тарьж буй явц

Зураг № 4.3 Дүйцүүлэн хамгааллаар хийгдсэн талбайн дэвсгэр зураг

Зураг № 4.4 Хандгайт 3 га талбайн ойжуулалт хийгдэж хашиалж байх явц

ТАВ. НҮҮЛГЭН ШИЛЖҮҮЛЭХ, НӨХӨН ОЛГОВОР ОЛГОХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Төсөл хэрэгжих 2025 онд MV- 016947, MV-022128 дугаартай ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл бүхий талбайд нүүлгэн шилжүүлэх шаардлагатай асуудал гараагүй. Цаашид нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох асуудал тулгарвал арга хэмжээг төлөвлөн авч хэрэгжүүлнэ.

БҮЛЭГ ЗУРГАА. ТҮҮХ СОЁЛЫН ӨВИЙГ ХАМГААЛАХ АРГА ХЭМЖЭЭ

Төсөл хэрэгжих уурхайн ашиглалтын талбай орчимд хийгдсэн судалгаагаар ямар нэгэн архелог, палеонтологийн олдвор бүртгэгдээгүй. Гэвч уурхайн газар шорооны ажлын явцад соёлын өв олдохыг үгүйсгэхгүй. Тиймээс соёлын өв илэрсэн тохиолдолд Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 30.4-т заасны дагуу олдворыг илрүүлсэн өдрөөс хойш 30 хоногийн дотор сум дүүргийн бүртгэл мэдээллийн санд заавал бүртгүүлнэ. Хэрэв түүх соёлын дурсгалт зүйлс олдвол уурхайн үйл ажиллагааг түр зогсоон холбогдох мэргэжлийн байгууллагад мэдэгдэж, авран хамгаалах малтлага судалгааг хийлгэх болно.

БҮЛЭГ ДОЛОО. ОСОЛ ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

“ИНФИНИТИ СПЭЙС” ХХК-ийн ХАНДГАЙТ уурхайн төмрийн хүдрийн хуурай баяжуулах үйлдвэрт үүссэн аюул, осол тохиолдох үед шуурхай мэдээлэлийг аюул, осол гарсан ажлын байр, тухайн алба, хэсгийн удирдлага, ХАБЭА-н мэргэжилтэн, ажилтнуудад нэн яаралтай мэдэгдэж улмаар компанийн захирал, ерөнхий инженер /ослын үеийн удирдагч /нарын шийдвэрээр нийт ажиллагсдад зарлан мэдээлэл хүргэх ажлыг 2 цагийн дотор зохион байгуулна.

Аюул, осол гарсан тухай шуурхай мэдээллийг ХАБЭА-н мэргэжилтэн, уул уурхайн аврах алба, аймгийн Онцгой байдлын газрын жижүүрт, мөн аймгийн Цагдаагийн газрын жижүүрт мэдээлэхийн зэрэгцээ аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газрын геологи уул уурхайн болон хөдөлмөрийн улсын байцаагчид мэдээлэх.

Үйлдвэрийн томоохон аюул, осол тохиолдсон үед авран хамгаалах, сэргээн босгох ажлыг нэн даруй эхлүүлэх, шуурхай ажлын хэсгийг ажиллуулах шийдвэрийг компанийн захирал, ерөнхий инженер гаргаж холбогдох хэсгийн дарга, мэргэжлийн ажилтнуудад гэрийн болон гар утас, хаягаар мэдэгдэж жижүүрийн унаагаар батлагдсан маршрутын дагуу явж ажлын байранд ирнэ.

АВААР ГАРСАН ҮЕД ЗАРЛАН МЭДЭЭЛЭХ СХЕМ

7.1 ОСОЛ ЭРСДЛИЙН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ ГҮЙЦЭТГЭЛИЙН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАЙЛАН

Хүснэгт: № 7.1 Осол эрсдэлийн менежментийн гүйцэтгэлийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл

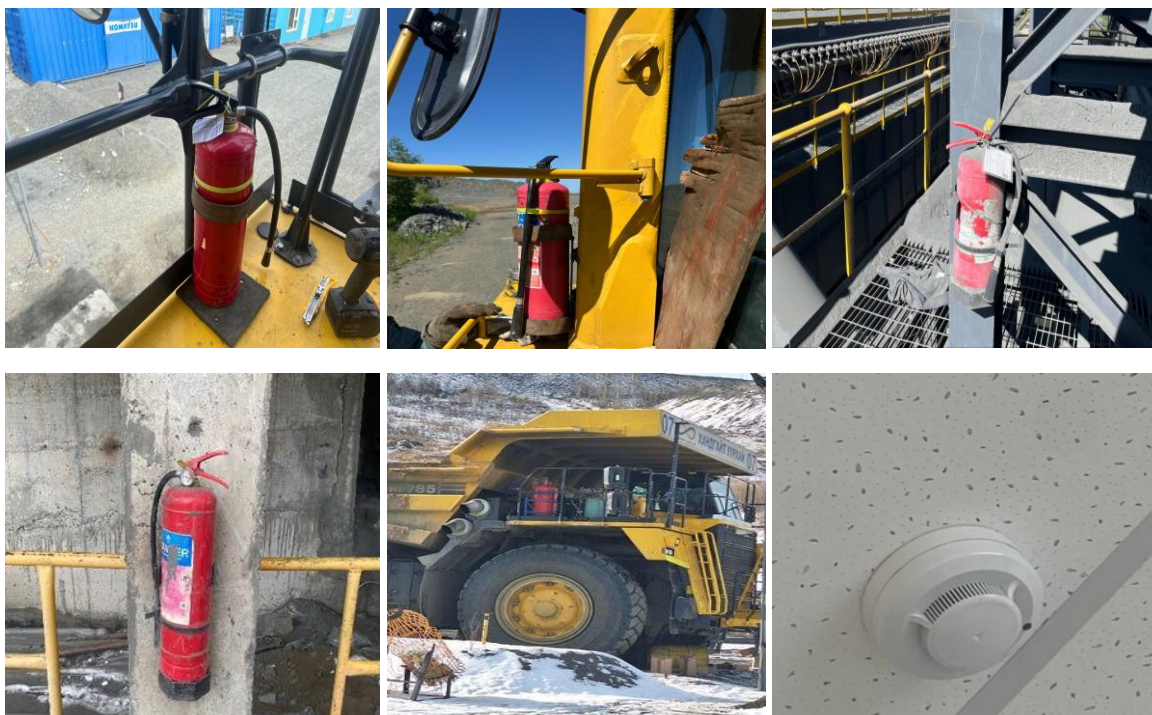
№	Авах арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Ажлын хэмжээ	Төлөвлөгөө мян.төг	Гүйцэтгэл мян.төг
7.1	Уурхайн галын аюул гарч болох газар, экскаватор автосамосвал бүрт галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх заавар-т заасан гал унтраах хэрэгсэл, материал, багаж төхөөрөмж бэлэн хадгалсан байх	Хуурай Баяжуулах үйлдвэр болон ХММЗ-ийн хэсэгт галын сарай, ХБҮ-ийн конвейр, шигшүүр, тэжээгч дээр нунтаган гал унтраагуур байршуулсан. Ажилчдын амрах байрны давхар бүрд галын дотуур усан хангамж болон утаа мэдрэгчийг тус тус төлөвлөсөн. Хүнд даацын өөрөө буулгагч автосамосвал, гидроэкскаватор, бульдозер зэрэг техникүүд гал унтраах автомат системээр тоноглогдсон.	Хандгайт уурхайн бүх техник тоног төхөөрөмж ажилчидын амрах байр	ҮАЗ	
7.2	Ажилтан ажилчидыг гал унтраах, гал түймэртэй тэмцэх дасгал сургуулилт зохион байгуулах	Сэлэнгэ аймгийн онцгой байдлын газартай хамтарч “Гал унтраах сургалт” зохион байгуулах төлөвлөгөөтэй байсан ч 2025 онд Сэлэнгэ аймгийн хэмжээнд ойн түймэр ихтэй байгаад сургалт хийгдээгүй. Дотоодын гал унтраах сургалтууд орсон. Мөн ХАБЭА аяны хүрээнд гал түмрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт, тэмцээн зохион байгуулж ажилласан.	3 удаагийн сургалт 47 + 234 + 57 нийт 338 ажилтан датан хамрагдсан.	ҮАЗ	
7.3	Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах	Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг шинэчлэн тодотгол хийж Сэлэнгэ аймгийн ОБГ-р батлуулсан. Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулан Онцгой байдлын Ерөнхий газрын харьяа Уул уурхайн аврах ангийн мэргэжилтнээр хянуулан баталгаажуулсан.	Хандгайт уурхайн төслийн талбай	ҮАЗ	
7.4	Мэргэжлийн байгууллагаар хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт зохион байгуулах, улирлын давтан зааварчилгааг тогтмол зохион байгуулах	“Эрхэс сувд” ХХК - тай байгуулсан сургалтын гэрээний дагуу нийт ажилчдын аюулгүй ажиллагааны сургалтыг тус компанийн сургагч багш нартай хамтран зохион байгуулж 232 ажилтан хамрагдсан. Уурхайн хэмжээнд 2025 онд ИТА хамтран 56 удаагийн сургалтыг зохион байгуулж давхардсан тоогоор 1200 ажилтан хамрагдлаа. Улирлын давтан зааварчилгааг 1120 /давхардсан тоогоор/ ажилтанд ХАБЭА мэргэжилтнүүд биечлэн танилцуулж гарын үсгээр баталгаажуулсан.	Хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны сургалт - 56 удаа 1200 ажилтан Давтан зааварчилгаа – 1120 ажилтан 4 удаа	2.000.0	8,120.0

7.5	Ил уурхай болон хөрсний овоолгод нуралт гулсалт үүсэхээс урьдчилан сэргийлж үзлэг шалгалт тогтмол хийх, мэдээлэх	Ил уурхай болон хөрсний овоолгод нуралт гулсалт үүсэхээс урьдчилан сэргийлж геотехникийн үзлэг шалгалт тогтмол хийж, эрсдлийн түвшинг тодорхойлон, ашиглалт болон уулын инженерт нь мэдээлж хариу арга хэмжээ авч ажиллаж байна.	Геотехникийн аюулыг мэдээлэх тайлан - 11	ҮАЗ	
7.6	Машин техникүүдийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийх, ажлын байрны үзлэг шалгалтыг байнга хийх асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх	Машин техникүүдийн засвар үйлчилгээг төлөвлөгөөт нормын дагуу тогтмол хийж, асгаралт үүсэх эрсдэлтэй ажлын байрны үзлэг шалгалтыг хийж шаардлагатай техникүүдэд асгаралтаас сэргийлсэн бэлэн байдлын хувин савтай явуулж асгаралт үүсэхээс урьдчилан сэргийлж ажилладаг.	Хандгайт уурхайн машин техник, өрмийн болон хүнд машин механизмын засварын талбай	ҮАЗ	
7.7	Ажилчидыг хамгаалах хувцас хэрэгсэлээр хангаж ажиллах	ХММ засварчид, хуурай баяжуулах үйлдвэрийн засварчидад нэмэлтээр бирзентин хормогч болон доргио, зүсэлтээс хамгаалсан бээлийг туршилтаар ханган нийлүүлж хамгаалах хувцас хэрэгсэлийн төрлийг нэмэгдүүлсэн.	Бээлий – 39800ш Хошуувч -1800ш	10.000.0	49,094.0
Нийт				12,000.0	57,214.0

7.1 Уурхайн галын аюул гарч болох газар, экскаватор автосамосвал бүрт галын аюулаас урьдчилан сэргийлэх заавар-т заасан гал унтраах хэрэгсэл, материал, багаж төхөөрөмж бэлэн хадгалсан байх

Хуурай Баяжуулах үйлдвэр болон ХММЗ-ийн хэсэгт галын сарай, ХБҮ-ийн конвейр, шигшүүр, тэжээгч дээр нунтаган гал унтраагуур байршуулсан. Ажилчдын амрах байрны давхар бүрд галын дотуур усан хангамж болон утаа мэдрэгчийг тус тус төлөвлөсөн. Хүнд даацын өөрөө буулгагч автосамосвал, гидроэкскаватор, бульдозер зэрэг техникүүд гал унтраах автомат системээр бүрэн тоноглогдсон.

Зураг № 7.1 Гал унтраагуур байршсан байршиллууд

7.2 Ажилтан ажилчидыг гал унтраах, гал түймэртэй тэмцэх дасгал сургуулилт зохион байгуулах

Сэлэнгэ аймгийн онцгой байдлын газартай хамтарч “Гал унтраах сургалт” зохион байгуулах төлөвлөгөөтэй байсан ч 2025 онд Сэлэнгэ аймгийн хэмжээнд ойн түймэр ихтэй байгаад сургалт хийгдээгүй. Дотоодын гал унтраах 3 удаагийн сургалт орсон. Эхний сургалт 1 сард зохион байгуулагдсан 47 ажилтан, 3 сард 234 ажилтан, 6 сард 57 ажилтан тус тус хамрагдсан. Мөн ХАБЭА аяны хүрээнд гал түмрээс урьдчилан сэргийлэх сургалт тэмцээнийг хэсэг нэгжүүдийн дунд зохион байгуулж ажилласан. Хаврын хуурайшилтын үед ой хээрийн түймрээс урьдчилан сэргийлсэн постуудыг уурхайн социал группт байршуулан ажилчдад мэдээлж ажилласан.

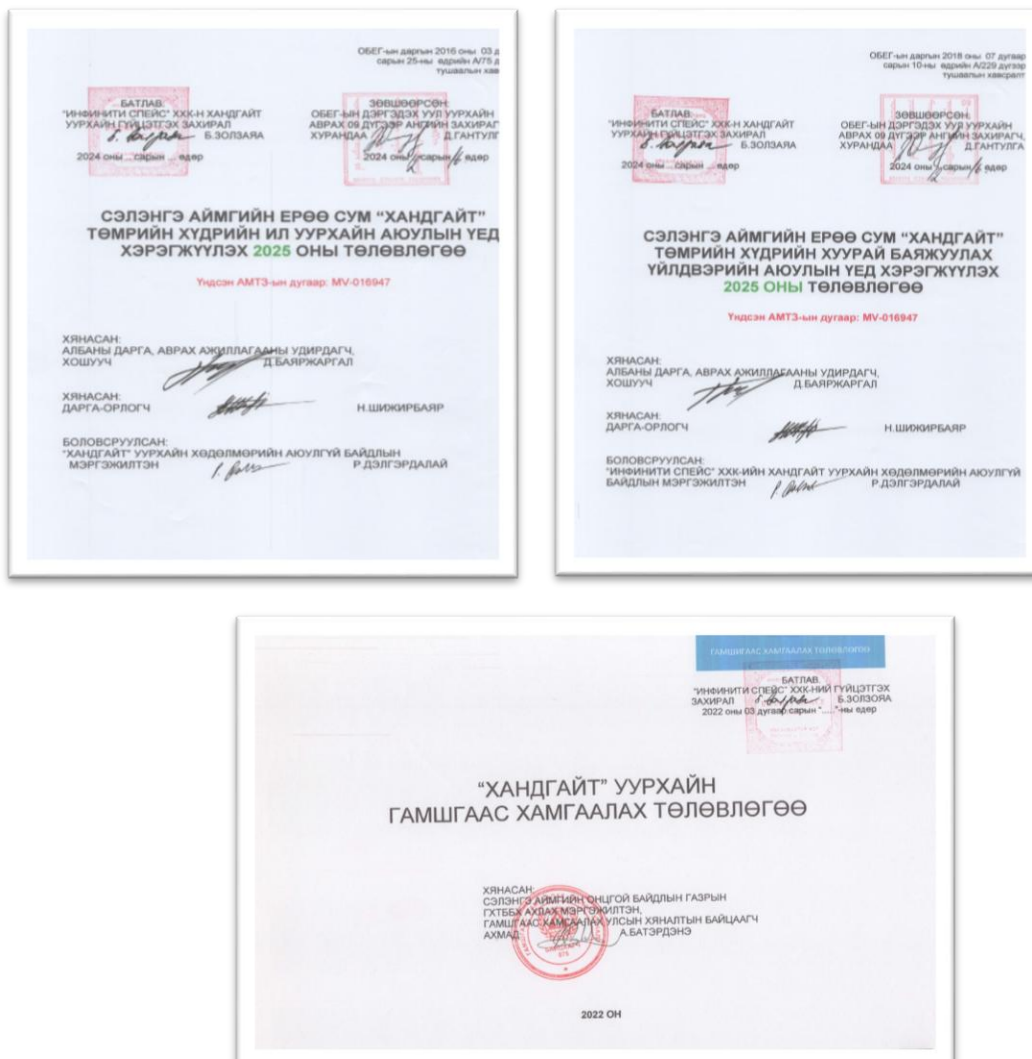
Зураг №7.2 Гал унтраах сургалт болон түймрээс урьдчилан сэргийлсэн пост

7.3 Уурхайн Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөө, Аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг боловсруулж батлуулах

Гамшгаас хамгаалах төлөвлөгөөг шинэчлэн тодотгол хийж Сэлэнгэ аймгийн ОБГ-р, Ил уурхайн аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө, ХБҮ-н аюулын үед хэрэгжүүлэх төлөвлөгөөг тус тус боловсруулан Онцгой байдлын Ерөнхий газрын харьяа Уул уурхайн аврах ангийн захирагчаар баталгаажуулан ажилласан.

Зураг № 7.3 Баталгаажсан нүүр

7.4 Мэргэжлийн байгууллагаар хөдөлмөр хамгаалал, аюулгүй ажиллагааны сургалт зохион байгуулах, улирлын давтан зааварчилгааг тогтмол зохион байгуулах

“Эрхэс сувд” ХХК - тай хамтран ажиллах гэрээний дагуу Хандгайт уурхайн ажилчдын аюулгүй ажиллагааны сургалтыг тус компанийн сургагч багш нартай хамтран зохион байгуулж 232 ажилтан хамрагдсан. ХАБЭАА-н 2025 онд уурхайн хэмжээнд орох сургалтын төлөвлөгөөг боловсруулан 14 хоногт 2 удаа инженер техникийн ажилтануудын хамтаар хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны сургалтыг 56 удаа зохион байгуулж давхардсан тоогоор 1200 ажилтан хамрагдлаа. Улирлын давтан зааварчилгааг 4 удаа олборлолтын хэсэг болон хуурай баяжуулах үйлдвэр, хүнд машин механизмын хэсгүүдэд давхардсан тоогоор 1120 ажилтанд ХАБЭА мэргэжилтнүүд биечлэн танилцуулж гарын үсгээр баталгаажуулан ажилласан.

Зураг № 7.4 “Эрхэс сувд” ххк-н сургалтын батламж, дотоод сургалт орж байгаа нь

7.5 Ил уурхай болон хөрсний овоолгод нуралт гулсалт үүсэхээс урьдчилан сэргийлж үзлэг шалгалт тогтмол хийх, мэдээлэх

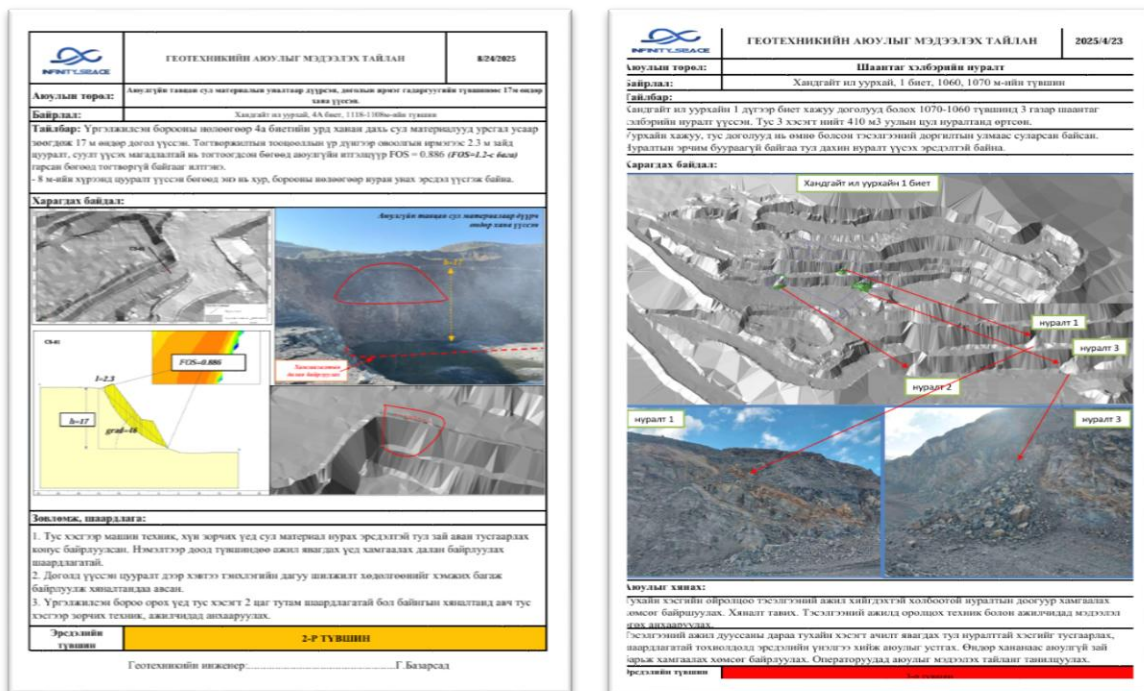
Ил уурхай болон хөрсний овоолгод нуралт гулсалт үүсэхээс урьдчилан сэргийлж геотехникч инженер үзлэг шалгалт тогтмол хийж, эрсдлийн түвшинг тодорхойлон, ашиглалтын инженер, уулын инженерт мэдээлж эрсдэлээс сэргийлж хариу арга хэмжээ авч ажиллаж байна. 2025 оны 9 сарын сүүлийн байдлаар геотехникийн аюулыг мэдээлэх

11 тайланд аюулийн түвшинг тухай бүр тодорхойлж ажилласанаар гарах эрсдэлээс сэргийлж ажиллаж байна.

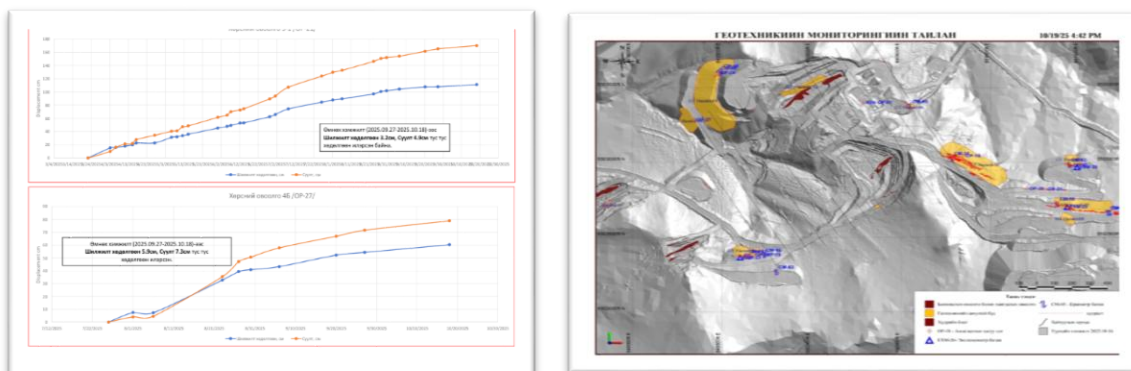
Зураг № 7.5 Геотехникийн хагарал үүссэн байдал, хэмжилт

Зураг № 7.6 Геотехникийн аюулыг мэдээлэх тайлан

Зураг № 7.7 Геотехникийн мониторингийн хяналтын цэгүүдийн байршил

7.6 Машин техникүүдийн засвар үйлчилгээг тогтмол хийх, ажлын байрны үзлэг шалгалтыг байнга хийх асгаралтаас урьдчилан сэргийлэх

Машин техникүүдийн засвар үйлчилгээг төлөвлөгөөт нормын дагуу тогтмол хийж, асгаралт үүсэх эрсдэлтэй ажлын байрны үзлэг шалгалтыг хийж шаардлагатай техникүүдэд асгаралтаас сэргийлсэн бэлэн байдлын тосны савтай явдаг. Өрмийн болон хүнд машин механизмын засварын талбайд асгаралт үүсэх эрсдэлтэй байршилд саармагжуулах болон шингээх материал үртэсийг нөөцийн саванд хийж шаардлагатай тохиолдолд цэвэрлэгээнд ашигладаг. Машин техникийн төлөвлөгөөт болон төлөвлөгөөт бус засвар үйлчилгээг тогтмол хийж асгаралт үүсэх эрсдэлээс сэргийлж бетонжуулсан талбайд хийгддэг.

Зураг № 7.8 Техникийн тос масло солих явц

7.7 Ажилчилыг хамгаалах хувцас хэрэгсэлээр хангаж ажиллах

ХММ засварчид, хуурай баяжуулах үйлдвэрийн засварчидад нэмэлтээр бирзентин хормогч болон доргио, зүсэлтээс хамгаалсан бээлийг туршилтаар ханган нийлүүлж хамгаалах хувцас хэрэгсэлийн төрлийг нэмэгдүүлсэн. Мөн улиралд нь тохирсон хамгаалах хувцас хэрэгсэл болох нүдний шил, хошуувч маск бээлийг тус бүр ханган ажилласан.

Зураг № 7.2 Хамгаалах хувцас хэрэгсэл, зардлын баримт

Огноо	Барааны дугаар	Барааны нэр	ХН	Тоо хэмжээ	Нэгжийн үнэ	Нийт үнэ
7/9/2025	1601120000112	гагнуурын бээлий	ш	200	20000	4,000,000
4/9/2025	1601120000114	бээлий алгатай	ш	5000	1100	5,500,000
7/4/2025	1601120000114	бээлий алгатай	ш	4200	1100	4,620,000
7/9/2025	1601120000114	бээлий алгатай	ш	5000	1100	5,500,000
9/20/2025	1601120000114	бээлий алгатай	ш	8800	1100	9,680,000
4/9/2025	1601120000115	бээлий цагаан	ш	10000	990	9,900,000
7/4/2025	1601120000115	бээлий цагаан	ш	1600	990	1,584,000
7/9/2025	1601120000115	бээлий цагаан	ш	5000	990	4,950,000
4/17/2025	1601120000124	Хошуувч / 530/	ш	1200	2200	2,640,000
4/18/2025	1601120000124	Хошуувч / 530/	ш	600	1200	720,000
					нийт	49,094,000

Зураг № 7.9 Зардлын баримт хамгаалах бээлий

БҮЛЭГ НАЙМ. ХОГ ХАЯГДЛЫН МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хог хаягдлын тухай хуулийн дагуу Хандгайт уурхайн үйл ажиллагаанаас гарах хог хаягдлыг үйлдвэрийн болон аюултай хог хаягдал, ахуйн хог хаягдал гэж 3 ангилна. Хандгайт уурхай нь аюултай хог хаягдал үүсгэгчээр Ү-001840 дугаартай бүртгэгдсэн. 2023 онд аюултай хог хаягдал болох хаягдал тосыг дахин ашиглах, устгах тусгай зөвшөөрөлтэй “Об ойл” ХХК-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан нийлүүлж, ахуйгаас гарах энгийн хог хаягдлыг Ерөө сумын “Төгөлдөр Ерөө” ОНӨААТҮГ-т хамтран ажиллах гэрээ байгуулан нийлүүлж ажилласан.

Хүснэгт 8.1 Хог хаягдлын чиглэлээр авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ

№		Сөрөг нөлөөллийг арилгах, бууруулахаар хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ	Ажлын хэмжээ	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
8.1	Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгаж хаях, зориулалтын хогийн саванд ялгаж хийх, хогийн савнуудыг хаягжуулах, тэмдэг тэмдэглээтэй болгох	Хог хаягдлын ангилан ялгалтыг зориулалтын саванд эх үүсвэрүүд дээр нь байршуулан ангилан ялгалтыг хийж ажилладаг. Мөн хогийн савнуудад хогны тэмдэг тэмдэглэгээг хийж хаягжуулсан.	Ангилан ялгалтын төмөр савны 3 тэмдэг, хог хаягдлын самбар 1 тэмдэг	ҮАЗ	
8.2	Хог хаягдлыг кодчилсон жагсаалтын дагуу тухай бүрд нь бүртгэж мэдээллийн сан үүсгэх	Хог хаягдал, асгаралтын бүртгэл, үзлэг шалгалтыг 14 хоногт 1 удаа хэсэг нэгжүүдэд хийж хяналт тавьж ажилладаг. Шалгалтаар хог хаягдлын бүртгэл, асгаралтын бүртгэл, орчны цэвэрлэгээний бүртгэлийг бүртгэж мэдээллийн санд нэгтгэсэн.	ХММЗталбай Өрмийн засвар ИТА хэсгийн байр Уурхайн карьер	ҮАЗ	
8.3	Ангилсан ахуйн энгийн хог хаягдлыг гэрээт компанид нийлүүлж төвлөрсөн цэгт хаях	Ахуйгаас гарах хог хаягдлыг орон нутгийн гэрээт компанитай хамтран хог хаягдлыг ачуулж, төвлөрсөн цэгт нийлүүлж ажилласан.	20 тн	1,000.0	1,188.000
8.4	Ахуйгаас гарах хуванцар хаягдлыг ангилан ялгаж дахин ашиглах гэрээт компанид нийлүүлэх	Хуванцарын хаягдлын зориулалтын савыг нэмж хийн, хэсэг нэгжүүд болон амрах байрны гадна байршуулж хуванцарыг бусад хогтой холилгүй ангилан ялгалт хийж 2догч түүхий эд авах компанид нийлүүлэхээр түр цэгт хадгалж байна.	Хуванцарын 4 сав	-	2,103.150
8.5	Аюултай хог хаягдлыг “аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах журмын дагуу хэрэгжилтийг хангаж ажилах	Аюултай хог хаягдлыг “аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах журмын дагуу хэрэгжилтийг хангаж дахин ашиглах тусгай зөвшөөрөлтэй компанид нийлүүлж ажилласан.	10 тн хаягдал тос	-	-

8.6	Их цэвэрлэгээний хуваарь боловсруулан төслийн талбайн хог хаягдлыг тогтмол цэвэрлүүлэх, гарсан хог хаягдлыг бүртгэн мэдээллийн санд оруулах	2025 онд төслийн талбайд хийгдэх их цэвэрлэгээний хуваарь боловсруулан хуваарийн дагуух орчны хог хаягдлын их цэвэрлэгээг 7 хоног бүрийн Пүрэв гаригт тогтмол зохион байгуулж бүртгэлийг мэдээллийн санд нэгтгэсэн.	Хадгайт уурхайн Төслийн талбайд 7 хоногт 1 удаа	-	-
8.7	Хаягдал аккумуляторыг зориулалтын байранд түр хадгалах, шатаах устгах эрх бүхий компанид нийлүүлэх	Хаягдал аккумуляторыг аюултай хог хаягдал түр хадгалах агааржуулагч бүхий нар салхинаас хамгаалагдсан зориулалтын байранд дахин ашиглах тусгай зөвшөөрөлтэй компанид нийлүүлэхээр цуглуулан ажиллаж байна.	200А -2ш 165А-4ш нийт 6ш аккумулятор актлагдсан	1.000.0	Тайлант онд нийлүүлэлт хийгдээгүй
Нийт				2,000.0	3,291.150

Хүснэгт 8.1 Уурхайгаас гарч буй хог хаягдлын төрөл хадгалалт, нийлүүлэлтийн мэдээлэл

№	Хог хаягдлын төрөл	Хог хаягдлын мэдээлэл	Нийлүүлж устгасан гэрээт компани	Нийлүүлж устгасан тоо хэмжээ	Түр хадгалах цэг дэх тоо хэмжээ	Түр хадгалах цэгийн байршил
1	Ахуйн хог хаягдал	Ахуйн хог хаягдал	Төгөлдөр Ерөө Онөөатүг	20 тн	-	Баянгол хотхоны байрны гадна зориулалтын хогийн саванд
2		Бохир ус	БТЕГ ХХК-н БУЦБ	18000	-	Баянгол хотхон бохир цооног
3	Үйлдвэрлэлээс гарах хог хаягдал	Төмөр	-	-	-	Төмрийн хаягдлын цэгт
4		Мод	Иргэдийн түлээнд	36м3	250м3	Тоосгоны хашаанд
5		Дугуй	-	-	102ш	Дугуй хаягдлын цэгт
6	Аюултай хог хаягдал	Хаягдал тос	Об ойл ххк	10тн	5.8тн	Хуучин авто баазын юнкост
7		Тосны шүүлтүүр	-	-	1328ш	Түр хадгалах цэгт
8		Тостой бээлий талчуур	-	-	257 кг	
9		Хаягдал аккумулятор	-	-	6ш	Аюултай хог хаягдал түр хадгалах байранд хадгалж байна.

8.1 Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь хог хаягдлыг ангилан ялгаж хаях зориулалтын хогийн саванд ялгаж хийх, хогийн савнуудыг хаягжуулах, тэмдэг тэмдэглээтэй болгох

Хог хаягдлын ангилан ялгалтыг зориулалтын саванд эх үүсвэрүүд дээр нь байршуулан ангилан ялгалтыг хийж ажилладаг. Мөн хогийн савны гадна талд ангилалын дагуу хулдаасан хуулгаар хогны тэмдэг тэмдэглэгээг хийж хаягжуулсан.

Зураг № 8.1 Хогийн савнуудын ангилалын тэмдэглэгээ, зориулалт

8.2 Хог хаягдлыг кодчилсон жагсаалтын дагуу тухай бүрд нь бүртгэж мэдээллийн сан үүсгэх

Хог хаягдал, асгаралтын бүртгэл, үзлэг шалгалтыг 14 хоногт 1 удаа хэсэг нэгжүүдэд хийж хяналт тавьж ажилладаг. Шалгалтаар хог хаягдлын бүртгэл, асгаралтын бүртгэл, орчны цэвэрлэгээний бүртгэлийг бүртгэж мэдээллийн санд нэгтгэсэн. Хандгайт уурхайн хэсэг нэгжид 2-р шатны хамтарсан үзлэг шалгалтыг 2025.09.06-ны өдөр хийж гүйцэтгэсэн. Шалгалтаар илэрсэн үл нийцэлийн тайланг холбогдох хэсэг нэгжид хүргүүлэн хариу арга хэмжээ авч хамтран ажилласан. Батлагдсан хуваарийн дагуу 7 хоног бүрийн 4 дэхь өдөр бүр орчны цэвэрлэгээнд гарч, хог хаягдлыг ачуулж устгуулан ажиллаж байна. Цэвэрлэгээнд гарсан хүний тоо, гарсан хог хаягдлын хэмжээ, хог хаягдал цэвэрлэж буй зураг мэдээллийг ИТА группт байршуулан БО-руу мэдээлж бүртгэл хөтлөн ажилладаг.

Зураг № 8.2 Үзлэгээр илэрсэн үл нийцэлийн тайлан, хог хаягдлын цэвэрлэгээ, бүртгэл

3	2-р биений овоолго	Ачиат хийх боломжгүй	Заман хажууд орхуулж цагаалж, ачиалд байгаа		Төлөвлөлтийн хэсэг	
5	ХБҮ засвар хэсэг	Орчин хог хаягдалтай	Хогийг цэвэрлэн тайлагн цагаалж		ХБҮ хэсэг	
6	ХММЗ талбай	Талбайд тос маслын асгаралтай	Бохирдсон хөрсний хууч, цэвэрлэх, асгарал үүсгэхээ сэргийлж ажлаа		ХММЗ хэсэг	
7	ХММЗ талбайн хог	Хогийг ил задгай хавсан, хөрө бохирдсон	Хог хаягдал болон хөрсний бохирдлыг хууч цэвэрлэн хөрс бохирдуулахаас сэргийлж хогийг ангиан ялгалтын дагуу хаях		ХММЗ хэсэг	

№	Огноо	Цагааруул байдалтай	Цагааруул байдалтай	Цагааруул байдалтай	Цагааруул байдалтай	Цагааруул байдалтай	Цагааруул байдалтай	Цагааруул байдалтай	Цагааруул байдалтай
1	2025.09.21	+	8	+	10	+	10	+	10
2	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
3	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
4	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
5	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
6	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
7	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
8	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
9	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
10	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
11	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
12	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
13	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
14	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
15	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
16	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10
17	2025.09.21	+	10	+	10	+	10	+	10

16	Тос маслыг ил задгай, орчин бохирдсон	9	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх		Ахлах инженер-инженер	Хувиантай тос болон тал цуглааж байсан тосыг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	2025.09.08	Б. Ганчандер
----	---------------------------------------	---	--	--	-----------------------	--	------------	--------------

15	Хогийг ил задгай хавсан, өрс бохирдсон	9	Хог хаягдал болон хөрсний бохирдлыг хууч цэвэрлэн хөрс бохирдуулахаас сэргийлж хогийг ангиан ялгалтын дагуу хаях		Ахлах инженер-инженер	Хог хаягдал болон хөрсний бохирдлыг хууч цэвэрлэн хөрс бохирдуулахаас сэргийлж хогийг ангиан ялгалтын дагуу хаях	2025.09.08	Б. Ганчандер
----	--	---	--	--	-----------------------	--	------------	--------------

Огноо	Байр	Хувиантай тос болон тал	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх
2025.09.08	Б. Ганчандер	9	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх	Тосой хувийг цуглааж, суларсан савнуудыг тосгой сав байгуулах тавиур тавих, цэвэрлэх

8.3 Ангилсан ахуйн энгийн хог хаягдлыг гэрээт компанид нийлүүлж төвлөрсөн цэгт хаях

Ахуйгаас гарах хог хаягдлыг Ерөө сумын “Төгөлдөр Ерөө” ОНӨААТҮГ-тай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан хог хаягдлыг ачуулж, сумын төвлөрсөн цэгт нийлүүлж төлбөрийг барагдуулан ажилласан.

Зураг № 8.3 Хог хаягдлын гэрээ болон төлбөрийн баримт

8.4 Ахуйгаас гарах хуванцар хаягдлыг ангилан ялгаж дахин ашиглах гэрээт компанид нийлүүлэх

Хог хаягдлыг эх үүсвэр дээр нь ангилан ялгахаар хуванцар хаягдлын хогийн сав 4 ш хийн будаж янзлан, Баянгол хотхоны байрууд, гол тогоо, тамхины цэгт байршуулан ахуйн хог хаягдалтай холилгүй ангилан ялгалтыг хийж байна. Тайлант онд нийт 80кг хуванцар хаягдал гарсан ч ачихаар хэмжээний ихсээгүй тул түр цэгт цуглуулж байна. Хаягдал ихэсч ачигдах хэмжээний болсон үед 2-догч түүхий эд авах компанид нийлүүлэн ажиллана. Хуванцар сав 4ш нэмж хийхэд орсон материалын зардал 2,103.156 төгрөгийн зардалтай шинэчлэн хийгдсэн.

Зураг № 8.4 Хуванцарын ангилан ялгалтын сав хийж хэсгүүдэд байршуулсан

Хуванцарын сав хийсэн зардлын тооцоо					
№	Нэршил	Х.Н	Хэмжээ	Нэгж үнэ, ₮	Нийт үнэ, ₮
1	Гагнуурчин	цаг	8	17,110	164,256
2	Электрод	кг	8	2,613	20,908
3	Тасдагч ир	ш	10	1,320	13,200
4	Будаг /улбар шар/	л	5	12,558	62,792
5	Катлыг төмөр	м	120	15,000	1,800,000
6	Турба	м	6	7,000	42,000
7	нийт				2,103,156

8.5 Аюултай хог хаягдлыг “аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах журмын дагуу хэрэгжилтийг хангаж ажиллах

Аюултай хог хаягдлыг “аюултай хог хаягдал тээвэрлэх, цуглуулах, хадгалах, дахин боловсруулах, устгах журмын дагуу хэрэгжилтийг хангаж 10 тн ажилласан тос буюу хаягдал тос маслыг дахин ашиглах тусгай зөвшөөрөлтэй гэрээт компанид нийлүүлж ажилласан. Тусгай зөвшөөрөл дагалдах бичиг баримтыг бүртгэн баталгаажуулан ажилласан.

Зураг № 8.5 ОБ ОЙЛ ХХК гэрээ, тусгай зөвшөөрөл, дагалдах бичиг

Зураг № 8.6 Тусгай зориулалтын машинтай ирж соруулж авч буй явц

8.6 Их цэвэрлэгээний хуваарь боловсруулан төслийн талбайн хог хаягдлыг тогтмол цэвэрлүүлэх, гарсан хог хаягдлыг бүртгэн мэдээллийн санд оруулах

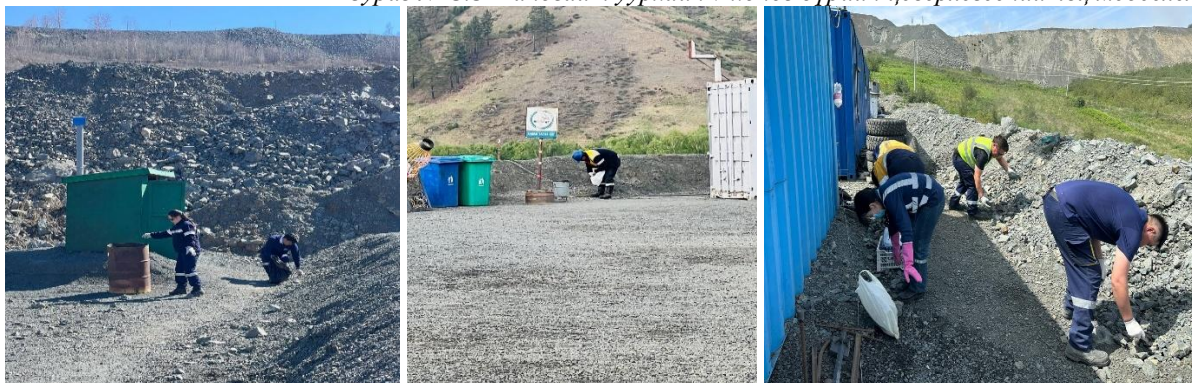
2025 онд төслийн талбайд хийгдэх цэвэрлэгээний хуваарь боловсруулан хуваарийн дагуу орчны хог хаягдлын цэвэрлэгээг 7 хоног бүрийн Пүрэв гаригт тогтмол зохион байгуулж бүртгэлийг мэдээллийн санд нэгтгэн ажилласан. Мөн Булгийн голын хамгаалалтын бүс дагуух болон гүүрний хажуугийн унанги мод мөчирийн хаягдлын цэвэрлэгээг хийж гүйцэтгэсэн. 7 хоног бүрийн пүрэв гаригт хэсгүүд гадна талбайн орчны цэвэрлэгээ тогтмол хийгддэг. Хог цэвэрлэгээнд гарсан хүний тоо, хог хаягдлын

хэмжээ, зураг мэдээлэлийг ажилтануудын группд мэдээлж баримтжуулан бүртгэлжүүлэн ажилласан.

Зураг № 8.7 Булгийн гол дагуу цэвэрлэгээ хийгдэж буй явц

Зураг № 8.8 Хандгайт уурхайн 7 хоног бүрийн цэвэрлэгээний явц мэдээлэл

Зураг № 8.9 2025 оны бүх нийтийн, орчны цэвэрлэгээний хуваарь

8.7 Хаягдал аккумуляторыг зориулалтын байранд түр хадгалах, шатаах устгах эрх бүхий компанид нийлүүлэх

Хаягдал аккумуляторыг аюултай хог хаягдал түр хадгалах агааржуулагч бүхий нар салхинаас хамгаалагдсан зориулалтын байранд дахин ашиглах тусгай зөвшөөрөлтэй компанид нийлүүлэхээр цуглуулан ажиллаж байна. Тайлант онд актлагдсан аккумулятор 200А -2ш, 165А- 4ш нийт 6ш аккумулятор гарсан нийлүүлж, устгуулах хэмжээний гараагүй тул түр хадгалах цэгт байршиж байна.

Зураг № 8.10 Хаягдал аккумулятор түр хадгалах цэг

БҮЛЭГ ЕС. ОРЧНЫ ХЯНАЛТ ШИНЖИЛГЭЭНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН БИЕЛЭЛТ

Хандгайт уурхай нь 2025 онд Сэлэнгэ аймгийн УЦУОШГ-н дэргэдэх итгэмжлэгдсэн лаборатортой хамран ажиллах гэрээний дагуу ОХШХ-г жилд 2 удаагийн давтамжтай хөрс, ус, агаар орчны хяналт шинжилгээг хийж гүйцэтгэсэн. Тоосны мониторингийн хүрээнд нийт тоосны цэгүүд дэх агаарын нэгж эзэлхүүн дэх PM2.5 болон PM10 ширхэглэгт тоосонцоруудын хэмжээг Dust TrakTM багажаар хэмжиж Dust TrakTM багажийг тоосны хэмжилтийн цэгт 24 цагийн турш байршуулж, багажийн бүртгэж авсан мэдээг TrakPro программаар шинжлэн тодорхойлсон. Агаарын 5 цэгээс бохирдол болон нарийн ширхэгт болон нийт тоосны дээж, Усны мониторингийн 3 цэгээс химийн шинжилгээ, хөрсний 8 цэгээс хими болон нефтийн бүтээгдэхүүний дээж өгч шинжлүүлсэн. ОХШХ-н шинжилгээний үр дүнг хавсралтаар оруулав.

Хүснэгт 9.1 ОХШХ-н дээж авах цэгийн байршил мэдээлэл

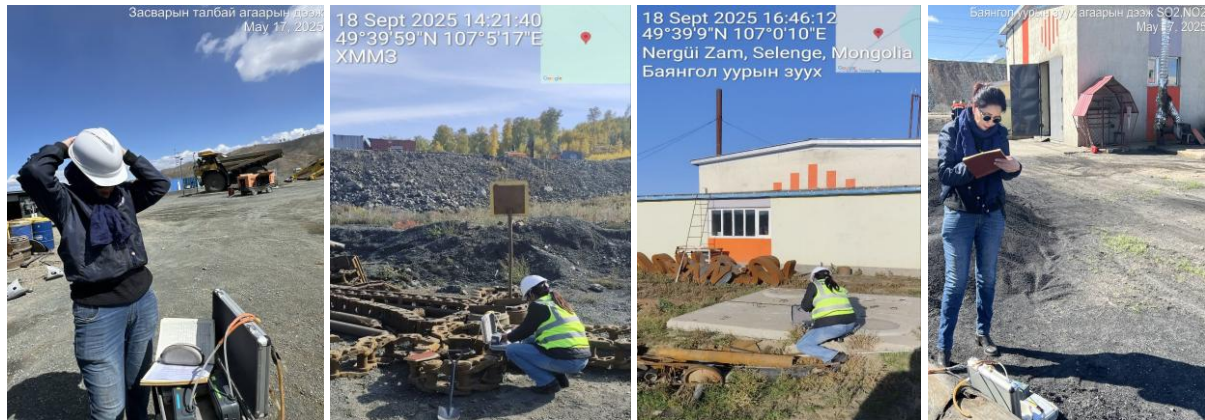
№	БО-ны бүрдэл хэсгүүд	Хяналт шинжилгээ хийсэн үзүүлэлтүүд	Хяналтын цэгийн байршил	Давтамжийн тоо	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл /мян.төг/
1	Агаар	Тоосжилт PM2.5 –PM10	Карьер	2	400,0	252,5
			Тээврийн зам			
			Баяжуулах үйлдвэр			
		Бохирдолт - SO28 NO2	Засварын талбай			
			Баянгол хотхон			
2	Хөрс	Нефтийн бүтээгдэхүүн	Засварын талбай	2	500,0	100,0
		Агро хими, ялзмагт шинж чанар	Эдэлбэр газар			227,0
			Шимт хөрсний 4н овоолго	1		318,0
		Хөрсний бактерлоги, эрүүл ахуй	Уурхайн нүхэн жорлон	1		
			Бохирын цооног	1		22,5
		ЭХБ-н хөрснөөс агрохими шинж чанар	Булгийн гол ЭХБ	1		
3	Ус	Усны ерөнхий Хими, гол ион, биоген	Булгийн гол 1-р цэг, 2-р цэг	2	200,0	388,0
			Унд ахуйн ус			130,0
4	Хаягдал ус	Ахуйн хаягдал усны ерөнхий хими	БУЦБ	2	100,0	
		Нийт		12	1,200.0	1,438,0

9.1 Агаарын шинжилгээг 5 цэгээс 2 удаагийн давтамжтай агаарын бохирдолт **SO₂**, **NO₂** болон тоосжилт **PM_{2,5}–PM₁₀** тодорхойлохоор Сэлэнгэ аймгийн цаг уур орчны шинжилгээний лабораторын шинжилгээний багтай хамтран шинжилгээ өгч ажилласан.

Хүснэгт № 9.1 Агаарын бохирдолтын шинжилгээний дүн /хавар, намар/

Цэгийн байршил	Азотын давхар исэл NO₂		Хүхэрлэг хий SO₂	
	2025.05	2025.09	2025.05	2025.09
Засварын талбай	0,061	0,006	0,005	0,003
Баянгол хотхон	0,022	0,012	0,008	0,001
MNS 4585:2016 стандарт дахь хүлцэх агууламж	0.2		0.45	

Зураг № 9.1 2 цэгээс 2 удаа дээж авч буй байдал

Хүснэгт № 9.2 Агаарын тоосонцорын шинжилгээний дүн

	2025.05			2025.09		
	Нийт тоос PM_{2,5} мг/м ³			Нийт тоос PM_{2,5} мг/м ³		
Цэгийн байршил	дундаж	хамгийн их	хамгийн бага	дундаж	хамгийн их	хамгийн бага
Технелогийн зам	0,341	4,31	0,203	0,144	6,01	0,083
Карьер	0,400	2,26	0,268	0,120	0,544	0,083
Баяжуулах үйлдвэр				1,33	9,50	0,182
MNS 4585:2016/2025 стандарт дахь хүлцэх агууламж	0,500	-	-	0,500	-	-

Хүснэгт № 9.3 Баяжуулах үйлдвэрийн тоосонцорын шинжилгээний дүн

2025.05 сар	Том ширхэгт тоосонцор мг/м3 PM10		
Цэгийн байршил	Дундаж	хамгийн их	хамгийн бага
Баяжуулах үйлдвэр	0,341	4,31	0,203
MNS 4585:2016/2025 стандарт дахь хүлцэх агууламж	0,100	-	-

Зураг № 9.2 Агаарын тоосжилт **PM2,5 PM10** шинжилгээ дээж авах явц

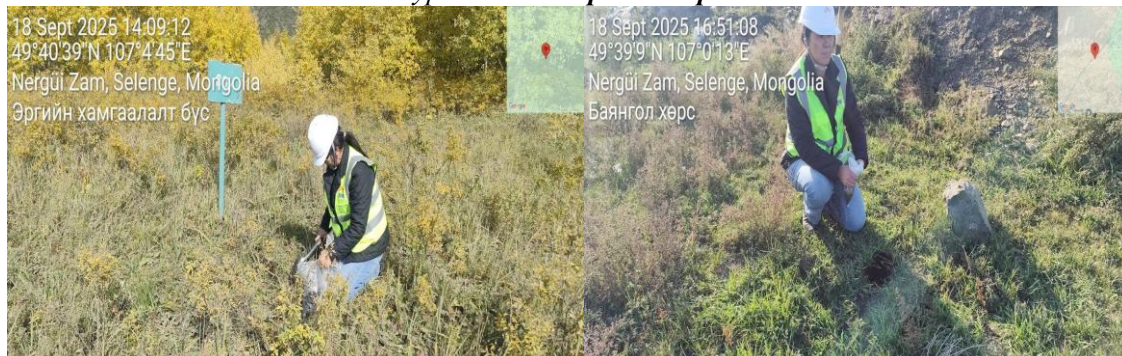

Агаарын бохирдолтын шинжилгээг засварын талбай болон баянгол хотхоны уурын зуухны орчимоос шинжилгээ хийхэд MNS 4585:2016 стандарт дахь хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлтгүй гарсан.

Агаарын тоосонцорын шинжилгээг /PM_{2,5}–PM₁₀ / Карьер, Тээврийн зам, Баяжуулах үйлдвэрээс 2 удаагийн давтамжтай шинжлүүлсэн. MNS 4585:2016/ MNS 4585:2025 стандарт дахь хүлцэх агууламжаас давсан үзүүлэлтгүй байна.

9.2 Хөрсний шинжилгээг 6 цэгээс нефтийн бүтээгдэхүүн, агро хими, ялзмагт шинж чанар хөрсний бактерлоги, эрүүл ахуйн үзүүлэлтийг судлахаар хяналтын цэгүүдээс дээж авч шинжилгээнд хамруулсан.

Зураг № 9.3 Хөрсний **агрихимийн** шинжилгээний дээж авах явц

Хүснэгт № 9.3 Хөрсний агрохимийн шинжилгээний дүн

№	Дээж авсан цэгийн нэр	Тодорхойлсон элементүүд мг/кг							
2025 09 сар									
		Чийг	Ялзмаг	Нитрат	Аммони	фосфор	Сульфат	РН	ЕС
1	Булгийн голын ЭХБ	1.37	2.5	6.8	10.2	6.95	103.4	9.58	6.86
2	Шимт хөрс 46	1.21	1.4	-	-	-	-	9.09	12.84
3	Эдэлбэр газар	1.21	0.3	7.7	8.2	9.58	142.4	7.73	42.7
2025.05 сар									
4	Шимт хөрс овоолго 1	-	0.9	-	-	-	-	-	-
5	Шимт хөрс овоолго 2	-	1,1	-	-	-	-		-
6	Шимт хөрс овоолго 3	-	3,2	-	-	-	-	-	-
7	Эдэлбэр газар	-	0.9	-	-	-	-	-	-
	MNS 3297:2019 ЗЛХ	-	-	130.0	-	-	160.0	-	-

Хөрсний **агрохимийн** шинжилгээг шимт хөрсний овоолгуудаас, булгийн голын энгийн хамгаалалтын бүс, эдэлбэр газраас хавар намар 2 удаагийн давтамжтай дээж авч шинжлүүлэхэд MNS 3297:2019 стандартын ЗДХ –с хэтэрсэн үзүүлэлтгүй гарсан. Шимт хөрс 46 болон хамгаалалтын бүсийн агрохимийн үзүүлэлтээс харахад цахилгаан дамжуулах чанар өндөртэй, хүчтэй шүлтлэг, ялзмагийн агууламж чийг маш багатай хөрс байна.

Хүснэгт № 9.4 Хөрсний хүнд металлийн шинжилгээний дүн

№	Дээж авсан цэгийн байршил нэр	Нефтийн бүтээгдэхүүн мг/кг	Он сар
1	Засварын талбай	Илрээгүй	2025.05
2		Илрээгүй	2025.09
MNS 5850:2019 стандарт дахь ХА		20	

Нефтийн бүтээгдэхүүний шинжилгээг Хандгайт уурхайн засварын талбайгаас 2 удаа давтамжтай дээж авч шинжилгээ хийхэд MNS 5850:2019 стандартын хүлцэх агууламжаас даваагүй гарсан.

Зураг № 9.4 Хөрсний хүнд металын шинжилгээний дээж авалт

Зураг № 9.5 Бактерлогийн дээж авч буй явц

Хөрсний **бактерлогийн** шинжилгээг УБ дахь Ханлаб ХХК-н лабораторт өгч шинжлүүлсэн. Хэсгийн нүхэн жорлонгийн орчимоос дээж авч шинжлүүлэхэд MNS 3297:2019, MNS 5367:2004, MNS 6341:2012 стандартын зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээнээс нян илрээгүй гарсан. Баянгол хотхоны бохирын цооногоос 0.1 илэрсэн нь энэ хэсгийн хөрс нь бага бохирдолтой ангилалд хамаарч байна.

9.3 Усны химийн шинжилгээг Баянгол хотхоны жнд ахуйн худгаас , гадаргын усны шинжилгээг Булгийн голоос тус тус авч шинжлүүлсэн. Гүний худгийн уснаас дээж авч шинжилгээнд хамруулсан.

Хүснэгт № 9.5 Худгийн усны шинжилгээний дүн

№	Шинжилгээний аргачлал	Шинжилгээний үзүүлэлт	Х.Н	MNS 900:2018	Баянгол хотхон худга 2025.05.23	Баянгол хотхон худга 2025.05.23
1	MNS ISO 10523:2001	pH орчин		6.5-8.5	7.61	7.46
2	CAЗ У 21:2012	Өнгө		20		
3	MNS 1097:2023	Ca ⁺ /кальцы/	мг/л	100	102.8	108.1
4	MNS 1097:2023	Mg ⁺ /магни/	мг/л	30	25.8	2.6
5	MNS 1097:2023	Аммоны азот	мгN/л	1.5	0.02	0.03
6	MNS4430:2005	Төмөр нийт	мг/л	0.3	0.05	0.14
7	MNS9297:2005	CL /хлорид/	мг/л	350	10.6	10.6
8	MNS 6271:2011	SO4 /сульфат/	мг/л	500	134.1	247.2
9	MNS6779:2019	NO2 /нитрит/	мгN/л	1	0.003	Илрээгүй
10	MNS6834:2020	NO3 /нитрат/	мгN/л	50	8.09	6.61
11	MNS 6831:2020	Гидрокарбонат	мг/л	-	256.2	486.6
12	MNS ISO6059:2005	Хатуулаг	Мг-экв/л	7	7.26	5.61

13	MNS 6833:2020	Перманганатын исэлдэх чанар	мгО/л	10	1.8	1.5
14	MNS 6272:2001	Фтор	мг/л	1.5	0.88	0.28
15	MNS 1097:2023	Эрдэсжилт	мг/л		530.6	762.3
16	MNS ISO 6878:2001	Фосфор	мгР/л	3.5	0.04	111.5
17	CA3 У 21:2012	Na+K	мг/л	200	0.8	0.013
18	MNS ISO 7888:1999	Цахилгаан дамжуулах чадвар	ЕС μS/см	1000	827	946
19		Буллингар	мг/л	5	1.92	Илрээгүй
20	MNS 6835:2020	Цахиур	мг/л	-	6.61	7.6
21	MNS ISO 11083:2001	Хром 6+	мг/л	-	Илрээгүй	Илрээгүй

Худгийн усны шинжилгээний дүнгээс харахад худгийн усанд кальци үзүүлэлт **MNS 900:2018** стандартаас бага зэрэг давсан үзүүлэлттэй гарсан.

Зураг 9.11: Гадаргын болон газрын доорх уснаас дээж авах явц

Хүснэгт 9.6 Гадаргын усны шинжилгээний үзүүлэлт

№	Шинжилгээ хийсэн элементүүд	Нэгж	MNS 4586:2024	Булгийн голын 1-р цэг		Булгийн голын 2-р цэг	
				2025.05	2025.09	2025.05	2025.09
1	pH орчин		6.5-8.5	8.16	7.54	8.21	7.28

2	Ууссан хүчилтөрөгч	MgO/л	>7	9.92	10.32	9.76	7.63
3	Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	MgO/л	<3	4.2	3	2.6	2.4
4	Кальци	Mg/л	<25	63.9	181.4	167.5	108.8
5	Магни	Mg/л	<10	28.6	30.8	27.7	173.9
6	Аммоний азот	MgN/л	0.2	0.05	0.12	0.06	8.06
7	Төмөр /нийт/	Mg/л	<0.3	0.02	0.08	Илрээгүй	0
8	Хлор	Mg/л	200	1.7	4.3	7.1	8.5
9	Сульфат	Mg/л	<60.0	142.5	643.8	172.2	1265.7
10	Нитрит	MgN/л	0.01	0.002	0.001	0.005	0
11	Нитрат	MgN/л	1	0.66	5.48	0.62	1.53
12	Гидрокарбонат	Mg/л		170.8	190.7	427.1	260.9
13	Хатуулаг	Mg-экв/л	<7.0	5.54	11.58	10.64	19.73
14	Перманганатын исэлдэх чанар	MgO/л	10	3.7	2.6	0.9	1.6
15	Фтор	Mg/л	0.5-1.5	0.7	0.46	0.71	1.04
16	Эрдэсжилт	Mg/л	<1000	414.5	1177.5	805.4	2096.2
17	Фосфор	MgP/л	0.05	0.016	0.026	0.08	0.008
18	Na+K	Mg/л		6.7	126.6	3.6	278.5
19	Цахилгаан дамжуулах чадвар EC	µs/cm	1000	546	1181	1158	2250
21	Өнгө	Mg/л		49.84	13.3	59.35	3.5
22	Булингар	Mg/л	2.5	61.2	4.94	4.75	1.56
23	Хром Cr6+	Mg/л	0.01	Илрээгүй	Илрээгүй	Илрээгүй	Илрээгүй
	Цахиур	Mg/л		5.24	7	4.75	5.4
24	Жинлэгдсэн бодис	Mg/л	<10	116	16	51.2	21.8

Гадаргын усны шинжилгээний хүснэгтээс харахад Кальци, Магни, Сульфат, Хатуулаг, Булингар, Жинлэгдсэн бодис 1,2-р цэгт давсан үзүүлэлттэй харагдаж байна. Булгийн гол нь төслийн талбайн хажууд зэргэлдээ авто машин техникийн замтай ойр оршиж байгаа нь голын усанд бохирдол үүсэх гол нөлөө болж байна. Мөн үйлдвэрийн бохирдолтой урсац хавар шар усны үеэр, намар хур бороо ихтэй байх үед хөрсний гадаргууд борооны усаар угаагдаж бохирдолтой ус урсаж орсонтой холбоотой гэж үзэж байна. цаашид голын усны найрлага бохирдлын шинжилгээг эрчимжүүлэн улирал бүр голын уснаас дээж авч шинжлүүлэн дүгнэлт гарган сөрөг нөлөөллийг бууруулж ажиллах шаардлагатай.

БҮЛЭГ АРАВ. АЙМАГ НИЙСЛЭЛИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ШААРДЛАГААР БИЕЛҮҮЛСЭН АРГА ХЭМЖЭЭ

10.1 Хандгайт уурхайн олборлолтод өртөх талбайд мэргэжилийн байгууллагаар талбай тусгаарлалт хийлгэж, түүнээс гарсан нарийн үзүүрийн модыг уурхайн орон нутгийн ажилтнууд болон нөлөөллийн бүсэд оршин суух малчид, иргэдэд түлээний модны хэрэгцээг хангаж бэлтгэн нийлүүлж хамтран ажилласан. Нөлөөллийн бүсэд оршин суугч малчид иргэдэд нийт 57 м3 түлээний модыг 11 айлд нийлүүлсэн.

Зураг №10.1: Түлээний мод ачиж гарсан машины бүртгэл

Хүснэгт №10.1: Түлээний мод авсан айл өрхийн жагсаалт

№	Овог Нэр	Ажиллах хэсэг нэгж	Хаяг	Мод авсан огноо	Машины дугаар	Модны хэмжээ/м3/
1	М. Сүхтогоо	-	НБүс - малчин	2025.10.18	82-31	4м3
2	Ц. Батчулуун	-	НБүс - малчин	2025.10.19	04-30	2 *4м3
3	Д. Булганбат	-	НБүс - малчин	2025.10.19	79-54	4м3
4	Ш. Батбаатар	-	НБүс - малчин	2025.10.19	18-98	4м3
5	Ц. Жавхланбаатар	-	НБүс - малчин	2025.10.20	18-36	6м3
6	П. Эрдэнэбаатар	-	НБүс - малчин	2025.10.20	87-82	2*4м3
7	Х. Соёлэрдэнэ	-	НБүс - малчин	2025.10.20	91-73	5м3
8	Т. Сэргэлэн	КВК галч	Ерөө 2-р баг 4-27т	2025.10.23	69-07	6м3
9	Ц. Дондогсүрэн	-	НБүс - малчин	2025.10.16	-	4
10	Ш. Цогбадрах	-	НБүс - малчин	2025.10.15	-	4
11	Ц. Эрхэмбаяр	-	НБүс - малчин	2025.10.13	-	4

10.2 Хандгайт уурхай нь Ерөө сум дундын эмнэлэгийн хүсэлтээр 2025.06.13 нд эмнэлэгийн гадна зогсоолын хажууд дугуйн зогсоол хийж хамтарч ажилласан. Мөн

Ерөө сумын ЕБС-н 2 багшид Спорт өрөлтийн сургагч багш бэлтгэх сургалтанд нь 1 сая төгрөгний хандив өгч дэмжлэг үзүүлэн ажилласан.

Зураг № 10.2 Дугуйн зогсоол болон зардлын тооцоо, багшид хандив өгч байгаа нь

БҮЛЭГ АРВАН НЭГ. УДИРДЛАГА ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Хүснэгт № 11.1 Удирдлага зохион байгуулалтын гүйцэтгэл

№	Хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Төлөвлөгөө /мян.төг/	Гүйцэтгэл / мян.төг/
11.1	Иргэдэд усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийн журмын талаар мэдээлэл өгөх зорилгоор ОХБ-д жишиг самбар байршуулах	Амрагч аялагч иргэдэд усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүст хориглох үйл ажиллагааг анхааруулсан мэдээлэх 4 самбарыг /Ерөө гол-1, Хараа гол-2, Булгийн гол-1/-ын хамгаалалтын бүсэд байршуулж ажилласан.	1,000.0	1,900.0
11.2	Уурхайн бүс дэхь Ховор ургамлын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх	Ургамлын судалгааг мониторингийн 5 цэг болон цэгийн ойр орчмын 1м радиуст доторх ургамлуудыг тэмдэглэн, ховор болон нэн ховор ургамал, ургамлын тархац, бүрхэцийн зураг дүгнэлт боловсруулан судалгааны тайлан гаргуулахаар хамтран ажиллаж байна.	5,000.0	-
11.3	Ус ашиглах гэрээ дүгнэлт зөвшөөрлийг холбогдох байгууллагуудаар гаргуулж усны нөөц ашигласны төлбөр хураамжийг орон нутгийн төсөвд төвлөрүүлэх	2025 оны ус ашиглах гэрээ дүгнэлт зөвшөөрлийг холбогдох байгууллагуудаар гаргуулж усны нөөц ашигласны төлбөр хураамжийг орон нутгийн төсөвд төвлөрүүлэн хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажилласан.	ҮАЗ	
11.4	Байгаль орчны ажилд нэн шаардлагатай багаж тоног төхөөрөмжөөр хангах /гар GPS, богино долгионы станц, амьтны хөдөлгөөн мэдэрч зураг дарах камер/	Байгаль орчны инженерийн судалгаа, хэмжилтийн ажилд нэн шаардлагатай ан амьтны хөдөлгөөн мэдэрч зураг дарах камер -1ш, гар GPS-1ш, богино долгионы станц-1ш тус тус хангасан.	1,500.0	1,508.0
11.5	Баянгол хотхоны бохир усны шугам хоолойг тоолууржуулах	Баянгол хотхоны халуун усны тоолуурыг шинэчлэн суурьлуулж халуун усны хэрэглээг бүртгэн мэдээллийн сан үүсгэн ажиллаж байна.	1,000.0	820,7
11.6	Уурхайн нөлөөллийн бүсэд амьдардаг зэрлэг амьтад ундны усны хомсдолоос сэргийлэх, хүрээлэн буй орчин агаарын хуурайшилт хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх чухал ач холбогдолтой тул хөв цөөрөм байгуулах	Уурхайн нөлөөллийн бүсэд амьдардаг зэрлэг ан амьтад ундны усны хомсдолоос сэргийлэх, хүрээлэн буй орчин агаарын хуурайшилтаас сэргийлэх зорилгоор хиймэл цөөрөм байгуулан амьтны камер байршуулан дата мэдээлэл цуглуулан ажиллаж байна.	5,000.0	3,295.8
Нийт			13.500,0	7,524.500

11.1 Иргэдэд усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсийн журмын талаар мэдээлэл өгөх зорилгоор ОХБ-д жишиг самбар байршуулах

Хандгайт уурхай нь ХЕГСГЗ-тай хамтран “Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэм”- ийг мөрдөх журмын дагуу амрагч аялагч иргэдэд усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүст хориглох үйл ажиллагааг анхааруулах, мэдээлэх 4ш самбарыг Ерөө болон Хараа гол, Булгийн голын онцгой хамгаалалтын бүс - 50м дотор доорх цэгүүдэд байршуулсан.

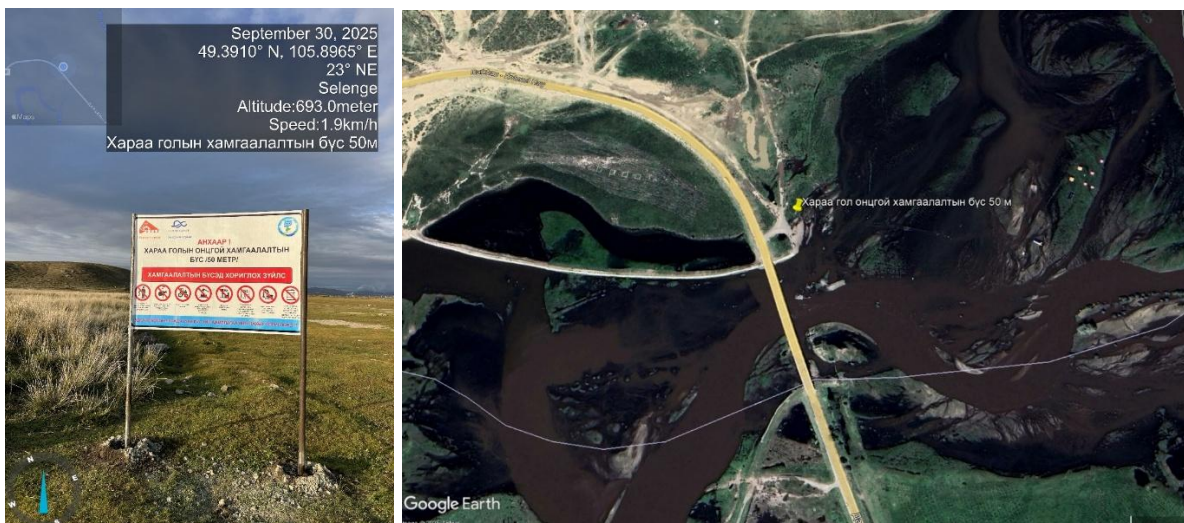
Хүснэгт № 11.1 Самбар байршуулсан цэгийн солбицол

№	Байршлын мэдээлэл	X	Y
1	4н зам Ерөө голын гүүрний хажуу	589305.072	5526191.951
2	Хараа гол -Эрдэнэтийн гүүрний хажуу	565059.187	5471308.546
3	Хараа гол -Ширээ нурууны гүүрний хажуу	564487.596	5482186.204
4	Булгийн гол гүүрний хажуу	649836.981	5505056.946

Зураг № 11.1 Сэлэнгэ аймаг Ерөө сум Ерөө голын гүүрний баруун хойд тал

Зураг № 11.2 Дархан - Уул аймаг Хараа гол - Эрдэнэтийн гүүрнээс буудаг хэсэг

Зураг № 11.3 Дархан-Уул аймаг Хараа гол -Ширээ нурууны гүүрнээс буудаг хэсэг

Зураг № 11.4 Булгийн голын гүүрний хажууд байриуулсан, зардлын задаргаа

ИНФИНТИТИ СТЭЙС ХХК						
ХАНДЛАГТ УУРХАЙ						
ЗАХИРГААНЫ ХЭТГЭЖ "ЭДИЙН ЗАСАГ" 2025 оны 10-р сарын 07						
Голын ОХБ байгуулсан самбарны зардлын тооцоо						
Хүснэгт 1. Цэвэрлэлийн зардал						
Төрөл	Ажилласан хүн	Ажилласан цаг	Цалингийн зардал, төг	Хангамжын зардал, төг	Хөлө үйлчилгээний зардал, төг	Нийт зардал, төг
Ажилчин	3	10	791,799	3,135	82,500	877,434
Хүснэгт 2. Техникийн зардал						
№	Техник	Материал	Хэмжээ/ай	Тарвал		
1	73-23С-А	Тутас	50	147,000		
Хүснэгт 3. Материалын зардал						
№	Материал	Хэмжээ	Нэгжийн үнэ, төг	Нийт үнэ, төг		
1	Самбарны хуудал	4 хуудал	212,750	851,000		
2	Цемент	2 шүүдэй	12,200	24,400		
НИЙТ ЗАРДАЛЫН ДҮН, ТОНГОЛ				1,099,834		
Товчоон: Эдийн засагч: Р.Чингучигин						
Танхимсан: Уурхайн гүйцэтгэх захирал: Б.Зогзпил						
Танхимсан: Байгаль орчны инженер: Д.Байгальмаа						

11.2 Уурхайн бүс дэхь Ховор ургамлын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэх

Уурхайн бүс дэхь Ховор ургамлын судалгааг мэргэжлийн байгууллагаар хийлгэхээр Дойтын булаг ХХК-н шинжээч, ургамлын судалгааны багтай хамтран дата мэдээлэлд үндэслэн, мониторингийн цэгүүдэд бичиглэл хийж судалгааны материал бүрдүүлэн ажилласан. Ургамлын судалгааг мониторингийн 5 цэг болон цэгийн ойр орчмын 1м радиуст доторх ургамлуудыг тэмдэглэн, ховор болон нэн ховор ургамал, ургамлын тархац, бүрхэцийг тодорхойлуулахаар хамтран ажиллаж байна.

Зураг № 11.5 Ургамлын судалгааны багтай хамтран бичиглэл хийж байгаа нь

11.3 Ус ашиглах гэрээ дүгнэлт зөвшөөрлийг холбогдох байгууллагуудаар гаргуулж усны нөөц ашигласны төлбөр хураамжийг орон нутгийн төсөвд төвлөрүүлэх

Хандгайт уурхайн 2025 оны ус ашиглах гэрээ дүгнэлт зөвшөөрлийг холбогдох байгууллагуудаар гаргуулж усны нөөц ашигласны төлбөр хураамжийг орон нутгийн төсөвд төвлөрүүлэн хуулийн хэрэгжилтийг хангаж ажилласан.

Зураг № 11.6 Усны дүгнэлт, гэрээ, төлбөрийн баримт

11.4 Байгаль орчны ажилд нэн шаардлагатай багаж тоног төхөөрөмжөөр хангах /гар GPS, богино долгионы станц, амьтны хөдөлгөөн мэдэрч зураг дарах камер/

Байгаль орчны инженерийн судалгаа, хэмжилтийн ажилд нэн шаардлагатай ан амьтны хөдөлгөөн мэдэрч зураг дарах камер -1ш, Garmin гар GPS -1ш хангаж ажлын бүтээмжийг нэмэгдүүлсэн. Газар хөндөх талбайн бичиглэл, амьтан үзэгдсэн цэг, шинжилгээний дээж авах цэг зэрэг ажилд гар gps ашиглан GIS программд солбицол координатыг оруулан зургаар баримтжуулан ажиллахад чухал ач холбогдолтой. Амьтны хөдөлгөөн мэдэрч зураг даран утастайгаа холбон утаснаасаа амьтнб бүртгэл судалгааг хийх боломжтой нарны панелаар ажиллах камерийг сонгосон.

Хүснэгт № 11.2 Байгаль орчинд ашигладаг багаж хэрэгсэл

№	БО-ны багаж хэрэгсэл	Тоо ширхэг	Үнэ /мян.төг/
1	Амьтны хөдөлгөөн мэдэрч зураг дарах камер	1	308.0
2	Garmin гар GPS	1	1,200.0
	Нийт	2	1,508.0

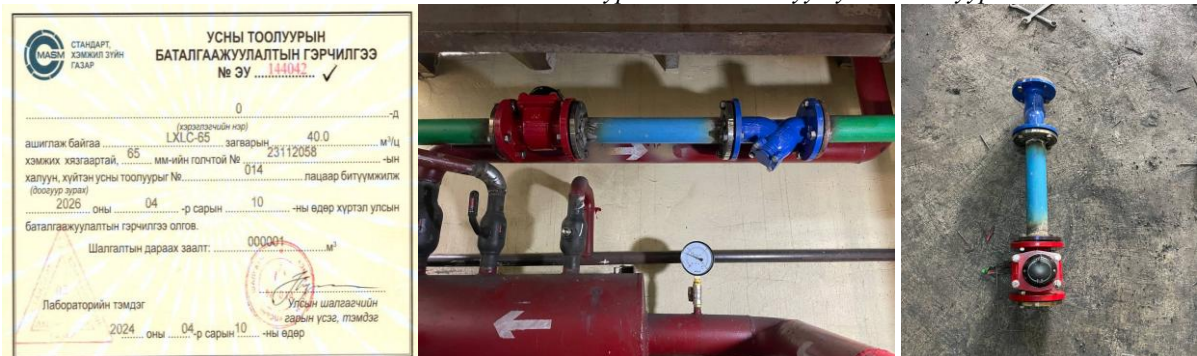
Зураг № 11.7 Судалгаа хяналт хийхэд шаардлагатай камер, GPS

11.5 Баянгол хотхоны бохир усны шугам хоолойг тоолууржуулах

Баянгол хотхоны худагт халуун усны тоолуурыг шинэчлэн суурьлуулж халуун усны хэрэглээг бүртгэн мэдээллийн сан үүсгэн ажиллаж байна. Халуун усны тоолуурын салгаж суурьлуулсан акт болон тоолуурын гэрчилгээ тоолуурын зардлыг оруулав.

Зураг № 11.8 Халуун усны тоолуур тавигдсан байдал

Хүснэгт № 11.3 Тоолуур суурьлуулсан зардал

№	Нэршил	Х.Н	Хэмжээ	Нэгж үнэ,₮	Нийт үнэ,₮
1	Селесерь	4 цаг	4	12,700	60,960
2	Гэгнүүрчин	4 цаг	4	17,110	82,128
3	Хог шүүгч 65дм	1ш	1	19,800	19,800
4	Карнет 65дм	3ш	3		-
5	Флянз 65дм	4ш	4	15,000	60,000
6	Жийрэг	4ш	4	906	3,622
7	Боолт 24дм	16ш	16	3,000	48,000
8	Электрод	1 боодол 5кг	5	2,613	13,067
9	Тасдагч ир 150дм	10ш	10	1,320	13,200
10	Халуун ус тоолуур 65дм	1 ш	1		520,000
					820,778

11.6 Уурхайн нөлөөллийн бүсэд амьдардаг зэрлэг амьтад ундны усны хомсдолоос сэргийлэх, хүрээлэн буй орчин агаарын хуурайшилт хөрсний үржил шимийг нэмэгдүүлэх чухал ач холбогдолтой тул хөв цөөрөм байгуулах

Уурхайн нөлөөллийн бүсэд амьдардаг зэрлэг ан амьтад ундны усны хомсдолоос сэргийлэх, хүрээлэн буй орчин агаарын хуурайшилтаас сэргийлэх зорилгоор хиймэл цөөрөм байгуулан амьтны камер байршуулан дата мэдээлэл цуглуулан ажиллаж байна.

Зураг № 11.9 Хөв цөөрөм хийж байгаа явц, зардлын задаргаа

**АРВАН ХОЁР. НӨЛӨӨЛӨД ӨРТӨГЧ ОРШИН СУУГЧДАД БОМТ
ТАЙЛАГНАХ АЖЛЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ**

Хүснэгт № 12.1 Нөлөөллийн бүсийн иргэдэд тайлагнасан ажил

№	Тайлагнах арга хэмжээ	Хэрэгжилт	Төлөвлөгөө /сая.төг/	Гүйцэтгэл /сая.төг/
12.1	ОХШХ-ийн шинжилгээний дүнг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах, шинжилгээ дээж авхад татан оролцуулах, хамтарч ажиллах	ОХШХ-ийн шинжилгээний дээж авхад нөлөөллийн бүсийн оршин суугч малчин иргэдээс татан оролцуулж мониторингийн цэгийг таниулж, дээж авалт хамт хийж гүйцэтгэсэн.	ҮАЗ	
12.2	Тухайн жилийн БОМТ-ны хэрэгжилтийг хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг төрийн захиргааны	Хандгайт уурхай нь 2025 оны БОМТ-ны хэрэгжилт болон сум орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээг дүгнүүлэхээр Ерөө сумын ИТХУралд	ҮАЗ	

	байгууллагын ажлын хэсэгт тайлагнах	Хандгайт уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн талаар уурхайн гүйцэтгэх захиралын хамт прэсентэйшин тавьж танилцуулсан.	
12.3	БИНХ болон Ерөө сумын иргэдийн сошиал группд Хандгайт уурхайн үйл ажиллагаа, БО-ны нөхөн сэргээлтийн талаар видео хэлбэрээр танилцуулах	Хандгайт уурхайн танилцуулга, байгаль орчны нөхөн сэргээлт үйл ажиллагааны талаарх видео бичлэг бэлтгэн БИНХ болон Ерөө сумын иргэдийн сошиал группт видео хэлбэрээр танилцуулахаар бэлтгэж сумын олон нийтийн группын админд бичлэг илгээсэн.	ҮАЗ
	Нийт		-

12.1 ОХШХ-ийн шинжилгээний дүнг нөлөөллийн бүсийн оршин суугчдад тайлагнах, шинжилгээ дээж авхад татан оролцуулах, хамтарч ажиллах

ОХШХ-ийн шинжилгээний дээж авхад нөлөөллийн бүсийн оршин суугч малчин иргэдээс татан оролцуулж мониторингийн цэгийг таниулж, дээж авалт хамт хийж гүйцэтгэсэн.

Зураг № 12.1 Нөлөөллийн бүсийн иргэн, лабораторын мэргэжилтэн дээж авч байгаа явц

12.2 Тухайн жилийн БОМТ-ны хэрэгжилтийг хэрхэн гүйцэтгэсэн түүний үр дүнг төрийн захиргааны байгууллагын ажлын хэсэгт тайлагнах

Хандгайт уурхай нь 2025 оны БОМТ-ны хэрэгжилт болон сум орон нутагтай хамтран ажиллах гэрээг дүгнүүлэхээр Ерөө сумын ИТХуралд Хандгайт уурхайн үйл ажиллагаа, байгаль орчны нөхөн сэргээлтийн талаар уурхайн гүйцэтгэх захиралын хамт прэсентэйшин тавьж танилцуулсан.

Зураг № 12.2 Ерөө сумын ИТХ-д тайлан тавигдсан

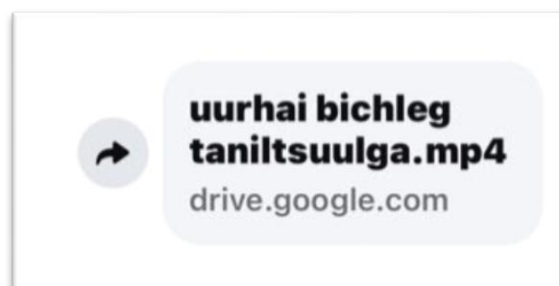
12.3 БИНХ болон Ерөө сумын иргэдийн сошиал группд Хандгайт уурхайн үйл ажиллагаа, БО-ны нөхөн сэргээлтийн талаар видео хэлбэрээр танилцуулах

Хандгайт уурхайн танилцуулга, байгаль орчны нөхөн сэргээлт үйл ажиллагааны талаарх видео бичлэг бэлтгэн БИНХ болон Ерөө сумын иргэдийн сошиал группт видео хэлбэрээр танилцуулахаар бэлтгэж сумын олон нийтийн группын админд бичлэг илгээсэн.

Зураг № 12.3 БО-ны нөхөн сэргээлт болон уурхайн үйл ажиллагааны бичлэг

Байгаль орчин 2.mp4

ХАНДГАЙТ УУРХАЙН 2025 ОНЫ БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ МЕНЕЖМЕНТИЙН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТИЙН ЗАРДЛЫН НЭГТГЭЛ

Хүснэгт № 13 БОМТ-ний зардлын нэгтгэл

Д.Д	Байгаль орчныг хамгаалах арга хэмжээ	Гүйцэтгэсэн ажлын тоо	Төлөвлөгөө мян/төг	Гүйцэтгэл мян/төг
1	Сөрөг нөлөөллийг бууруулах арга хэмжээ	23	12,200.0	30,566.340
2	Нөхөн сэргээлт	3	75,000.0	396,138.454
3	Дүйцүүлэн хамгаалал	1	10,000.0	52,558.408
4	Нүүлгэн шилжүүлэх, нөхөн олговор олгох	-	-	-
5	Түүх соёлын өвийг хамгаалах	-	-	-
6	Осол эрсдэлийн менежментийн төлөвлөгөө	7	12,000.0	57,214.000
7	Хог хаягдлын менежмент	7	2,000.0	3,291.150
8	Орчны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр	8	1,200.0	1,438.000
9	Удирдлага зохион байгуулалт	6	13,500.0	7,524.500
10	Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөөний хэрэгжилтийг нөлөөлөлд өртөгч оршин суугчид, оролцогч талуудад тайлагнах	3	-	-
	НИЙТ	58	125,900.0	548,730.852

ДҮГНЭЛТ

Инфинити спэйс ХХК-н Хандгайт уурхай нь 2025 оны БОМТ-д тусгагдсан ажлын хэрэгжилтийг бүрэн гүйцэтгэн ажиллалаа. Монгол улсын ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум мод” үндэсний төсөл хөтөлбөрийн хүрээнд, хариуцлагатай уул уурхайн баримтлах зарчмын дагуу Тайлант онд нийт 19,4 га талбайд 37767 ш мод, жимсний бутыг ойжуулалт болон голын хамгаалалтын зурвас, ногоон байгууламж нэмэгдүүлэхээр стандартын дагуу тарьж ургуулан ажилласан.

Уул уурхайн үйл ажиллагааны явцад эвдэрсэн 1,2 га талбайд техникийн нөхөн сэргээлтийг MNS 5917:2008 Уул уурхайн үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаагаар эвдэрсэн газрын нөхөн сэргээлт, техникийн ерөнхий шаардлага стандартын дагуу Хандгайт уурхайн дотоод техник, боловсон хүчнээр амжилттай хийж гүйцэтгэсэн.

2024 онд хийгдсэн техникийн нөхөн сэргээлтийн үе шат бүрэн дууссаны дараа 2025 онд 6,7 га талбайд MNS 5918:2023 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, Техникийн ерөнхий шаардлага” Уул уурхайн үйл ажиллагааны улмаас эвдрэлд орсон газарт техникийн болон биологийн нөхөн сэргээлт хийх аргачлал “MNS 6141:2010 навчит төрлийн модны суулгац” Техникийн шаардлага стандартын дагуу тарьц суулгацыг гарган биологийн нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэсэн.

Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүсэд олборлолт явуулсан талбайд холбогдох арга хэмжээг хэрэгжүүлэн Булгийн голын ЭХБ-тэй 0,5 га давхцалтай тээврийн замыг шилжүүлэн техникийн нөхөн сэргээлтийн ажлыг MNS 5917:2008 стандартаар /хэлбэршүүлэх, шимт хөрсөөр хучих/, биологийн нөхөн сэргээлтийг MNS 5918:2023 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах стандартыг тус тус баримтлан биологи болон техникийн нөхөн сэргээлтийг хийж гүйцэтгэсэн.

Биологийн олон янз байдлыг дүйцүүлэн хамгаалалтаар Бугант – Их Өлөнтөд 2024 онд техникийн нөхөн сэргээлт хийгдсэн 7 га талбай, Ерөө сумын Хандгайтад 3 га талбайд MNS 5918:2023 “Эвдэрсэн газрыг ургамалжуулах, мод сөөг сөөглөг ургамлыг суулгацаар тариалах стандартыг баримтлан нарс, бургас, бөөрөлзгөнө, моносны 2 настай тарьц тариалах ажлыг нийт 10 га талбайд хийж гүйцэтгэсэн.

Уурхайн олборлолт эхлэхтэй зэрэгцэн шимт хөрсний хуулалт хийгдэнэ. 2025 онд 4 овоолгод нийт 87853м3 шимт хөрсийг салхинд хийсэх, хур борооны усанд урсах, элэгдэхээс сэргийлэн, MNS 5916:2008 стандартын дагуу 5м-с илүүгүй өндөртэйгээр хэлбэршүүлэн хадгалж байна.

Хог хаягдлын тухай хуулийн 10.2.4-т /Хог хаягдлаа зориулалтын сав болон цэгт хаях эсхүл хог хаягдал цуглуулж, тээвэрлэх эрх бүхий байгууллагад шилжүүлэх/, 10.2.5-т /Үүссэн аюултай хог хаягдлаа эрх бүхий байгууллагад эсвэл тогтоосон тусгай цэгт хүлээлгэн өгөх/, 10.2.3-т /Иргэн аж ахуй нэгж байгууллага нь хог хаягдал цуглуулах тээвэрлэх эрх бүхий аж ахуй нэгж байгууллагатай хог тээврийн үйлчилгээний гэрээ байгуулах/, 10.2.16 заалт, 10.2.17 –р заалтуудыг хангаж

Хаягдал тос дахин ашиглах тусгай зөвшөөрөлтэй ОБ ОЙЛ ххк-тай гэрээ байгуулан 10тн хаягдал тосыг нийлүүлж, ахуйгаас гарах энгийн хог хаягдлыг Ерөө сумын Төгөлдөр – Ерөө ОНӨААТҮГ байгууллагатай хамтран ажиллах гэрээ байгуулан тээвэрлүүлэн устгуулж ажилласан.

Сөрөг нөлөөлөлийг бууруулах арга хэмжээг байгаль орчны бүрдэл хэсэг бүрт авч хэрэгжүүлэн ажиллалаа. Амьтан хамгаалах тухай хуулийн 6.1.8 дахь заалтын дагуу биотехникийн арга хэмжээ буюу идэш тэжээлийг бэлтгэх зорилгоор өвс болон ашигт долооцыг амьтадын жим дагуу уст цэгт /гол,цөөрөм/ байршуулсан. Мөн уулын туруутан амьтад ундаалах уст цэгийг ойртуулж хөв цөөрөм байгуулсан. Цөөрөм дээр ирхэ амьтадын тоо бүртгэлийг судлахаар амьтны камер байршуулж бүртгэлжүүлэн ажилласан. Усны өдрийг тохиолдуулан уурхайн ажилтануудын сошиал групп усаа хайрлан хамгаалах талаар пост оруулж мэдээлсэн ба АХА тэмцээнийг зохион байгуулж усны өдрийг тэмдэглэн өнгөрүүлсэн.

ОХШХ-н хүрээнд байгаль орчны бүрдэл хэсгүүдэд жилд 2 удаагийн давтамжтай шинжилгээг Сэлэнгэ аймгийн УЦУОШГ, УБ хотын Ханлаб лаборатортой хамтарч дээж авч шинжлүүлсэн. Хяналтын цэгээс дээж авахдаа багийн бүрэлдэхүүнд нөлөөллийн бүсийн оршин суугч иргэдээс татан оролцуулж хамтарч ажилласан. Гадаргын усны шинжилгээний стандарт шинэчлэгдэж, зөвшөөрөгдөх дээд хэмжээний тоон утга нь багассантай холбоотой гадаргын усны шинжилгээний үзүүлэлт хэтэрсэн үзүүлэлттэй гарсан байх шалтгаантай гэж харж байна. Мөн Булгийн гол нь уурхайн нөлөөлөлд хамгийн ойр орших гол тул ус бохирдох, хомсдохоос сэргийлж хамгаалах, нөхөн сэргээх үйл ажиллагааг улам эрчимжүүлэн авч ажиллах шаардлагатай.

2025 онд Хандгайт уурхай нь байгаль орчныг хамгаалах менежментийн төлөвлөгөөний биелэлтийг нийт **547,292.852** мянган төгрөгийн гүйцэтгэлтэй авч хэрэгжүүлэн ажиллалаа.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан Тэрбум мод үндэсний хөдөлгөөнийг дэмжин ажилласан төлөвлөгөөний биелэлт

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн санаачилсан “Тэрбум” мод үндэсний хөтөлбөрийг дэмжих төслийн хүрээнд зориудаар ойжуулах, байгалийн сэргэн ургалтыг дэмжих замаар доройтсон ойг нөхөн сэргээх, голын татмыг бургасжуулах, ан амьтадын идэш тэжээлийг бэлтгэх жимсний бут тариалах, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх салхины нөлөөгөөр үүсэх элэгдэл, эвдрэл тоосжилтыг бууруулах зорилгоор ойжуулалт болон нөхөн сэргээлтээр 4 байршилд 37767ш мод тарьж тэрбум мод хөтөлбөрийг дэмжин ажиллалаа.

Дээрх хөдөлгөөнийг дэмжин оролцоход тарилт нөхөн сэргээлтийг Баянгол уурхайн Байгаль орчны хэлтэсийн ажилтанууд болон Хандгайт уурхайн ажилтанууд хамтран амжилттай хийж гүйцэтгэсэн.

Хүснэгт 22: Тэрбум мод төслийн хүрээнд таригдсан тодны хэмжээ байршил

№	Таригдсан модны төрөл	Төлөвлөгөө /мод тоо ш/	Гүйцэтгэл /тод тоо ш/	Байршил	Зориулалт
1	Бургас, монос бөөрөлзгөнө	2470	12500	Бугант Их өлөнт голын хажуу	Голын зурвас, амьтад идэш тэжээл бэлтгэх
2	Бургас	16000	16000	Булгийн гол	Биологийн нөхөн сэргээлт 6,7 га
3	Бургас	-	500	Булгийн эх	Нөхөн тарилт
4	Агч	-	200		
5	Нарс	1000	3000	Хандгайт	Ойжуулалт
6	Монос	-	2	Баянгол хотхон	Хотхоны ногоон байгууламж
	Өрөл	-	9		
	Шар хуайс	-	5400		
	Агч	-	143		
	Нарс	-	13		
		19.470ш	37.767ш		